

Landelijke eenvoud

H.H.J. Maas

bron

H.H.J. Maas, *Landelijke eenvoud*. Limburgs Belang, Roermond / Maastricht 1910

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/maas003land01_01/colofon.php

© 2015 dbnl / erven H.H.J. Maas

The logo for the Dutch Bibliography (dbnl) features the lowercase letters 'dbnl' in a blue, sans-serif font. The letter 'd' is stylized with a small hook at the top.

Voorbericht.

Hij doet wel, die meer voor het gemeyne best als voor sijn eygen bezorgt is.

Thomas a Kempis.

(Uitgave 1703).

Als 't niet zoo afgezaagd was, zou 't motto hierboven zijn geplaatst: ‘Lothario moet hangen!’

In 't najaar van 1908 (omstreeks een jaar na de eerste en een half jaar na de tweede uitgave) wenschte *De Nieuwe Koerier* (Roermond) ook eens iets in 't midden te brengen over *Verstooteling*, wat echter op zoowat niets minder neerkwam dan dat de schrijver broodeloos gemaakt moest worden.

In December 1906 stuurde *De Nieuwe Koerier* ook reeds dien kant uit, nadat de heer Maas een artikel in dit blad, waarin propaganda gemaakt werd voor afschaffing van de z.g. kosteloze opleiding van onderwijzers aan rijksscholen, had bestreden.

Wie intusschen bij de of bij sommige Roermondsche klerikalen en bij *De Nieuwe Koerier* 't mêest gehaat is, *Maas* of ons blad (*Limburgs Belang*, dat te Roermond verschijnt onder den naam *De Roermondenaar*), zal moeilijk te zeggen zijn.

Bij gelegenheid van de gemeenteraadsverkiezing in 1909 verscheen er te Roermond een klerikaal verkiezingsblaadje,

dat zich met een ‘bestrijding’ richtte tegen de Onafhankelijke Kiesvereniging en tegen onze krant.

Om ons tot één punt te bepalen het volgende:

Landelijke Eenvoud verscheen in *Limburgs Belang (De Roermondenaar)* als feuilleton. In Juli 1909 was ongeveer de helft geplaatst.

Het bedoelde klerikale verkiezingsblaadje, getiteld: *De Oprechte Roermondenaar* schreef in 't nummer van 5 Juli:

‘Men heeft zich geërgerd over het FEUILLETON, afkomstig van iemand, die als schrijver op zedelijk gebied een treurigen naam gekregen heeft.’

En in 't nummer van 7 Juli, aan het adres van de Onafhankelijke Kiesvereniging:

‘Ijvert gij niet voor den *Roermondenaar*, het liberale blad, dat, geredigeerd door volbloed-liberalen, zich zelfs niet ontziet, den heer MAAS onder zijne medewerkers op te nemen? Keurt gij daardoor niet al dat geschetter over CLERICALISME en *zelfs het vuile feuilleton goed?*’ (Curs. van de vijf laatste woorden van ons).

In het nummer van 31 Juli 1909 plaatste *De Nieuwe Koerier* een ‘ingezonden stuk’, waarin het feuilleton (*Landelijke Eenvoud*) ‘zedelooze lectuur’ werd genoemd.

Den 23 October bevatte *De Nieuwe Koerier* een ‘ingezonden’ hoofdartikel, waarin deze zin voorkomt:

‘En ze zetten hun volgelingen een lectuur voor als de feuilleton van den heer *Maas*, waardoor ons volk zedelijk vernederd, in plaats van opgeheven wordt.’

* * *

De lezer beoordeele ‘Landelijke Eenvoud’ zelf.

De schrijver van dat ‘ingezonden’ hoofdartikel weet, dat

VII

de 'pers' als *De Nieuwe Koerier* reeds jàren zoo goed als een onbepaalde heerschappij heeft gevoerd in Limburg, en kent dus de *ware* manier om het volk op te heffen! Daarvoor heeft hij slechts te zien, wat er op velerlei gebied onder den invloed van die 'opheffing' van ons gewest gemaakt is!

Limburg doet helaas voortdurend zijn best om te bewijzen, dat *Maas* èn in *Verstooteling* èn in *Landelijke Eenvoud* in zijn toestandenbeschrijvingen heel wat beneden de werkelijkheid is gebleven.

De Uitgever:

Limburgs Belang.

(Onafh. Weekbl. voor de prov. Limburg)

Roermond en Maastricht.

‘Landelijke eenvoud.’

Op de ‘groes’, onder een breedkruinigen appelboom, stonden Nel en Driek bij elkaar. Hij leunde met den schouder tegen den stam, het eene been over 't andere geslagen, in loom-hangerige houding. Nel stond voor hem, plukte aan haar blauw schort, de oogen gericht naar den grond, waar zij toch niets zag.

Terwijl haar eene klomp al maar door grasspieren neertrapte onder haar onbewust beweeg van den voet, vertelde zij, hoe vader en moeder 's avonds van te voren weer opgespeeld hadden, omdat zij het met Driek niet uitmaken wilde. Ze hadden haar uitgescholden voor al wat leelijk was, totdat zij eindelijk van kwaadheid naar bed was gelopen. Maar zij had gezegd, dat ze het *niet* deed, nooit. Ze ‘ging’ met Driek, als ze zelf wilde, en niemand had zich daarmee te bemoeien. Wat dachten ze wel?....

Toen ze in haar bed lag, had ze zich niet meer kunnen inhouden. Ze had wel een uur lang liggen schreien....

Telkens na eenige oogenblikken vlug vertellen, daalde een zwijging tusschen hen neer, alleen onderbroken door haar zuchten: 't Is toch wat te zegge....'

Driek wist weinig of niets te antwoorden. Hij hoorde haar aan zonder blijken te geven, dat hij getroffen werd door haar verhaal.

Toch was hem dat lang niet onverschillig. En al had hij datzelfde dikwijls al gehoord, het verveelde hem ook nu niet. Maar het kwam niet in zijn gedachten op, dat hij haar zou moeten troosten, of haar moest verzekeren, dat niemand in staat zou zijn tusschen hen tweeën iets te veranderen. Ook verlangde zij dat niet. 't Was haar genoeg hem weer eens gezegd te hebben, wat zij thuis moest uitstaan.

Vader en moeder hadden zoo als altijd gegeven, dat de ouders van Driek hèn al jaren lang geplaagd en gesard hadden. En Driek was óók niks, een vent, dien ze voor hun oogen niet zien konden.

En als zij vroeg, wàt ze dan tegen Dirk hadden, of hij niet goed oppaste, en zoo, dan werden ze nog véél kwader en riepen maar, dat 't er niets op aankwam, zij wilden met Driek niks uit te staan hebben, en daarmee uit!....

Had ze nu nog maar hulp van haar broer! Maar die was ook tegen haar en deed altijd met vader over. 't Was precies vader, hij had nèt zoo'n harden kop. Die oude ruzie tusschen de twee boerderijen konden ze maar niet vergeten....

Driek wist dat allemaal al lang. Had het al dikwijls ondervonden, vooral op Zondagavonden. Dan konden Nel 'r broer en zijn kameraden 't niet laten op hem te schimpen. Dat zat hem wel verkeerd, maar hij deed, of-ie het niet hoorde. Anders zou het al lang op groote ruzie uitgedraaid zijn.

* *

Het heele dorp nam aan het getwist tusschen de beide families deel. De eene partij stookte hier en de andere ginds. Het was een afwisseling in het sleurleven van alle dagen der inwoners. Hun geringe ontwikkeling had een korst om hun menschenziel doen groeien, waardoor geen hogere aandoeningen konden heendringen. Zoo'n hardnekkige burentwist was een genot, was iets om over te praten, vooral nu die vrijerij er nog bij kwam. De boerinnen wisten er elkaar op den kerkweg steeds allerlei nieuws van te

vertellen. De een trachtte de andere te overtreffen in het meedeelen van heel erge dingen, die zéker waar waren, want die-en-die hadden het zèlf gezegd, zèlf. Maar 't mocht niet verder verteld worden!.... Voor geen duizend gulden zouën ze willen, dat 't eruit kwam door hààr!

De vrouwen stonden dan dicht bij elkaar, zoodat de gezichten elkander bijna aanraakten onder het fluisterend-praten. Met gewichtig-doend knikken het nieuws bevestigend. Een hongerende nieuwsgierigheid lag over de houding van het heele lichaam, in iederen trek van het gelaat, in de spanning van de altijd-méér vragende blikken. Met wellust zoog de een de woorden van de andere in, aanmoedigend tot voortgaan met verbaasd-doende uitroepen, of het dan tòch waar was!..... en dat 't nog schaend was, grooëte schaend!... kiek!...

Thuis werd het gehoorde weer aan de mannen verteld, die, als ze nuchter waren, er nauwelijksch eenige aandacht aan schenen te schenken. Maar zoodra ze te veel bier uit hadden, verweten ze elkaar alles. ‘Wat er nuchter ien zit, dat kumt er zat uut,’ wijsgeerden de lui dan. En er zouën nog ongelukken gebeuren, werd er voorspeld.

Velen verlangden naar een uitbarsting, ofschoon ze verstandig deden, dat er toch niks ging boven vrede onder elkaar...

Er waren er ook genoeg, die vader en moeder kwamen ophitsen door hen te beklagen en onder de hand heel geraffineerd weer allerlei kwaads te zeggen van Driek en z'n familie.

- Zu'we nou gaauw an de brulft kome?..

Als vader of moeder dan opstoof:

- Wat, mit wie brulft... wàt brulft... dan deden ze heel verwonderd:

- Mer mit Nel en Driek toch! Daor spricht iedereeën van..... Ik docht, dat het er deur was.... Mer, wat ge zegt.... wat de minsen dan toch praote kunne... Jao, dat kwaodsprèke, dat is wat,... juzzus-van-marante-zeg-'k-nog-ens... is 't er niks van waor, gut Nel nie mit Driek?..

- Jao, daor hebbe we verdriet genoeg van... mer we wille mit dè vent niks uut te staon hebbe... we kunne Nel d'r nie van aaf halde.. biendt ze mer es an 'n touw!...

Ja, zij hadden ook al gezegd tegen den baas of tegen de vrouw, ze konden 't niet begrijpen, dat Nel 'r vader en moeder die vrijerij toestonden. Zoo tusschen deur en dorpel. Het was dan

toch ook schand voor de ouders, als de dochter zoo deed. En die familie van Driek!... ja, ze konden niet alles zeggen en stilzwijgen... maar... re.... daarmee was het dan toch niet allemaal pluis. En dāt durfden ze wel ronduit te zeggen, de ouders van Driek hadden niet schoon gedaan, een-jaar-of-wat geleden, met dat proces over het 'Molenpaadje' nee, niet schoon, dāt zei iederéén...

Maar wie maar geld heeft en nergens wat om geeft, ja... 't is wat... en die nieuwerwetsche dingen, waar Driek's ouders zich mee ophielden.. ze wisten het niet.. maar of het nou krek allemaal goed zou gaan op den duur... *zij* hadden allemaal van al die maschienen en van guaan en zoo'n dinge 't hunne nog niet... en Driek had ook al zoo'n ijzeren paard... mensch, waar moest het naar toe.... maar *werken*, dat deed d'n alde nie en Driek ok nie hard... en *dat* kon op den duur geen goeie zijn... daar moest wel wat achter zitten... en hoe ze aan hun geld gekomen waren, ja, daar waren ook al praatjes over geweest, van een bankroet of zoo... En Driek moest ook een leege vent zijn.... die had al zoo'n aardige praat gehad, toen hij bij de soldaten was....

Dat Nel niet meer verstand had!... Het zou zeker nog op haar ongeluk uitlopen, en dan zat ze er mee... Zoo zou het nog gaan... Nel 'r moeder had gróót gelijk, als ze haar van zoo'n leeglooper wilde afhouden. Nel moest er dan toch ook aan denken, hoeveel verdriet haar ouders al gehad hadden van Driek z'n familie. Altijd gekoeieneerd.

En het gaf ook geen pas, zooals Nel hem overal naliep....

- Neeë, heeij lupt Nel nao...

Ja, ja, dat sprak van zelf, dat wisten ze ook wel, en ze begrepen wel waarom...

Maar *zij* hadden al dikwijls gedacht, zouden Nel 'r ouders daar mee in zijn, dat die twee samen loopen, want die waren nou altijd bij elkaar....

* *
* *

Nel moest gauw gaan, want vader en moeder zouden ieder oogenblik wakker kunnen worden uit hun middagdutje.

Als zij dan weg was, zou 't er weer leelijk uitzien. Aan het gekijf kwam dan weer geen eind. Ze liep de groes over, kroop door een gat in de oude stronkerige heg en ging naar den put

den emmer water halen, dien ze straks al klaar gezet had. Als of ze den heelen tijd door aan het werk geweest was.

Driek slenterde nog wat rond, terwijl de gedachten over het gehoorde traag door zijn kop gingen. Kwaadheid over al dat geruzie zeurde in hem om. Hij zou *niet* van Nel wegblijven! Wat, zich zóó laten dwingen door haar vader en moeder! Dan kenden ze hem nog niet, dat zouden ze ondervinden....

* *
*

Zooals gewoonlijk hadden zij elkander op de ‘groes’ onder den appelboom gezocht en gevonden in het schaftuur. Nooit hadden zij iets van dien aard afgesproken. Maar zoodra op de boerderijen na het middagmaal allen hun slaapje waren doen, wist de een den ander op deze plek. Dat was al zoo sedert geruimen tijd.

* *
*

Het jaar van te voren was Driek Jorissen teruggekomen van de militairen. Hij had te N. gelegen bij het voetvolk. Vóór hij onder dienst

moest, had Nel nooit anders naar hem gezien dan naar iederen anderen boerenjongen. Maar toen hij den eersten keer met verlof kwam, vond ze hem toch wel een knappen vent. Zoo heel anders dan vroeger. De uniform, die vast om zijn kranig-slank lichaam spande, zijn rechtoppe houding en lenig lijfbeweg hadden haar onbewust een vergelijking doen maken tusschen hem en de boerenzoons van het dorp. Vroeger had zij nooit zoo gezien hun slordige kleeding, hun stijf-klotsenden, zwaaienden gang en hun zware klompen vol stroo, dat nog een eind uitboste over den hak heen. En dan dat eeuwig zabbelen op een pijn of een platgebeten nat stuk sigaar, waaruit bij het trekken telkens een gepiep opsnorkte. Of het kauwen op een dikke pruim, waardoor de wang zoo leelijk opbolde, terwijl het bruine speeksel over de tanden en lippen sijpelde en door de mondhoeken uitborrelde.

Driek nam zijn sigaar zoo fijn tusschen twee vingers, en nou en dan stak hij ze tusschen de lippen, net als een heer. De rook kronkelde dan weg in blauwe wolkingen.

Zijn oogen waren ook niet dezelfde meer als eerst, keken zoo heel anders. Hoe, dat zou ze niet hebben kunnen zeggen, maar héél, héél an-

ders dan vroeger.

Allemaal zeien ze 't ook: 'Wat hèt den Driek zich veranderd. Den beeldt zich ok al wat ien! Zo'n gatvlieg!'

Er was gelach en getintel in zijn blikken, in zijn heele frissche gezicht. Zijn mooie zwarte snor was zoo fijn gedraaid in puntjes-omhoog, net als Nel wel eens gezien had in den almanak. Dien kochten ze ieder jaar, omdat er iemand uit het dorp mee langs de deur kwam. Anderen deden dat ook. Er stonden geregeld nog al wat grappen in, een 'schoone geschiedenis' en ook prenten. Anders had Nel ook geen boek meer gezien sedert ze niet meer naar school ging, behalve haar kerkboek. 's Zondags 's middags keek ze wel eens in de krant, die vader besteld had voor de verkooping. Als er zoo niets in stond van ongelukken en kalveren met twee of drie koppen, dan vond ze, dat het niks was. Nou, ze gaf ook niets om lezen.

Wat had men daaraan!....

Als ze bij Driek was, voelde zij iets goeds over zich komen, een gelukkige, prettige stemming. Zoo, dat zij met alles moest lachen, en toch soms op-eens zou hebben kunnen schreien.

Ze had zich verder geen rekenschap gegeven

van wat haar gevoel zou zijn. Voor het eerst had ze hem zóó gezien, toen hij 's Zondags 's morgens naar de kerk ging en voorbij haar huis kwam met flinke passen en lenig lijf-en-armbeweeg. Ze had hem, met voorovergebogen bovenlijf, staan na-turen, tot hij achter de huizen bij een wegge-draai verdwenen was.

't Was wonder: toen ze hem zoo nakeek, voelde ze in zich onrust, gejaagdheid, dat 'r het hart van klopte. En telkens moest ze even omkijken, of het toch niemand zag, dat zij daar stond. Daarvoor zou ze zich geschaamd hebben. Dat was óók raar, dat gevoel had ze anders nooit, als ze iemand nakeek. 't Kwam zeker, omdat haar vader en moeder de Jorissen niet konden lijden.

Toen ze hem niet meer zag, was ze dadelijk aan het uitrekenen gegaan, hoe laat hij weer terug zou kunnen komen. En tegen het uur, dat zij 'r gedachten vastgesteld had als het juiste, bleef ze in-en-uitloopen, telkens even zoek-oogend den weg op, of hij nog niet te zien was. Maar met een gewilde doening in haar houding, alsof zij zoo maar eens naar buiten ging, om niets, eens kijken. 't Was aanhoudend te vergeefs.

Dan weer gauw-gauw naar binnen, met druk

beweeg aan wat huiswerk, alsof ze niet weg was geweest. 't Geneerde haar zelf, en toch kon ze niet anders. Ze probeerde kalm te zijn, er niets om te geven en er ook niet over te denken. Ze eens ijverig aan het werk blijven en over wat anders prakkezeeren.

Maar vóór ze het wist, was alleen Driek met zijn mooie pakje weer in haar gedachten. Haar oogen lagen stil-droomerig in haar gelaat en de handen hingen in onbeweeglijkheid langs haar lijf.

Om elf uur zou de kerk zoo wat uit zijn. Maar hij was zeker niet dadelijk naar huis gegaan. Hij zou op 'znen borrel zijn, met de andere manslui en zijn kameraden. Dat ze daar ook niet aan gedacht had! Nu was 't haast twaalf uur, nu zou hij toch zeker wel komen, misschien er wel zijn al. En gejaagd, terwijl hijgingen als van angst vast in haar borst lagen, zwaar, liep ze in zelfvergeten naar buiten..... Nog niets te zien..... Of zou-ie al neven zijn?.....

Toen ze weer binnen kwam, voelde ze de oogen van haar moeder vragend naar heur doen haar aankijken.

Een roode kleur overtrok haar gelaat, maar ze wilde heel haar houding laten zeggen, dat er niets was; 't ging haar echter zoo onhandig af,

dat ze juist te meer daardoor de aandacht vestigde op haar anders-dan-gewoonlijk-zijn. Haar moeder had toen gezegd, met verwondering-tonende stem, dat ze van den eenen kant naar den anderen liep, alsof ze van achteren aangestoken was. En ze richtte niets uit, ze had al wel een uur geveegd, en nog geen zand gestrooid in de keuken. Wat er toch aan de hand was?

Nel had geen goed antwoord kunnen vinden, wat haar gemelijk gemaakt had tegen zich zelf.

- Wat is 't er toch te doen, megje? had haar moeder verder aangehouden.

En kwaad over dat gevraag, snibbigde zij tegen:

- Och, ge hèt altied wat...

- Ik? Ik heb niks, mer da' ge zò ien- en uutlaopt...

- Och, ge hèt òveral wat op te zeggen en aaf te keure... 't is nooet nao owe zin...

d'r is ummers niks... as 'k nou 's efkes nao buute looëp...

't Rood van lichte opwinding schemerde zachtglanzend door haar gelaatshuid heen.

Moeder, één en al verbazing, sloeg de handen in elkaar.

- Mer megje, wat schilt ow, ik zeg ow ummers niks kwaods, nog gè kwaod woord hè 'de

van meej geheard, wat bin 'de nou toch 'n spin...

Toen had ze zich geschaamd over haar uitval. En buiten gaan kijken had ze niet meer gedurfd, want ze gingen eten, het was twaalf uur door. Haar vader en haar broer waren thuis van de kerk. Hadden de jas uitgetrokken en hingen achterover op een stoel tegen den muur, wachtend op de soep. Na de borrels hadden ze 'daar zin in'. Ze zou dan nà 't eten maar zand strooien.

Als Driek nu onder de hand maar niet voorbij kwam, onrustigde het even in haar op. Wat gaf ze daar ook om, had ze verder gedacht. Ze zou maar aan tafel gaan zitten als altijd en over alles meepraten. Wat deed ze ook zoo gek?

Maar toen ze op haar plaats zat, voelde ze weer die gejaagdheid door haar heele lijf gaan; dat onrustig hart-kloppen, dat net was of 't boven in haar keel zat. Wat duurde het toch lang, eer die soep opgeschapt was, veel langer dan anders...

Ze had wel kunnen roepen: 'maak dan toch wat vóórt'En honger had ze ook niet, dacht haar. 't Was erg vreemd, anders kon ze met haar portie wel weg, ze was altijd goed gezond...

Liefst was ze maar zoo van tafel gegaan, maar ze durfde niet, bang voor 't gevraag en gezeur, wat 'r toch scheelde...

En ze had meegegeten, gauw-gauw. Daarna bleef ze zitten treuzelen, maar meepraten over de nieuwicheden kon ze toch niet.

Eindelijk stonden de manslui op om het paard te voeren. Dan gingen ze 'd'r wat liggen', totdat het tijd was om weer de herbergen af te gaan.

* *
*

Nel ging met een bakje naar het witte zand, onder een afdakje ter zij tegen 't huis, en schepte het met de hand vol. Omdat het fijn geworden was van de droogte, goot zij er aan den put wat water over en roerde er eens met de hand doorheen. Ze was nu uit het gezicht van 't raam. Ze moest toch eens even kijken. Op een drafje liep ze 'den meste' over, den weg op. Het huis lag met den achterkant naar de straat en om de deur te bereiken, moest men over 'den meste'.

Ze was werkelijk geschrikt. Driek kwam er juist aan, was al dicht bij. Drentelend bleef ze

staan, met de hand boven de oogen turende de verte in, neven Driek heen, alsof ze iemand anders verwachtte.

Hij was bij haar gekomen. Had haar een hand met een mooien witten handschoen toegestoken, en had haar gevraagd, hoe ze 't nog wel maakte. In de gauwigheid had ze nog even haar zanderig-natte hand langs haar rok gestreken en ze hem toen gegeven met stijve beweging en zonder druk. Zoo iets had ze nog nooit beleefd. Onder de boeren was dat zoo geen gebruik, elkaar een hand te geven bij het goeden-dag-zeggen. Dat was kalerigheid. Alleen, als zij wat veel bier gedronken hadden en dan elkaar ontmoetten, staken zij elkander wel eens de hand toe en zwaaiden die dan met druk beweeg lang heen en weer, terwijl zij met verzekerende woorden hun blijdschap over het weerzien uitten. Herinneringen van toen en toen nog eens samen lekker 'gezopen' te hebben leefden op in hun verward denkeu. Kom, we zu'n nog mer 'ne pot vatte, ik traktier... we zien ok nie aldaag saeme... altied saeme goed verrig kunne werre... Kel, wat hebbe we'm ooit gerakt hè... hospes, doet ze nog es vol..... santjes, dat we 't nog lang meuge luste...

Dat hand-geven had Nel dan ook nog meer in de war gebracht.

Driek had druk gepraat tegen haar. En anders dan de boeren, op z'n stadsch zeker, maar wàt ie allemaal gezegd had, dat wist ze later niet meer. Zijn woorden hadden haar in de ooren geruischt als klanken van wind door boomen. En of ze ook iets geantwoord had, dat wist ze evenmin. Zeker wel niet, want de woorden zaten vast boven in haar keel, dàt had ze wel gevoeld. Alsof ze nooit meer zou kunnen spreken.

De oogenblikken van zijn begroeting, zijn vragen en vertellen, had haar heele lijf dootrild, een vreemd gevoel, zooals haar nog nooit gebeurd was. 't Leek wel, of er een siddering kroop door heel haar lichaam, met kleine schokjes in haar borst, maar toch goed-doend.

Later hād ze dikwijls verlangd, weer eens zoo'n zelfde gevoel te hebben. En soms, als ze aan Driek dacht, aan zijn mooien snor, zijn rooden mond, zijn glad omstrakt lijf en zijn lachoogen, die ze zag tintelen, háár tegen, was wel eens zoo'n siddering over haar gekomen en doorgedrongen tot in haar voeten en de toppen van haar vingers. Dan voelde ze haar stemming als een hoogen feestdag, een stil-innig geluk van

blij-zijn, dat zachtjes op jubelde diep in haar hart als een bijzonder voorrecht voor haar alleen...

* *

Dien dag was Nel vol geweest van Driek, zóó dat ze aanhoudend over hem blééf praten.

Toch wist ze heel goed, dat haar ouders Driek niet mochten lijden, de heele familie Jorissen niet.

In den loop van enkele jaren was er tusschen de beide boerderijen een koppige haat gegroeid. Langzaam aan, maar gestaêg harder, zonder verzachtende oogenblikken van burenvriendschap, burenhulpzaamheid, zooals die in uren van schrijnend leed of tegenspoed wel eens alle geruzie in-eens vergeet, wegduwt naar een verren achtergrond.

Beide behuizingen waren eerst op dezelfde wijze gebouwd. Een strooien dak schuinde aan de eene zijde bijna neer op den grond. Aan den anderen kant was het wat hooger, daar was de staldeur. De ‘meste’ tusschen woning met stal en schuur. Lage ramen met kleine ruitjes vlekten uit de verte gezien tegen de vervaalde steenen af als figuren met witte streepen over een blauwigzwarten rechthoek op een ondergrond van een onbe-

stemde kleur. Soms ook anders, als de zon haar gouden glans afschitterde op den voorgevel en haar stralen een overvloed van fonkeling wierpen op de glazen.

De schuur bestond uit een geraamte van balken en latten, kruisejings door elkaar gewerkt, en aangevuld met leem. Op sommige plaatsen ribden lange latten over den kleiwand heen, zooals de beenderen scherp oplijnen over den schonkigen romp van een mager dier.

Hier en daar lei een graszode op het strooien dak, als daar neergewaaid door een stormwind.

Toen was tusschen de beide families alles nog goed.

Maar Jorissen erfde. En 't duurde niet lang, of hij 'ging bouwen'. Hij zette eerst een flinke schuur met pannen dak en verbeterde daarna ook de woning.

Die erfenis had de Goemansen al vervuld van een stil-mokkend afgunstgevoel. *Zij* deden ook goed hun best en bleven toch jaar-uit en jaar-in met een zwaren last zitten. Dien Jorissen liep alles mee. Doch door dat 'bouwen' wies de verbittering zoo sterk aan, dat zij uiting zocht in schamperend gepraat.

Noch Goemans, noch z'n vrouw konden hun

afgunst-gevoel langer opgesloten houden in hun hart of in een verborgen luchtgeven onder elkander. Zij moesten gehoor hebben onder de dorpelingen om door hun instemmend aanhitsen steun te vinden voor eigen handelwijze.

Van toen af deugde er van de heele familie Jorrissen niets meer. Ja, ja, *zij* hadden 't altijd wel geweten, de Jorissen hadden 't hoog in den kop. 't Groot-doen zat er in geboren. Nou ze wat geld hadden, gingen ze zich wat verbeelden. Allemaal kaaljakkerij. De andere boeren van het dorp zouden ze wel niet meer bekijken. Wacht maar 'ns, paard en rijtuig moesten er ook nog wel komen. Maar 't zou niet lang stand houden, dat zouden de werken wel uitwijzen. Uitverkoopen voor de schuld, daarmee moest het eindigen, dat sprak vanzelf. En dat was goed ook. Men gunde niemand iets kwaads, maar als dat gebeurde, zou men lachen...

Bijna het heele dorp hield het met de Goemansen. De boeren konden het Jorissen niet vergeven, dat hij 'boven de anderen wilde uitsteken'. Zoo'n kasteel te bouwen, dat gaf geen pas. Dat was geheel en al tegen den trant. Huis en schuur met pannen dak.... wie had het ooit beleefd! Was een 'boerengedoei' zooals 't

hunne ook niet goed genoeg voor hèm?....

't Gepraat laaide al langer hoe erger op en hitste de gemoederen voortdurend aan. Jorissen bleef dezelfde als altijd, wilde door nog meer vriendelijk-doen de mensen voor zich winnen. Maar het geschimp hield niet op en in de cafés op Zondagavonden zag hij zich herhaaldelijk bedreigd door uittartend geruzie.

Zelfs kwam het zoover, dat een troep bedronken lui herhaaldelijk de ruiten bij hem ingooiden en allerlei andere baldadigheden pleegden om zijn huis, tot hij zich genoodzaakt zag van zijn geweer gebruik te maken. Daardoor nam het vernielen een einde, maar het gesar bleef nog eenige jaren voortduren.

Nu hij over wat geld beschikken kon, kocht hij een dorschmachine en was ook ondernemend genoeg om een proef te gaan wagen met kunstmest.

Dat wakkerde de vijandige houding nog aan. Het heele dorp was in eens weer vol van gepraat over hem. Dàt zou wat geven. Die vreemdigheid! Allemaal knoeierij. Van den stal en 't weer alleen moest de boer het hebben. 't Was geen manier van doen van Jorissen, dat zeien ze en daar bleven ze bij. Niks zou hij meer bouwen, en dat

was krek goed ook... Met z'n kunsten. Ze moesten 'm uit de gèmeenten jagen zoo'n kerel...

En toen Jorissen meer en betere vruchten van zijn akker haalde dan de anderen, toen was het:

Ja, het eerste jaar, maar over een tijdje zou het wel anders worden! Niks meer verbouwen op den duur, dat moest ervan komen, dat sprak immers van zelf. Er kon niets anders van komen dan den grond uitmageren. Grootvader zaliger, God geeft hem den hemel, placht te zeggen....

En wat die of die vertelde, daar lachten ze wat om, ze durfden wel te wedden, dat die nog nooit een voor gespit had... nou, wat zou die dan van het boeren kennen...

* *
* *

Maar Jorissen ging jaar op jaar vooruit. En menige boer, die in geldverlegenheid zat, kwam bij hem terecht. Zoo kreeg hij macht in het dorp, waardoor hij zijn tegenpartij verzwakte en rustiger dagen voor hem en zijn familie aanbraken, omdat hij helpers kreeg.

Goemans bleef intusschen halsstarrig elke toenadering weigeren. Tegenover iedere tegemoet-

komende vriendelijkheid plaatste hij een koppig kwaad-willen, waartegen alle pogingen tot vriendschap moesten afsluiten. Dat prikkelde meer en meer het opgemelijkende gevoel van Jorissen, tot hij eindelijk zijn goed-meenende houding liet varen en geen moeite meer deed.

- Dat-ie dan nao de bliksem lupt mit ziene kwaoje kop... denkt-ie, da'k 'm noodig heb?.. Ik kan 'm misse...'

Nu begon het geterg van weerskanten.

Het hinderde Goemans geweldig, dat die van Jorissen altijd over het 'Molenpaadje' gingen, 't liep over *zijn* akkers en behoorde dus hèm toe. Hij wist wel van verjaringsrechten, maar kon 't niet verkroppen, dat die hem machteloos zouden gemaakt hebben tegen zijn vijanden.

Aanhitsenden dorpingen raadden hem aan een advokaat te spreken.

Toen hij daarna iemand van Jorissen op het paadje zag, hij, met een meer en meer aanzwellend kwaadheidsgevoel en sterk door de inlichtingen van den advokaat, naar zijn akker om met quasiwerk de terngkomst af te wachten.

- Zeg, wette wel, dat ge hier nie meugt looëpe?...

- Nee, dat weeët ik nie...

- Nou, ge bint gewaarschouwd...
- 'k Zal hier toch looëpen, as ik zelf wil...
- Dat zu'de nie...
- Dat zal 'k wèl...
- Dat zu'we dan 's zien...
- Dat zu'we nèt 's zien...

En 't liep uit op 'n hooggaand geruzie. Maar de Jorissen bléven gebruik maken van het Molenpaadje. Na twee jaren geprocedeer hadden zij het gewonnen.

Goemans had er geld voor moeten opnemen. En het nu nòg verloren te hebben, hij kon 't nooit meer vergeten.

Er ging bijna geen dag voorbij, of hij ergerde zich over iets, dat de Jorissen gedaan of gelaten hadden, weer alleen om hèm te 'koejeniere'. Den eenen dag lieten ze de kippen over zijn grond lopen. En als hij ze dan ging weggagen, met kwaad ge-ksss achterna, hoorde hij hier of daar een spotlach opdaveren, met tergend geroep, dat hij niet zoo gek moest springen, de hennen liever een beetje zout op den staart moest leggen...

Den anderen keer, bij een plotseling aanvlagende regenbui, lieten ze al 't water voor *zijn* deur komen en over z'n 'meste' lopen, zoodat die

in 'n oogenblik onder stond en dagen achter elkaar een slijkerige poel bleef, waardoor met hoog-opstalperende stappen nog nauwelijks droogvoets was heen te komen.

Dan hielden ze het water op in een sloot, die door beider weilanden lei.

Trillend van woede kwam Goemans vaak z'n huis binnenstormen, zijn vuist neerbonkerend op de tafel, dat hij ze wel zou krijgen, dien bocht van volk. Hij zou subiet naar de politie gaan.. 'ns zien, of er geen recht meer bestond...

Hij deed dat echter niet, bang voor nieuwe proceskosten. De gedachte daaraan duwde zijn drift weer wat omlaag. En namokkend nog bromde hij:

- Allemaol smerlep, die avecaoten en de rechters en d'n heeëlen duuvel... 't is alleëen um de duiten te doen...

De vrouwen ruzieden heftig mee, ieder voor haar eigen deur staand, elkaar uit de verte met hooge krijsch-stemmen uitscheldend. Striemend geeselden zij de felle verwijtingen op elkander neer, die zij met koortsigen ijver opdiepten uit het verleden van beider families en zelfs uit het leven van verre bloedverwanten.

De een moest maar naar d'r grootmoeder kij-

ken, die had nooit gedeugd, was altijd een gemeen wijf geweest...

De ander was zeker vergeten, dat 'r neef in de gevangenis had gezeten voor een moord, en dat aan 'r heele familie niks aan was... allemaal leegen bocht en 't gat vol schuld...

Heftig schamperend ging het tegen elkaar in.

Zoo duurde het gesar lang voort. De kinderen vochten al even hard met elkaar op kerken schoolweg,

* * *

Nel wist dat allemaal heel goed. Ze had het zelf meegeleefd. Maar toch kòn ze dien dag niet over Driek zwijgen.

Haar gepraat had haar moeder gauw genoeg verveeld. En die was tegen haar uitgevallen, dat ze haar mond moest houden...

Nel moest maar oppassen, waarschuwde ze, dat vader het niet hoorde.

- Dè kakmèker, dè wiendbuul, d'r is niks an, net zoo min as d'n heeëlen bocht van de Jorissen...

- Jao, omdat de Jorissen dat preces gewonnen hebben, daorum deuge ze nou allemaal nie,

daor kan Driek toch ok niks an doen... redeneerde Nel wijs-verdedigend tegen haar moeder in, met in-haar-hart een opgemelijkend gevoel.

- Och wat megje, d'r is niks an, mit eur geld hebbe ze 't gewonne, jao... mer as 't er rechtverrigheid ien de wèrld bestoond, dan zeui het wel anders gegaon zien... umdat ze riek zien, kunne ze alles en meuge ze alles...

- Waorum is 't er dan niks an?..

- Umdat 'r niks an is, zeg 'k ow.... ze koejeneeren oos iederen dag wat ze mer kunne,.. mit eur grooët doen mène ze 't te winne..

- Da's aafgunst, moeder, as weei zoveul geld ha'n, dan...

- Jao, hoe zien ze d'r angekome!...

- Daor wette niks van aaf...

- Ge zwiegt stil, zeg 'k ow.... halt de moel van dat volk... mak me nie kwaod mit ow gezanik, 't is net of ge wel gek bint op dèn Driek...

Toen had Nel gezwegen, beschaamd. Maar woede tegen haar vader en moeder woelde in haar borst om.

Bitterheid doorfelde haar gedenk, wàt ze had moeten antwoorden. En wàt ze nog zeggen zòu

zonder er doekjes om te draaien. Dit zou ze haar voor de voeten gooien, neen, nog beter, harder, zóó...

Kwaad lanterde ze den heelen Zondagmiddag door 't huis en er-om-heen. Maar tot wat-zeggen leevam 't niet. Haar moeder zweeg over Driek en de Jorissen, en dat dwong haar ook tot zwijgen. 't Bleef een gemok tot 's avonds toe, tot 'r vader thuis kwam uit de herberg. Voor hem was ze bang, hij kon zoo vreeselijk uitvallen, vooral 's Zondags 's avonds.

Ze waagde het niet meer over Driek in huis te praten. Van anderen hoorde ze, dat hij een meid had in de stad, waar hij 'lag', hij had het portret zelf laten zien, toen hij met verlof geweest was.

Die mededeeling had haar doorschrijnd, ze wist zelf niet hoe, en waarom toch. 't Zou haar toch wel hetzelfde kunnen zijn.

Maar elken keer, als hij naar huis kwam, zag en sprak ze hem, en dan vervaagde dat nog niet klaar-geweten leed door een enkelen lachblik uit zijn tinteloogen.

Eens had hij er zoo half en half over gesproken, dat hij wel met haar wilde vrijen. 't Had haar doorschokt, zoo heftig, dat een wilde storm

door haar borst hijgde. Rood-en-bleek wordend, had ze gezegd:

- Daor mende niks van... ge wilt me wat veur de gek halde... ge het ummers ow meid ien de stad,... daor zien ja veul mòier megjes as ik...

Hij had haar geantwoord, dat daar niets, niets van waar was, dat was allemaal praat van de menschen.

- En ge het 't portret zelf laote zien, ge mot me niks veur kome liege, gemaakt-lachte ze hem schel tegen.

Dat was zoo maar een kaart geweest, beweerde hij, om te versturen. Hij zou er haar ook wel eens een schrijven.

De blijdschap over zijn woorden jubelde later nog na in haar hart, toen hij weg was. Zij voelde in zich stil gelach, om het weten nu, het mooie zéker-weten, dat 't niet waar was van die meid in de stad, en dat hij met háár wilde vrijen. Zij voelde haar lijf doorstroomd van iets, dat zij niet wist en ook niet probeerde te noemen, maar dat goed was, en mooi, en gelukkig, en dat ze voor zich alleen mòest bewaren om er stil-blij over te denken, altijd en altijd weer, zonder er over te spreken; waar ze 's avonds op haar bed over

ging liggen prakkezeeren in in-prettige stemming, tot ze insliep, en dat ze 's morgens opnieuw vóór zich zag en in-zich voelde, altijd even heerlijk. Dat alles rond haar kleurde met een vreugdig licht en haar heele leven en dagelijksch werken beglansde. Dat haar heele omgeving veranderde, mooier maakte, en haar zacht-voor-zich-heen deed neuriën onder haar gedroom...

Toen was ze gekomen, de beloofde kaart van hem, het eerste, wat zij in haar heele leven over de post gekregen had.

Ze had wel eens bij zich zelf gezegd, dat hij 't toch niet doen zou, maar met het onbewuste verlangen, dat door dat gewild-zoo-denken heen, de hoop sterker zou opleven, dat het wèl zou doen.

Nu en dan schoot met even-angsttrilling de gedachte in haar op, hoe 't zijn zou, als iemand 't zag, dat zij een kaart kreeg, of als de kaart thuis aankwam, terwijl zij er niet was.

De postbode was haar echter onder weg tegen gekomen en had haar de kaart gegeven. 't Rood van schaamte gleed over haar helaat, toen zij ze aannam, en snel had zij ze verborgen tusschen haar jak. Gejaagd was ze voortgelopen, het weten de kaart van Driek ontvangen te heb-

ben bonsde in haar om. Nu en dan voelde ze even met de hand, of ze er nog zat.

Eerst, toen ze thuis was, alleen, had zij ze voor den dag gehaald, met voorzichtig, vereerend doen. 't Werd haar toen een zaligheid, het bezit van die kaart, Haar hart jubelde, er was een blij-zingen, heel zacht, in haar ziel en om haar heen. In haar oogen en om haar lippen straalde een juiching, die ze zonder het te weten zag afglanzen op alles.

Streelend gleden haar blikken over het prentje, en rustten met vroom-kijken even op 't stukje karton, om nog te gevoelen wat er uitging van die kaart tot haa.

Dan zag ze het paartje op een bank onder een grooten boom. De twee hielden elkaar omvat in teere omhelzing. 't Was een mooi meisje, den jongen kon ze in zijn gezicht niet zien, hij zou zeker ook wel een knappe vent zijn...

Driek had er wat onder geschreven...

Langzaam spelde ze.... 'Omdat het zoo lekker is'...

Een tinteling stroomde haar door 't bloed. En daar, onder het meisje, stond een N. en onder den jongen een H. Wat zou dat zijn? Een peinsstrakte trok even over haar gelaat.

Die N. was Nel, maar die H..... O ja, Hendrikus, Driek was immers Hendrikus....

Het blij-zijn over het gevonden hebben, het zóó gevonden te hebben, bracht weer lichtglanzing in haar denkgezicht.

Zij en Driek zóó.... omdat het zoo lekker is.....

Het trilde haar door het lijf, met spanning van de zenuwen. Ze kon het niet overdenken, het gevoel, het genot.... Even hijgde het wild in haar borst.....

Toen ging ze lezen, wat er verder stond. ‘Afgezonde door gij raait nooit wie. J.H.’

Zij kon het wèl raden, blij-lachte ze inzich-zelf. Dat was Jorissen Hendrikus, ze wist het zeker.

Hij had eerst zijn ‘van’ geschreven en dan zijn naam, maar zij begreep het tòch wel, tòch wel....

Ze moest ook eens kijken, wat hij aan den anderen kant geschreven had. Dat was het adres. Toen ze nog naar school ging, had ze ook ieder jaar een adres moeten schrijven op den nieuwjaarsbrief aan vader en moeder, dien de meester op het bord voorschreef.

Maar een adres van háár-zelf had ze nog nooit gezien.

Langzaam beeldden de letters op in haar lezende oogen en reiden aan elkaar tot woorden:

‘Aan den Heer J. Goemans, landbouwer te Bovenwaarde, en Verders aan Mejufvrouw P. Goemans.’ En in een hoekje, schuin: ‘Eige handen.’

Toen had ze de kaart verborgen, heel slim, op een plaatsje in haar kleerenkist.

En met haar wijde geluksgevoel was ze naar buiten geneuried, naar haar werk, in stille droomdenking over wat ze wist, in zich, heel zeker....

* *
* *

Sinds Driek voor goed weer thuis was, van dienst af, zagen zij elkaar dagelijks.

Als ze hem voorbij zag komen met de kar, wist ze het dikwijls zoo te maken, dat ze ook aan den weg was, om 'n knipoojie of 'n enkel woord. Zijn tinteloogen vervloeden dan even in haar bliken, en zijn heele gezicht lachte haar toe, met 'n uitdrukking van 't samen-wel-te-weten. Ze bleef hem nakijken met vereering in haar hart, en bewonderend zijn rechte houding en de wijze, waarop hij zijn paard bestuurde, zooals geen andere boerenjongen dat kon.

Hij deed dat met weinig beweeg, zonder geroep, en zonder zweep, met 'n enkel woordje, vaak zelfs met 'n licht zwaaien van den arm. Het scheen wel, of het paard bij hem alles vanzelf deed.

Bij andere voerlui ging een aanhoudend spektakel langs het paard op. 'Juu... hot... allee dan, verdomme...'

Terwijl zweepgeklap het dier ieder oogenblik aanschichtigde uit den loomerigen stap, of een dunne striem om de pooten knetterde.

De andere meiden plaagden haar met Driek. *Zij* weerde dan met druk-doening van veel woorden en sterke bekrachtigingen af, wat ze zeiden.

- Mer miene God, hoe koomde daor nou toch an!... d'r is niks van waor... gaar niks... wat de minse toch praote... ik heb niks mit Driek uut te staon en Driek mit meei nie... anders meug ik hier nie gezond blieve.

- He, heurt ze 's, ze kan nie stilstaon as ze 'm ziet....

riepen de meiden haar tegen met hel-opklaterend plaaggelach.

- Jao, dat kunde begriepe, dan mos 'k al slecht stil kunne staon, 'k heb nog goei beeën, geestigde Nel terug met gemaakte luidruchtiging

van onverschilligheid.

Schaamte en ergeris roodden over haar gezicht en haar hals.

Het ergerde haar, dat de meiden niet wilden gelooven haar tegen-beweren, omdat zij de waarheid in haar plaagerijen wisten, gezien hadden zelfs.

Wel deed het haar plezier, dat ze in alles de afgunst goed kon proeven, omdat Driek met háár vrijde.

Maar het was toch ook zoo mooi geweest, meende zij, dat alléén te weten, voor-zich-zelf te kunen houden.

En als dat zoo bekend was, dat er in 't dorp over gekletst werd, dan zouën ze 't thuis ook gauw weten. Daarover had zij 't land.

Die meiden ook... konden niks zwijgen... dadelijk alles aan de groote klok hangen.. ze gunden Driek niet aan háár, dat was het.. nu zou het geschandaal weer volop beginnen..

Een kwaadheidsgevoel was in haar aangemelijkt. Waarom lieten ze háár toch niet met rust? Zij lei toch ook geen mensch wat in den weg? Als de ruzie thuis begon, dan zou dat volk plezier hebben. Haat stoken moesten zij toch altijd...

Sinds had ze de meiden ontweken om er met niemand meer over hoeven te praten. Zij wilde haar denk-leven en haar verlangen bij-hem-te-zijn weer voor zich hebben, in ongestoord alleen-droomen, hopende, zich-zelf inpratende, dat vader en moeder er dan nog niks van hooren zouden.

Maar het was al te laat.

Toen was het thuis begonnen, heftig geruzie en standjes, bijna dag-op-dag, met schelle kiffstemmen tegen elkaar in.

Kwaad-krijschend slingerden ze elkaar de woorden tegen, in uitgezochte scherpte, door de elkaar-opwinding om het van beide zijden niets willen toegeven.

- 'k Wil het nie hebbe, dat ge met dè vent laopt, toornde haar moeder uit, met een stem, die oversloeg van woede.

- En ik doei 't toch, dat rakt ow niks, nijdigde Nel terug, huilend van laaiende drift.

- En ge blijft van 'm aaf, zeg ik....

- 'k Zal nie an 'm koome, wat mende wel, schamperde zij, spotlachend, waarover haar moeder uitbarstte in geklaag, dat er ook al niks meer aan haar was. Zoo'n praat, ze moest zich schamen, ze was zeker al heel bedorven door de slechtigheid van dien kerel.

- Dè zal niks an meei bederve, kiek mer nao ow eiges, ik doei, wat ik wil....
 - Dat doe'de nie.,...
 - Dat doei 'k wel....
 - 'k Zaag ow nog liever nao 't kerkhof drage as dat'ge mit dè smerlap loopt, stoof haar moeder weer op, in zich-zelf-vergeten van kwaadheid, en viel daarna heftig-snikkend op een stoel neer.

't Had Nel wel even-getroffen haar moeder zóó te zien, maar de kwaadheid hijgde te wild in haar borst om, dan dat zij er toe kon komen daarvan iets te laten blijken. En ze was gegaan, halsstarrigend naar buiten, de deur hard achter zich toe klappend, en haar verbittering lucht gevend in gedachte woorden vol hardheid.

Zulk gekijf verscheurde sedert bijna dagelijks de rust-stemming van het huiselijk leven. Het had echter geen ander gevolg, dan dat Nel à feller tegen den wil van haar ouders inkoppigede en zich al langer hoe meer naar Driek aangedreven voelde.

Op een middag had haar moeder een andere vrouw op koffie-visite. Nel voelde het, dat het gesprek gauw over haar zou gaan. Ze ging luisteren aan de deur en hoorde haar moeder met

trane in de stem zeurig uitklagen haar nood aan de bezoeker. 't Was dan toch wat in den laatsten tijd. Vader en zij deden alles, wat ze konden, om Nel van Driek af te houden. Maar wat ze ook deden of zeiden, d'r was niks aan te doen. 't 'Megje' liep met dien kerel, dien smeerlap, in 'r ongeluk, want er kwamen nog ongelukken van, dat was zeker. En in huis was 't een hel, iederen dag gekijf. De vrede was er uit, en waar geen vrede was, daar kon ook geen zegen zijn... ze zouwen wel gauw tegenspoed krijgen op stal of op den akker... ze had er nou al geen rust of duur meer over.... net als bij den Hannes-boer, daar was ook altijd twist en tweedracht in huis, en op den duur werden ze voor schuld uitverkocht... En ze had toch zoo'n moeite met vader, die kon zich zoo kwaad maken, dat ie Nel misschien ongelukkig sloeg, als *zij* er niet tusschen, kwam.. en dan begon vader tegen háár uit te vallen... en Nel was toch haar kind en een hart en een moederhart was zoo week... God, God, een mensch kon toch wat hebben in z'n leven...

Een oogenblik snikte ze luid-op, zich overgeevende aan hoar klaag-drang.

- Och, bin mer stil, Nel is nog zó jong, nog

gèn twintig jaor, ze zal wel wiezer werre... troostte haar bezoekerster.

- Neeë, neeë, ze is raozend op dè vent, ze is t' er niet van aaf te slaon.... Vroeger was het toch allemaol zó goed beei oos ien huus.. nou isalles uut, niks meer as leeëd en verdriet.. en allemaol deur dèn bocht van volk, dè gemène kèl... uurst mosse ze oos koejeniere mit dat proces, en nou zóöë... 'n moeder kan nog al wat hebbe.. der, ik bin d'r alle daag ziek van...

Zoo weende haar moeder voort, en de bezoekerster schoof nu en dan een enkel woord tusschen het geklaag in, om te troosten.

't Had Nel gekriuweld in d'r lijf, 't gevoel van kwaadheid, toen zij dat aanhoorde. Ze kon zich bijna niet inhouden, waarom moest moeder dat nu weer allemaal vertellen aan een andere vrouw? Om alles op straat te brengen, alsof er nog niet genoeg gekletst werd. Ze stond te trappelen van ongeduld en stootte met stoelen en klapte een deur, om een eind te maken aan dat gepraat door te laten hooren, dat zij er was.

Toen de bezoekerster ging, had ze 'dag Nel' gezegd en een vriendelijk-doend praatje willen maken. Maar Nel had haar den rug toegedraaid en niet geantwoord. En toen ze weg was, zei

ze, luid genoeg, dat haar moeder 't kon hooren:

- Die valsche beest hoeft tigge meei nie te praote....

- Da's e goed mins, daor kan 'k me nog 's tigge uutpraote, sins da' geei zó slecht òppast, me hit anders òk niemes, toornde haar moeder op in aanbuiende drift, terwijl ze nog na-schreide.

- Jao, um alles op straot te brengen en d'r nog van alles beei te make....

- Neeë, datduut ze nie, en ze zei ok, ge most wiezer zien, Nel, 't is schaend, da' ge ow vader en moeder zo'n verdriet an doet....

- 'k heb alles goed geheurd, dat die zich mer mit 'r eiges bemoeit, daor hit ze meeër as genoeg an... ze mot mer 's nao eur eige megjes kieke....

- Die doen zooë nie as geei..

- Umdat ze nou mit ow over gepraot hit.. beei andere gèt ze genoeg over ouw schandale.. wat hoofde toch dat wief alles an de neus te gaon hange....

Haar moeder begon weer heftig te snikken, met hooge huilstem haar de woorden dreigend tegenwerpend:

- Megje, megje, wat zu'-de d'r nog duk spiet

van hebbe, da'ge zooë doet, later, as ik dooëd bin..

- Jao, ge het de traone nog al hooëg zitte tiggewoorrig...

- En zie' de dan nie hoeveul verdriet dat vader hit...

Zoo felden zij tegen elkaar in met schelle kijfstemmen en dadelijk- geschrei, tot dan weer zwijgende mokking tusschen haar kwam.

Haar moeder zeurde in den laatsten tijd door 't huis, een en al verdrielijkheid haar gelaat en houding, met altijd-weening in haar stem.

Haar vader, ja, met hem was 't verschrikkelijk. Nel sidderde van angst, als hij begon. Hij zei nooit iets, vóór hij in volle woede was. En dan kende hij zich zelf niet meer.

Een tijdje geleden was hij op een Zondagavond uit de herberg thuis gekomen, veel later dan anders. Eerst was ze bij moeder opgebleven, maar toen de onrust begon rond te waren om haar heen over zijn lang-uitblijven, in alle hoeken van 't vertrek, in ieder gestommel, dat van den stal doordrong, in elk nacht-geritsel in huis en in ieder klaag-geluid, dat door de nacht-donkere heen aanangstigde uit de verte, was een bange gejaagdheid over haar gekomen.

Ze wist het op eens zeker, met klaar-ziening in wat-komen-zou, dat er iets in de herberg geweest moest zijn, ruzie misschien, om haar en Driek. Dat vader te veel gedronken zou hebben en vreeselijk kwaad zou thuis komen. Ze had toen slaap voorgewend en was blij geweest, toen moeder zei, dat zei dan maar naar bed moest gaan. Die woorden klonken haar goedig tegen, en een weeke stemming sloop over haar aan. Moeder was toch goed voor haar.....

Met even-schrijning van spijt doorschokte haar de zelfbeschuldiging, dat ze toch dikwijls hard geweest was tegen haar moeder. Dat zou ze toch niet meer doen. Had ze Driek maar nooit gezien, dat was misschien wel beter geweest... Een wee gevoel doorstroomde verteederend haar hart. Zou ze 't dan maar uitmaken, met Driek?... Nu zat moeder alleen, op vader te wachten met het eten.....

Zij kon den slaap niet vatten. De evenvergeten angst daalde zwaarder op haar neer, naarmate het later werd. Zij bad, dat alles goed mocht zijn..... Maar zij kon haar onrustig denken niet bij de uitgeprevelde woorden houden, het dwaalde af op honderd wegen, die elkaar kruisten in wilde warreling..... Zij voelde een bang-

heid drukken op haar borst, dat zij haar eigen hijgen naar adem niet durfde hooren, en de zuchten, die spanden en wrongen naar haar keel. Bij ieder geluid, dat nacht-onheilspellendtohaar aandeinde, kromp zij ineen, in adem-ingehouden stilte onder de dekens. Als zij dan merkte, dat vader het nog niet was, kwam even-verlichting, maar dadelijk gevolgd door aangroeienden angst en het ongeduldig verlangen, dat hij toch gauw komen zou. Dan bad ze weer, gedachteloos, gespannen-luisterend.....

Eindelijk hoorde ze zijn stap.

Aan zijn strompelend gaan al, toen hij van de straat het huis om ging naar de deur, hoorde zij, dat hij heel dronken was. Bromwoorden pratend in zich zelf kwam hij binnen, zonder iets tegen moeder te zeggen. Zij hoorde, hoe hij op een stoel bij de tafel neerviel. In haar gedachten zag zij hem daar zitten, zooals ze dat al meermalen gezien had, suffend voor zich heen starend met slaperige blikken. Dat was altijd een kwaad teeken. Als moeder nu maar niets zei...

Ze hoorde, dat moeder hem eenbordmet eten toeschoof.....

Alles bleef nog stil, zij luisterde in angstig afwachten.....

- Wat bin'de laat van aovend.....

Een heftige schok voer haar door de leden, toen zij dadelijk na die woorden van haar moeder zijn vuist hoorde neerdreunen op de tafel. Met een vloek prangde hij het uit, dat het nou gedaan moest zijn met Nel, het had nou lang genoeg geduurd.....

Angst-tonend suste de stem van moeder hem tegen, wat er nu dan toch was... hij moest zich ook niet zoo kwaad maken, zou maar eens eerst goed eten en dan gaan slapen.....

Maar het bord, dat ze nader toeschoof, rinkelde hij in stukken neer op den vloer, en hij raaszijn woedewoorden uit, dat ze in de herbergen hem aan den kop hadden liggen malen over Nel en Driek.

- Koom nou mer slaope, en dan motte 't eur merrege vroeg mer es goed zegge, bedaarde moeder zacht.

- Neeë, nou, nou op 't mement, mit dè vent op de groes staon iederen dag, dat kan ze, die slet, de deur uut gèt ze, dalek, op staonde voet, ik schup ze de straot op.....

- Ho, ho, dat zu'de toch wel nie doen....

- Dat zu'we dan toch es zien, mènde dat 'k me deur dèn blaag de baas laot speule....

Zij hoorde hem lopen naar de deur van de slaapkamer en de angst trok verlamdend door al haar leden.

Onmiddelijk hoorde zij haar moeder vóór hem lopen, beschermend gaan staan tegen de deur, en tusschen hard opschreien door, hem bezweren het toch niet te doen.

Maar hij luisterde niet en wilde haar wegduwen, zijn scheldwoorden uitloeiend van heesche woede over haar verzet.

- Laot me deur, nondeju, ik stamp ze d'r uut... ik laot me nie op de kop zitte van mien eige kiend...

Nel hoorde de worsteling tusschen vader en moeder, waarbij nou en dan de lichamen bonsden tegen de deur, dat ze kraakte. Ze hoorde de snelle hijgingen van inspanning en daar tusschen door de sissend uitgestooten woorden van gnar vader: d'r uut mot ze, de slet dan kan ze nao euren Driek... gaon....

Sidderend van vrees en kwaadheid lag ze op haar bed en smoorde haar woedesnikken in haar kussen.

De deur kraakte op eens open, en haar vader stormde aan, met zijn vuist bonzend op de deken en grijpend in heur haar. Met een angst-

kreet vloog ze op, en krijschte hem toe haar los te laten. Haar moeder jammerde: God help me, God help me... en met angst-kracht trok ze hem van Nel weg, weer uit de slaapkamer. Trillend nog wilde Nel hem nakomen, maar op een smeek-blik van haar moeder bleef ze.

't Duurde lang, eer vader uitgewoed was.

Duidelijk hoorde ze hem op een stoel neervallen, waar hij met hoog-huilerige stem van bedronkenheids-aandoening ging zitten klagen over zijn verdriet.... het was toch ook *zijn* kind...

Dan stortte hij zijn verwijtingen uit over moeder, dat zij Nel hielp, en dat hij er daarom ook niks meer aan kon doen... dan kon het hem ook niks meer schelen, dan moesten ze maar zelf weten, moesten ze maar allemaal naar dien Jorrissen bocht gaan....

Allerlei dronkenmanspraat warde hij dooreen.

Zij hoorde haar moeder schreiend door 't huis sloffen om alles weer wat op te redderen, in treurige zwijging.

Ze wist, dat moeder dan bad, dat deed ze altijd in zoo'n gevallen. Wel klaagde ze, dat haar gebed niet verhoord werd, omdat haar huis een duivelshuis geworden was in den laatsten tijd..

Eindelijk was de rust over de woning weer

aangeaartzeld, langzaam. Maar Nel lei nog uren te woelen op haar bed zonder te kunnen slapen. Nu en dan braken de snikken nog door haar keel. Zij pijnigde haar kop om te vinden, wat zij zeggen zou 's morgens... Omdat zij vroeger dat proces met de Jorissen gehad hadden, moest zij dat nou verduren, en deugde Driek niet.... Als vader en moeder maar anders waren, dan zouën de Jorissen wel weer goede vrienden willen worden, dat wist ze zeker... De grootste schuld was bij haar ouders..... die zochten overal wat in, wat de Jorissen deden of zeien... En wat hoefde vader zoo te zuipen.. wat deed die in de herbergen, zoo'n ouwe kerel... en zich zat zuipen en ruize maken, als een kwaje gek... dàt was schand... daar had zij schand van... En wat een gevecht was dat geweest van nacht, een geraas en gevloek, alsof ze woonwagenvolk waren.... 't Was om zich dood te schamen.... Maar dat zij met Driek ging, dàt mocht niet, dàt was verschrikkelijk, dàt was schand, en dààr moest geruzie over zijn in huis....

Nù bleef ze zéker niet van Driek weg.... wat meenden ze wel, dat ze met haar doen konden, wat ze wilden... Zij zou 't 'r laten zien,

ze vrijde met Driek, al ging de heele wereld op den kop staan,... zouden dan eens kijken, wie 't won.... Iederen dag zou ze voortaan naar hem toegaan, dat ze 't zagen.... Ze zouën d'r geen blaren van krijgen....

Bitter schamperlachte 't in haar. En dat besluit hechtte zich vast in haar denken, met stuggend willen tegen haar ouders in.

Haar vader had haar met een zatten kop geslagen en met de haren het bed uitgetrokken.... dāt was zeker allemaal niet erg, en hij had haar uitgescholden voor slet... dāt zou ze niet vergeten, dat moest hij maar niet denken.... en hij had haar de deur uit willen jagen, midden in den nacht.... een mooie vader, als dāt nou niet gemeen was.... morgen vroeg zou hij haar die woorden goed maken en dan zou ze achtereen wel vanzelf gaan... ze hoefde niet weggejaagd te worden... Ze zou er niets geen spijt van hebben, als ze niet meer thuis was,... en ze had 't nog niet noodig zich te laten slaan en uit te schelden voor al het leelijkste.... wat dachten ze wel... net of ze zoo'n plezier had thuis... alle dagen gekijf... ze zou zich ergens verhuren als meid....

Langzaam zeeg de kalmte weer over haar

heen, en eindelijk sliep ze in.

Maar 's morgens hing er nog een drukkende stemming in huis, loodzwaar op allen neer. Moeder keek zoo bedroefd, met matte roode oogen, en sleepte zich met klefferenden slofgang over den vloer, met voortdurend tranen in de stem zeggend het regelen van het huiswerk... en vader mokte, kwaad nog, en ziek van het vele bier drinken, dat ze niets had durven zeggen, bang nu voor nieuwe uitbarsting,

En de dagen gleden zoower voort, met van tijd tot tijd een heftigen schok van geruzie en gescheld.....

* * *

Dat dwingen van haar ouders prikkelde Nel tot àl koppiger verzet.

Ze zou dan nu toch eens laten zien, dat ze haar eigen wil deed, en dan niemand daar wat aan doen kon. Ze moest toch zelf weten, met, wien zij 'gaan' wou? Wat hadden anderen daarmee te maken? En háár was Driek goed, dat was genoeg. En wat wisten ze ook van hem te zeggen? Niets, geen woord, dan alleen wat kwaadsprekerij. Maar haar ouders konden hem niet uitstaan om de ruzie van vroeger, en bij de an-

deren, die vader en moeder opstookten, was het afgunst.

Hard zette zich haar willen tegen het geweld van haar ouders in. Iederen dag bijna kwam ze bij Driek; 't was haar streng verboden, maar zij stoorde zich daar niets meer aan. Als vader en moeëer na 't middageten sliepen, haastte zij zich gauw-gauw met het omspoelen van de kommen en sloop dan 't huis uit, naar de 'groes', waar Driek haar al wachtte. En hoe vaker zij bij hem kwam, hoe gretiger zij zijn woorden indronk. Alles, wat hij tot haar sprak, trilde van leven door de schittering van zijn blikken in haar oogen. Zoo laaide een brandende begeerte naar hem in haar op.

Haar ouders zochten bij het huiselijk getwist naar nieuwe redenen om Nel tot andere gedachten te brengen. Door haar altijd herhaald vragen: 'waarom?' en haar naar voren schuiven van de ruzie als de eenige oorzaak, dat zij nu nog tegen Driek waren, bracht ze hen daartoe. Zij diepten die op uit het dorpsgepraat.

't Was heel zeker, dat Driek van die heele vrijerij niets meende. Dat kon immers niet....

De zoon van zoo'n rijken, 'grootschen' boer trouwen met Nel? Wat had Nel te wachten?...

Geen rooie duit.... de boerderij van haar vader was immers zwaar belast... Neen, de lui hadden het nog niet gezien... ze als het zagen, zouden ze het wel *moeten* gelooven... maar voorloopig geloofden ze er niets van... ja, vrijen wel, voor de lol, misschien om Nel voor den gek te houden of om haar ouders te plagen... vrijen en trouwen was immers twee...

Dat werd Nel nu telkens dreigend-waarschuwend voorgehouden. Wilde zij zich dan zoo door zoo'n vent voor den gek laten houden? Daarvoor was zij goed, maar of ze ook goed genoeg zou zijn om met hem te trouwen? Wie wist, hoe hij over haar ging lachen op andere plaatsen. Dat Nel ook niet wijzer was...

Dacht ze dan, dat Jorissen ooit zijn toestemming zou geven?... 't Was allemaal maar valsheid van Driek, zoo'n kerel zou er niks te goed voor zijn om haar ongelukkig te maken... misschien was het hem alleen om slechtigheid te doen....

Wie zei dat?

Wie dat zei? Dat zei iedereen. Het heele dorp praatte zoo, en allemaal konden ze Nel niet begrijpen...

Dat waren geneene leugens, driftte Nel op.

Dat kletsvolk moest maar over zich zelf schandalen in plaats van over haar en Driek.

Het gepraat, dat Driek 't met haar niet zou meenen, trof haar erger dan al het voorafgaand geruzie.

Ze keef er veel minder tegenin, en hilde haar kwaadheid en haar leed in eenzaamheid uit. Hoezeer zij er tegen vocht, toch kwam de gedachte telkens weer in haar opleven, of het waar zou kunnen zijn, dat Driek haar voor den gek hield?...

Dan wist ze geen raad van schaamte. Het heeie dorp zou haar uitlachen...

Haar al-overheerschend gevoel dreef haar naar Driek om een zekerheid, die haar verdriet in-eens zou veranderen in vreugde, dat al die praatjes niets anders waren dan kwaadsprekerij. Ze kon 't zonder dat zeker-weten niet uithouden, moest bij hem zijn om te hooren uit zijn woorden en te zien in zijn blikken, dat hij haar niet 'beloog'. Op de 'groes' kon ze hem daarover niet spreken. Ze waren daar altijd maar eventjes samen en moesten zoo oppassen.

Daarom wist ze het zoo te prakkezeeren, dat ze op een Zondag naar een ander dorp ging om in een winkel wat boodschappen te doen. Driek kwam haar 's avonds afhalen.

Zijn arm om haar heen geslagen, wandelden zij langzaam den weg af naar huis. Toen begon zij over wat er gezegd werd. Hun samenzijn in den mooien, stillen zomeravond, terwijl de neerwadende duisternis hen omschemerde, bracht haar in een week-weeë stemming van trillenden liefdehartstocht. In haar woorden beefde het verlangen naar zijn verzekeringen, dat hij echt van haar hield en het met haar meende.

Haar innig-spreken doorschokte hem en een roes van drift steeg hem bedwelmend naar den kop. In wilde omhelzingen werd haar twijfel opgeslorpt door het veel machtiger gevoel van geluk en genot, dat haar doorstroomde.

Thuis leefde zij den avond nog over in haar herinnerend denken.

Zij wist het nu zeker, dat het maar kwaadsprekerij en ophitsend gepraat was geweest. Ook de ouders van Driek hadden niets tegen haar. Jorissen zou niets liever willen dan dat er weer vrede was tusschen de beide boerderijen en had er ook moeite genoeg voor gedaan. Maar het had niet geholpen. In ieder geval zou hij zijn toestemming niet weigeren, en als haar vader nu ook maar wilde, zou alles weer goed worden.

Sterk door de vreugde van dat zeker-weten

wachtte zij af, dat haar ouders weer eens beginnen zouden over Driek. Verlangde er zelfs naar om hun het nu eens heel anders te kunnen zeggen, ook van Jorissen. Dan zouden ze staan te kijken. Misschien ook wel anders worden....

Alle oogenblikken van dien avond haalde ze telkens weer op in haar overdenken. En het geluksgevoel, dat haar toen overmeesterd had in zijn hartstochtelijke omarmingen, doortilde haar heele wezen van steeds sterker aangroeiend verlangen.

* *
*

In vadzige strekking loomde hun warme lichazich uit in de schaduwkoelte van den breedkruinigen boom.

De verademing van afkoeling duurde echter maar een oogenblik. De snikhitte was overal, ook op de 'groes', dor ómschroeiend, zonder windje.

Met helwitten glans blikkerde de gloeizon van de middaguren uit de hoge lichte luchtoverwelling of op de boerderijen, die in wijduit neervlakkende, gelige, groene, bont overspikkelde akkers lagen, geluidloos mat en stil.

De blakerende hitte hing zwaar om de huizingen heen. Fel schoten de stralen neer op de strooien daken, die breed omlaag hingen tot bijna op den grond. In de lage muurtjes blonken blauwig-zwart de kleine raampjes met vierkante ruitjes van de woning der Goemansen. Een harde, drooge gloed viel van de nieuwere muren en de pannen af, rondom de boerderij van Jorissen.

De geluideloosheid van de schaftijd-stilte na het weggestorven leven van menschenstemmen en werkdrukke in rust en slaap, soesde om de gebouwen.

Op de 'meste' van Goemans ploeterden een paar varkens in het slijk, dat altijd-door van den stal aansijpelde onder de deuren door en uit kleine gaten in de muur van de hokken. Ze draaiden zich om in het drabbig-zwarte nat, onder geknor van behaaglijke koelte de rozige huid bevlekkend met opspattend vuil.

Bij Jorissen scharrelden eenige kippen heen en weer, krabbend naar aas en uittokkend het genot van het vinden.

Twee duiven zaten op den til ineengekropt te turen naar de verre lucht. Nu en dan schoten even hun kopjes met kleine schokjes en knikjes uit den veerenbos, naar elkander toe.

Dan kropten zij zich weer op en tuurden opnieuw.

De zonschittering plaste in dunne stroompjes door de bladerenkruin neer in de schaduw-wazing, en danste dan op in de droge, trillende lucht, waarmee zij samenvloeide in witte verijling.

In droomerige soezing van vaak afgesproken gesprek lagen Nel en Driek naast elkaar.

Hun zweeterige gezichten, stofferig van het voormiddagwerk, loomden elkander tegen met halfgesloten oogen.

Nel was blootsvoets. De klompen had ze van zich afgegooid, een eind weg in het gras. Haar linkerarm steunde het opgerichte bovenlijf, dat van de heupen af licht gedraaid naar de kant van Driek toehelde. De rechterhand trok grassprietjes onder het traag-loomend gepraat.

Driek lag languit in het gras, zijn rechterarm gebogen tot een driehoek, waarvan de elleboogspits op den grond rustte, terwijl zijn kop leunde op het vlak van de open hand.

Nel had verteld, hoe 't thuis gegaan was na hun samenzijn 's Zondags-'s avonds. Ze begreep zelf niet, dat het kòn, maar toch schenen haar ouders daar noch niets van te weten. En anders wisten ze dadelijk alles, nog veel meer dan de

waarheid. Woorden waren er over haar en Driek toch weer gevallen sinds dien Zondag. ‘Mer toew heb ik ee 't es goed gezeet, jong!’ Eerst had haar vader er niets op geantwoord. Toen alleen gevraagd:

- Hoe koomde daor nou an?

Ja, hij hoorde wel, dat zij het wist.

Nou, hij geloofde d'r niets van. Het waren maar praatjes. Driek zou haar zeker wel weer wat wijsgemaakt hebben. En *zij* nam dat maar dadelijk aan, gek die ze was... waarom bleef ze niet van Driek weg? Hij *wilde* die vrijerij niet, zoolang als hij leefde zou 't nooit gebeuren, en als hij dood was, moest ze zelf maar weten wat ze deed... zou hij dan nog niet meer baas zijn over z'n eigen blagen!... Nel hoefde d'r nooit op te rekenen, dat hij zijn toestemming gaf. Al kwamen de oude en de jonge en de heele troep van de Jorissens er op de knieën om schooien, dan verdomde'n ie het nòg, dat ie ‘ja’ zei, kijk... dat volk... het had hem al wat aangedaan... met al 'r kunsten, nou weer met 'r hei-ontginnen,.. zoo'n kwaje hei... die was nog nooit iets waard geweest en nu zou daar op één keer maar goeie grond van gemaakt kunnen worden... als ze bij Jo-

rissen niet allemaal stapelgek waren, dan wist *hij* er niks meer van.... men kon wel weer zien, hoe ze het geld gekregen hadden, het zou ook wel weer gauw naar de bliksem zijn... grootvader zaliger placht te zeggen, den riek hanteeren, dat is 't... zij met hun fratsen.. En zijn dochter in zoo'n familie? Hij zei *nee*.. Of Nel dat goed verstaan had? Meenen of nietmeenen van Driek, 't kon hem niks schelen.. En ze moest het hart niet meer hebben, dat ie haar nog eens weer bij Driek zag...

De brandende hitte stuwde op hen aan en bracht een loome zwijging tusschen hen. Onbewust van haar doen liet Nel haar hand maar grasspieren trekken. Nu en dan stak ze een spier in den mond en beet er op, dat het lichtgroene sap haar lippen kleurde.

- Mer weei weeten 't wel saeme, waor Driek!

Driek knikte van ja. Toen: als ze dertig jaren waren, hadden ze de toestemming van haar vader niet meer nodig..

Dertig jaren, deed Nel. Als ze nog zoo lang moest wachten.... nee, dan trouwde ze ook niet meer...

Haar blikken glinsterden Driek tegen. Hij liet zijn oogen afglijden langs haar borst en haar

heupen naar de bestofte voeten. En een lichte siddering doortrok even zijn lichaam. De herinnering aan den Zondagavond golfde bruisend op in z'n denken, aanvurend zijn verlangen naar een samenzijn met haar als toen.

Of ze dan zoo graag met haar getrouwd zou zijn?

Ja, dat wist-ie wel..

Toen begon hij, wanneer ze weer eens zouden uitgaan, zoo met hen beiden.. elkaar alleen op de 'groes' treffen, dat was toch ook niks..

Nel zou het heel graag willen, maar ze durfde haast niet.... als haar vader en moeder er achter kwamen, dan zou er wat voor haar los zijn..

Maar van toen 's Zondags wisten ze toch ook niets.. Ze moesten eens afspreken wanneer..

Zij voelde het als een vreugde dat hij zoo aandrong. Haar blikken doften tot een matten gloed van ingehouden hartstocht. De tegenwerking van het geruzie thuis, dat haar wilde dwingen om van Driek weg te blijven, dreef haar met een macht van geweld naar hem toe.

Als ze niet openlijk met elkander mochten 'gaan', dan moesten ze het wel stil doen, trachtte hij haar over te halen. Zóó kon het toch ook

niet blijven duren...

Nee, ze wist het ook wel.. maar.. re..

- Toe, Nel, zeg nou jao...

Zijn verlangende blikken trachtten het gewenschte antwoord te zien in haar oogen en te trekken van haar lippen.

Even lachtte ze. Hij had goed praten. Hoefde thuis geen geruzie af te wachten. Zij zat er maar mee.

Een gevoel van kwaadheid gemelijkte licht in hem op. Och wat, ze moest er zich maar niks van aantrekken.... Zoo alleen bij elkaar als dien Zondagavond, dat was toch wel wat spektakel waard... 't ging het eene oor in en het andere weer uit...

Zijn denken, onder den dwingenden invloed van de begeerte-prikkeling, kon de bezwaren niet anders dan als niets-beteekenend voorstellen.

De trekken van zijn gezicht verstrakten, omdat Nel nog tegenhield.

Weer kwam een zwijging tusschen hen aanzeuren.

* * *

Met langzaam beweeg haalde Driek een enve-

loppe uit zijn zak. Aan de kanten was ze verfrommeld en ingescheurd door het dikwijls meedragen. Zijn hand speelde er mee door ze zachtjes op te wippen en weer op te vangen.

Nel keek er naar, terwijl haar gedenk nog bezig was met wat ze doen zou.

Maar opeens ging haar belangstelling naar de enveloppe.

- Wat he'de daor?...

Ja, wat fijns.. maar dat mocht *zij* niet zien.

Beheerscht door haar nieuwsgierigheid richtte zij zich op. Toen Driek echter de enveloppe weg hield:

- Hè.. toew Driek.. laot me nou toch 's kieke...

Nee, nu niet, maar als ze weer eens samen uitgingen, dan zou-ie haar geven, wat erin zat.

Met een snellen greep probeerde Nel hem het pakje uit de hand te trekken. Maar met plagerig gelach stak hij het in zijn zak.

Door de inspanning voelde zij nu plotseling weer de hitte aanplofften, en paf, hijgend nog, liet ze zich neervallen in het gras.

Toen wendde zij voor, dat 't r ook niks kon schelen... trachtte zich goed te houden en er zelfs niet meer naar te kijken, terwijl Driek met

het papier ritselde. Hij opende de enveloppe en nam er een pakje prentbriefkaarten uit.

- Nel...

Hij hield er haar een voor, een eind van haar oogen af, zoodat ze alleen de adreszijde kon zien.

- Och, kaarten...., onverschillige haar stem, terwijl de nieuwsgierigheid weer, en sterker nog, opleefde in haar blikken.

Driek spreidde de kartonnetjes uit in z'n hand zooals de speler z'n kaarten vasthoudt en liet z'n oogen over de afbeeldingen glijden.

Meenende, dat hij haar beweeg nu niet zien zou, sprong Nel plotseling op en hield zijn arm vast.

- Nou mot... 'k ze.. toch hebbe...

De woorden hijgden van haar lippen onder het stoeiend bijtrekken van zijn sterken arm.

Haar kracht dwong hem zich op te richten. Zijn vrije hand omklemde haar pols. Een oogenblik sloot zij de oogen, afgemat, terwijl een sidderende zucht door haar borst hijgde.

Toen, onderdrukt-lachend met korte trillingen:

- 'k Laot toch nie los, veur ik ze heb...

- Vat ze mer...

Opnieuw wrongen de armen.

Haar oogen schitterden in het gloeiende, zwee-

terige gezicht.

In vol ontwaken van hun verlangen hielden zij elkander vast. Hun blikken felden elkaar tegen, in het wild-bewogen gelaat. Met bevende stem de woorden uitstootend tusschen de ademhijgingen van inspanning door, begon Nel weer te vragen:

- Laot.. ze.. meei.. dan.. toch... ok.. zien...

Driek knikte kort van 'ja', en zij liet haar lichaam, vermoeid, heet, terugvallen in het gras.

Hij kwam naast haar zitten.

Afwachtend rustte Nel wat uit, terwijl hij de briefkaarten rangschikte, zooals ze op elkaar volgden, om haar die een voor een te laten zien.

Onder het vormen van de series beeldden de voorstellingen, hoewel nog vaag door de vluchtigheid reeds tot haar nieuwsgierige blikken op, veelbelovend aan hun beider opgewondenheid, die hen bedwelmd had met een roes van bruisende drift.

Zij voelde de gloeihitte zwaarder nog aanbunzen op hun afgematte lichamen. Grijze zweetdruppels glidderden langs hun gezichten af.

Nu en dan viel er een op 'n kaart. Driek wilde dien wegvegen met een vinger en wischte dan

een vlek over het prentje.

Het waren kaarten van een schreeuwende goedkoopte. Hartbont en erbarmelijk van teekening de voorstelling, die afgedrukt was op het slechte papier. Een onmogelijk-roode kleur lei dik, geklad, gestreept over de gezichten van de personen.

De gewilde zinnelijkheid walmde van de afbeeldingen op.

Kaart voor kaart liet Driek de series aan Nel zien. Terwijl haar blikken aangretigden op de plaatjes, verduidelijkte zijn vertellen haar de teekening. Tot eindelijk dan de slotkaart van de reeks kwam met een nog scherper-prikkelende verrassing, na sluwberekend, spanning-opwekkend uitstellen.

Dan moest Nel 'r hart vasthouden van het lachen dat opwoelde naar de keel, en de schroeiende hijgingen, die wrongen in haar borst.

- Schei uut... schei uut... ik kan nie mer... Daarna ging zij de kaarten nog eens op haar gemak bekijken.

Zij mocht ze houden, maar dan moest zij ze goed bewaren.

Driek raakte aan het vertellen van allerlei dingen, die hij gehoord had van de militairen. De

trotschheid op zijn veel-weten en gretig indrinken van zijn verhalen prikkelden hem tot àl maar verder gaan, van de aarzelende zinspeling uit de verte tot ruwe dubbelzinnigheden. Zelf heel onwetend van den weeklagenden ernst, die waarschuwend om verbetering roept, had hij gedurende zijn kazerneleven en in den omgang met de kameraden van zijn dorp in alle dubbelzinnigheden niets anders gevoeld dan het opzweepend prikkelende, niets anders gehoord dan het lachwekkende. Daardoor was het nooit in zijn denken kunnen opkomen ronduit te spreken tot afschrikking van anderen.

Onder zijn vertellen liet Nel zich soms neervallen in het gras, vermoeid, niet in staat zich uit te lachen, zoodat slechts een gegieg nog opheeschte uit haar schok-trillend lijf.

Plotseling toonde kort geroep van met geweld ingehouden stem, bevend van kwaadheid tot hen aan:

- Nel!...

Het roepen van haar naam hakte op hen neer in de stilte van den soezenden middagtijd. Verward schoten ze beiden half rechtop, niet-begrijpend, versuft blikkend voor zich uit.

- 'k Zeui nou toch mer 's koome... 't Zal

wel lang genoeg zien....

Goemans stond voor de heg van de 'groes', sidderende van woede. Zijn rechterhand omkrampte een haastig opgegrepen stuk hout.

- Allee, vooruit... koomde haost...

Ineens flitste het weten in Nel 'r gedachten op, dat zij den tijd vergeten had.

Langzaam kroop zij overeind.

Dat haar vader haar zoo kwam halen, was haar als een overstrieming van schaamte. Spijt en kwaadheid beefden over haar lijf, en een snik welde op naar haar keel, terwijl zenuwtrekkingen van ingehouden huilen trilden om haar mond.

- Dat zal wer wat gève...

De woorden stootten snel tusschen haar lippen door, om het met geweld opdringende schreien te bedwingen.

- Koom'de, jao of neeë...

Goemans hagelde zijn gekijf vol scheldwoorden op hen neer. Zoo'n slet... altijd bij zoo'n gemeenen vent... zoo'n bocht van volk... hij zou hen allebei de armen en beenen kapot slaan..

Zijn eerst opgekropte kwaadheid brieschte hij uit en hij trachtte zijn lichaam door het gat in de heg te wringen om op de 'groes' te komen.

Maar getergd door dien uitval sprong Driek ook op en ruziede tegen hem in. Hij moest het hart niet hebben een voet op de 'groes' te zetten... dat zou hem leelijk opbreken...

- Wat, koom mer op... verrr..... wat men'de wel... prul... zo'ne lummel...

In onbewust sterk-levende eerbiediging van eens anders eigendom, uit vrees voor processen en rechtbanken, bleef Goemans echter vóór de heg zijn woede staan uitrazen.

Het spektakel dreef de huisgenooten van de beide boerderijen naar buiten. Het werd een heftig ruziën over en weer. Nel stond te huilen en felde nu en dan een woord tegen haar vader in, terwijl Jorissen probeerde Driek te bedaren en hem mee te nemen. Maar hij hoorde niets van de suswoorden, wilde met Nel meegaan en met Goemans afrekenen... die kon dan nog eens alles zeggen, wat hij gezegd had...

Vrouw Jorissen praatte met Nel, dat ze nu toch maar gaan moest... het was wat te zeggen... dat ze ook niet vanzelf naar huis was gegaan... het was zoo'n spektakel, wat moesten de menschen weer van dat gekijf denken.. toe, Nel moest maar niet meer schreien... maar naar huis gaan, als vader en moeder rie-

pen... anders kwam er geen eind aan de ruzie... het was een schand...

Snikkend in haar schort aarzelde Nel de 'groes' over naar de heg, zonder wat tegen vrouw Jorissen te zeggen. Driek ging haar achterna, niet luisterend naar het terugroepen van zijn moeder.

- Neeë, ik gaoi mit...

Toen draaide Nel zich om, met een paar woorden aandringend, dat hij maar moest blijven.

Ze zouden elkander Zondag wel treffen, samen uitgaan, zoals hij straks gewild had, ze zou het hem nog wel zeggen...

Hij bleef staan, terwijl Nel door de heg kroop.

Vlug ging ze naar binnen. Goemans liep haar na. De deur werd hard toegeslagen, zoodat Driek den bons hoorde nadreunen.

Hooge huilstemmen klonken tot hem aan.

- Driek, kom nou jong, trachtte zijn moeder hem over te halen.

- Maar als hij zich omdraaide, trok een nieuw hooggaand gekijf, op eens weer opschietend na even-bedaren, hem telkens weer terug, eenige stappen in de richting van Goemans.

Eindelijk, toen de ruzie zich scheen uit te zeuren in een drenzend namokken, ging hij naar huis, al wat er woelde in hem uitprangend in

een vloek. - - - - -

Nel was anders altijd goed gezond geweest, maar in den laatsten tijd had ze dikwijls geklaagd. Ze kon wel goed eten, maar ze voelde zich soms zoo zakkerig-loom, dat het haar was, of ze zichzelf moest voortsleepen. Onder het werk op den akker kreeg ze wel eens een kloppende koppijn, die ze anders nooit had gekend. En zoo moe, zoo ellendig moe kon ze 's avonds zijn, dat 'r heele lijf er pijn van deed. Ze kon niet precies zeggen wáár. Overal; nu eens meende ze het ergst in den rug, een anderen keer in de beenen. Het vel zat er dan omgestrakt, alsof het barsten zou, en haar beenen voelden aan zoo hard als een plank. Soms trok er een kramperige pijn doorheen, dat ze 't wel had kunnen uitschreeuwen. Ze kon er niets anders aan zien, dan dat een aderstreep dik opblauwde. Op andere tijden had ze zoo'n benauwend wee gevoel in 'r lijf, dat ze dacht erg ziek te zullen worden. Al dat vreemde maakte haar wel wat bang, maar ze deed toch haar gewoon werk, in huis, op den stal en op den akker. Zoo hard als altijd. Eindelijk, aangedreven door onrust, klaagde ze toch tegen haar moeder. Ze was zeker 'niet goed', ze voelde zich soms 'zoo raar'.

Maar haar moeder had haar geantwoord:

- Och wat, da's niks.... jong megjes van ow jaore hebbe zowat wel's meeër...

Dat stelde haar echter niet gerust. Vooral, omdat ze niet alles had durven zeggen. Als het toch maar niets ergs was?...

Toen ze weer eens klaagde, had haar moeder gedacht, dat het dan wel 'roos' zou zijn. Bij kinderen en heel oude mensen was er van een ziekte niets te zeggen, dat moest zijn beloop hebben. Maar als een jongen mensch wat scheelde, dan was het haast altijd verkoudheid of 'roos'. Zulke ziekten moesten met warmte verdreven worden. Daarom moest Nel maar naar bed, en eens goed zweeten, dan beterde het van-zelf. Moeder zou ook eens een pot kamillen-thee klaar maken, daar had *zij* altijd baat bij gevonden tegen de 'roos'.

Nel dronk het nog bijna kokend-heete vocht, maar schudde zich van den flauw-zoeten smaak.

Ja, een goeie cognac was ook goed. Die en die zeien altijd, dat er niets beters bestond. En Goemans zelf vond, dat een glas bier, heet gemaakt met een gloeienden pook, het zekerst hielp van alles...

* * *

Nel moest dan toch maar eens bij den dokter aangaan in het naburige dorp.

Ze kon tegelijk een kluit boter en een korf eieren meenemen en winkelwaren mee terugbrengen. Men moest anders maar niet te gauw naar een dokter loopen. Zoolang als het nog niet heel erg is, was het maar weggegooid geld. Dokters laten zich zoo duur betalen. 't Is al gauw een gulden voor een paar kleine fleschjes, en dan weet men nóg niet wat voor 'knoei' men krijgt, misschien wel vergift. Hoeveel zouën d'r al op het kerkhof gekomen zijn door zoo'n tuig? 't Is allemaal maar om de centen te doen...

Maar met Nel zou het wel niets te beteekenen hebben. Dat geklaag iederen dag in huis was óók niet om uit te staan. Met één fleschje zou ze d'r misschien wel af zijn, nou, dat waren dan wel wat kosten, maar dan was het ook voor-goed gedaan. In ieder geval, bij één fleschje moest het maar blijven...

* * *

De scherpe apotheek-lucht, die het heele doktershuis dóórdrong, al aanzoefde in de gang en in de spreekkamer op alle meubelen hing, bracht

een beklemming over Nel, alsof ze in een heiligdom zat, waar ze niet eens mocht omkijken en zeker niet hardop mocht praten. De vragen van den dokter verstond ze niet. Met horten en stooten bracht ze slechts enkele woorden over haar lippen heen. 'Jao, mienheer den dokter' ... 'nee, mienheer den dokter'...

Toen wachtte ze, met stil voor-zich-heen-gekijk, in een deemoedhouding, af, wat de dokter zeggen zou.

De uitspraak bonsde, doorschokkend van schrik haar heele lijf, op haar neer. 't Was of ze zóó onder die woorden verpletterd zou worden, zonder een enkelen klank te kunnen uitstooten. Ze zat een oogenblik roerloos-stil, tot de dokter herhaalde. Toen ontkende zij, bezwerend met heftigen angst, dat het niet waar was.

- 't Is nie waor, mienheer den dokter... 's nie waor.... allemaol mer praot van de minse.... och God, wat zu'n vader en moeder zegge.. niks as praot van de minse.

Tusschen haar angstsnikken door krijschte zij de woorden uit. Terwijl haar lichaam sidderde van de opwoelende tranen uit vrees voor haar ouders en het gepraat van het, volk. Wat zou er weer geschandaald worden!

De dokter trachtte haar te bedaren, dat het toch zóó erg niet was. Maar opnieuw barstte heftig gesnik wild door haar keel. Met beide handen tegen het gezicht gedrukt, huilde zij haar angstsmart uit, en haar stem kreet hem tegen, trillend van hartstochtelijke weeklacht:

- 't Is niewaor, mienheer den dokter, zo zeker as ik hier zit..... ik durf nie nao huus te gaon.....

Medelijden met de felle droefheid teederde in den dokter op.

Kalmend-zacht begon hij tot haar te praten, luchtig-tonend zijn stem. Zij moest zich dat zoo niet aantrekken. 't Kwam immers allemaal best terecht. Ze zou nu wel gaan trouwen, en dan was alle leed weer vergeten. Ze was immers de eerste niet, dat gebeurde zoo dikwijls, dat wist ze toch wel. Wat de menschen zeien, dáár moest ze niets om geven, hen liever in d'r gezicht uitlachen, die kònden immers niet zonder zich druk te maken over dingen, die hen niets aan gingen....

Onder dat aanrustigend toespreken snikte het heftige gevoel van dreigende verschrikking langzaam weg in korte naschokjes.

Ja, maar vader en moeder waren zoo kwaad

op de Jorissen....

En de tranen woelden weer in haar borst op, doorbevende haar woorden.

Kom, kom, ze moest maar niet meer huilen. Vader en moeder zouden wel begrijpen, dat het nu met kerven tegen Jorissen gedaan moest zijn. En ze maakte toch een heel goeie partij, daar zouden haar ouders nu ook wel eens aan gaan denken....

Door het opbeuren van den dokter zag zij een sprankeltje hoop haar tegenlichten met even-blijde tinteling. Zijn woorden van bemoediging voelde zij tot zich komen als een streeling met zachte hand, als een beschermende geruststelling tegen de dreiging van groot ongeluk. Zij gaf zich over aan de weeke stemming van de troostgedachten, die door haar angst heen begonnen op te leven. Ja, als vader en moeder nu maar weer goed waren, dan zou het niet erg zijn... als ze haar maar met Driek lieten trouwen...

* *

Maar toen zij buiten was, op den weg naar huis en alleen met haar gedenk, stuwde dadelijk weer de eventeruggeprate angst metvolle kracht op.

Zonder zich klaar voor te stellen, wat er gebeuren zou, liet zij in haar gedachten een werkelijkheid uitgroeien, dat iets vreeslijks haar wachtte, van haar ouders en van de mensen. Die zekerheid wischte alle hoop ineens weg.

Met geweld moest zij de snikken opkroppen, die àl-maar opdrongen naar haar keel en telkens dreigden door te breken. Ze schaamde zich op straat te schreien. Als 't eens iemand zag...

De lichaamsafmatting bracht eindelijk wat bedaren. Dof voor-zich-heen blikkend naar den grond ging zij langzaam voort, onbewust haar stappen vertragend tot een moedeloos-slap beweeg.

Al haar denken trok zich samen in het weeg eklaag:

- Wat bin 'k toch òngelukkig... wat bin 'k toch ongelukkig... Dat omzeurde in haar hoofd.

* *
* *

Toen ze dichterbij huis kwam, dacht zij er over, wat ze haar moeder zeggen zou. Haar vader durfde zij er niet over te spreken, bang voor de uitbarstingen van zijn woede. Moeder

moest dat voor haar doen. Moeder moest haar helpen.

Plannen doken op in haar geest, maar vaagden weer weg, eer zij die klaar-wetend kon vastgrijpen. Nieuwe groeiden een oogenblik uithaar verward zoekend denken, het een door 't ander, in een hulpelooze wanorde. Geen enkel gaf zij hou-vast door het te laten opleven tot rijpheid.

Zag zij Driek nu maar eerst... wat die zeggen zou... Kort bij de woning van Jorissen vertraagden haar stappen nog meer. Nu en dan stond ze stil. Dan gingen haar voeten weer iets vooruit, terwijl zij terzij en achterom keek, of Driek nergens was.

Half-struikelend soms aarzelde zij verder. Hij zou toch wel ieder oogenblik kunnen komen, naar den stal gaan misschien... als hij thuis was... Naar zijn huis gaan durfde ze toch niet...

Ze zou dan ook aan haar moeder nog maar niets zeggen. Nog maar eens wat wachten...

* *
*

Haar moeder was alleen in de keuken, toen Nel binnenkwam.

Het manvolk werkte buiten. Nel zette de bei-

de korven op de tafel, en suf, moe, liet ze haar lijf op een stoel neervallen.

Vrouw Goemans draaide het deksel van de korven en nam de zakjes er uit.

Terwijl zij die een voor een openmaakte om onderzoekend den inhoud te bekijken, vroeg zij, hoe zwaar de boter was geweest en hoeveel ze 'gekregen' had...

Met een mat-tonende stem antwoordde Nel, dat ze een cent minder geweest was dan den laatsten keer, de winkeljuffrouw gaf niet meer dan 56 cents...

Een cènt minder, klaagde haar moeder. 't Was toch wat te zeggen. Een cènt afgeslagen al weer... wat'ne schaaï toch...

Ja, en de winkeljuffrouw had van alles af te keuren gehad, de boter was te zacht, het water was er niet uit, en ze had geen kleur; zoo'n boter kon ze niet verkoopen, zei ze. Zij zou ze zelf nog moeten bewerken. Die winkelvrouw had ook altijd wat...

Beleedigd stoof haar moeder op.

- Mer miene God... en ik doei 'r zoveel werk op... ik doei 't zo goed as iemes, dat durf ik wel te zegge, went dat hit mie moeder meeï goed geleeërd.. 't is mer um 't aafzette

te doen... en wat kreegde veur de eier?...

De eieren waren maar 2½ cent geweest...

Dan had Nel zeker niet veel uitgekregen?...

Nee, ze was nog te kort gekomen, dat was blijven staan, want ze had geen geld bij zich...

Kwaad-mopperend en klagend over de aanmerkingen op haar boter en over de lage prijzen, keek vrouw Goemans in de zakjes en frommelde die dan weer dicht en maakte ze weer open, als ze de rij afgeweest was. Maar halfbewust van haar doen, doordat haar gedachten zich lamenteerend samentrokken op den cent afslag. En haar boter niet goed, haar boter was wèl goed, zoo goed als er maar ergens kwam.

Nel had 't nog vergeten, maar de winkelvrouw had ook gezegd, dat ze de eieren niet te lang moesten laten liggen, den vorigen keer waren er bij geweest, die aangestoken waren...

Dat was óók gelogen, viel haar moeder opdriftend uit. Want dat kòn niet. D'r zou gauw niks meer deugen. Ze moesten zeker met een of twee eieren gaan lopen. Het was allemaal maar 'prazel'. Zij zou niemand bedorven dingen verkoopen, want daar kwam ze niet van heen. Dat die winkelvrouw maar eens naar haar eigen keek. Die hoefde zoo'n groot leven niet

te hebben, want het trof haast iedere keer, dat er een slechte boon onder de koffie was. De pondjes waren er altijd even klein. Het wegen ging er zeker niet 'rechttop'. En ze kon er haast zooveel cichorei op doen als ze maar wilde, dan smaakte de koffie nòg net als schotelwater. Er waren ook al winkels, waar de koffie en de suiker een cent op het pond goedkooper waren, en nog véél beter. 't Was haar nog te onnoozel. Als men maar wat te zeggen wilde hebben. Maar *zij* begreep het wel, dat kwam allemaal van het 'fusegerei'. Daar werden de boeren doorbedorven. Nu moest het overal van die boter zijn, maar dat was knoeierij, dat kon niet anders, met zoo'n machien, en als mansmensen de boter moesten maken, het zou wel ergens op 'stalen'... wie had nou ooit van zoowat gehoord... En de melk, die de boeren terugkregen, was niks meer waard. Zoo dun als water. Er was geen botermelk meer van te koken, ze smaakte nergens naar. Iedereen klaagde d'r ook over, dat de varkens er kromme pooten van kregen, en er kwamen maar geen ponden aan... en metde kalveren was 't net van hetzelfde... ja, die de lakens uitdeelden, die zouden het beste wel voor zich houden, dat begreep men wel; zoo ging het

immers altijd, en de ‘geringe man’ moest maar betalen, dáár was die goed voor...

Het geklaag van haar moeder ging over Nel heen. Zonder dat zij het zelf wist, was haar denken afgegaan van de boter en de eieren. Ineengedoken hing haar lijf op den stoel. Een zware zucht wrong spannend op uit haar borst.

Toen keek haar moeder haar aan en schrikte haar op: - Binde beei den dokter gewist?... Wat zei-ie?... Dat zal ok wel weer duur zien... en de boter 'nen heeëlen cent aafgeslage... mer niks tigge vader zegge, want anders is 't wer duvel kom los... wat zei den dokter?...

Nel wilde antwoorden, maar haar gedachten waren weggeneveld, en opeens brak de smartopkropping weer heftig door. Zij liet haar kop op de tafel vallen, terwijl haar lichaam schoktrilde onder het kreunend uithuilen van den angst, dien zij niet zeggen kon.

- Nel, Nel... wat is t'er toch... God, God... mer megje, zeg 't dan...

Ontsteld drong vrouw Goemans aan.

In enkele tusschen snikken door uitgestooten klanken uitte Nel het erge, vooral de vrees voor haar vader.

De waarheid sloeg onverhoeds op vrouw Goemans neer, met een geweld, dat haar verdoofde. Het bracht de eerste oogenblikken verstomming over haar spraak en verdoffing in haar blikken. Verlamd staarde zij de aanstuwning van dat overstelpende leed tegen...

* *

Langzaam helderde de beteekenis van het dreigend ongeluk met zijn gevolgen in haar geest op. Zij liet zich even gaan in de overdenking van huiselijk verdriet, dat met erger pijniging dan ooit nu weer aannaderde. - Had ze dan nòg niet genoeg gehad? Moest *zij* dan alles hebben?... kreet zij uit de vóórvoeling van het onheil, dat te wachten zou zijn aan verschrikkelijk geruzie en het gepraat van 'schand', dat hen treffen zou. Ja, Nel moest met Driek trouwen, hoe gauwer hoe beter... Maar vader!... Beklemmend-bang drukte haar, wat zij als bijna-zekerheid vóór zich zag. Liet vader maar eens met zich praten....

Het jammerend bezweren van Nel, dat moeder haar toch helpen moest, riep vrouw Goemans weer tot het oogenblik terug.

Door den dwang van de werkelijkheid richtte het medelijden met het kind de moeder in haar op, die een oogenblik ineengeknakt was onder den eigen last. Zij werden één in 't zien van den toestand, dat er niets ergs was dan dat vader misschien nog zijn toestemming zou weigeren. Toen schreiden zij samen en klaagden met tranende stem over zijn koppigheid....

* *
* *

Treurige dagen somberden over het huis aan. Angst voor wat haar vader zeggen zou, en bang verlangen, dat hij het toch maar gauw zou weten, onrustigden voortdurend in Nel 'r denken om. Zij drong aan op spoedig-zeggen, het duurde toch allemaal zoo lang. Alleen de gedachte gauw met Driek getrouwd te zullen zijn, gaf haar sterkte van hoop. Moeder moest ook niet zoo blijven treuzelen, ze had het al lang gezegd kunnen hebben...

Dat gaf nog wel aanleiding tot gemelijke woorden tusschen beiden. Ja, Nel had goed praten, moeder zàt er maar mee, 't was allemaal gemakkelijker gezegd dan gedaan.... voor hàar was het 't ergst...

Maar zij sloegen niet meer over tot gekijf.

Moeder durfde zoo-maar er niet tegen vader over te beginnen, en wachtte dag-aan-dag op een gunstige gelegenheid, dat zij het goed kon 'aanbrengen'. Als hij weg was, lichtte het opeens weten in haar op, hoe het zou kunnen. Maar kwam hij thuis, dan ging het niet, zooals zij gemeend had. Zijn grimmig-gestrukt gezicht hield haar tegen. Hij had altijd haast kwaai zin.

Eindelijk begon ze toch. De woorden aarzelden langzaam, hortend-onzeker, tot hem aan. Zonder dat zij het wilde, lag er een bitse klank over, door haar vrees, en omdat hij zelf maar niets zag aan Nel. Hij had toch ook oogen in z'n kop om te kunnen zien, dat Nel niet dezelfde meer was van vroeger!...

- Vader, zie'de dan zelf niks.. mit Nel?...

- Wat is 't nou wer?...

- 't Megje hit er veul leeëd van... mit Driek... ik weeët het wel van de Jorissen... 'k heb 't er zelf ok verdriet genoeg van gehad, dat ze niet luustere wil... mer zeui het toch wel goed zien, dat we nie toewgève... ze kos t'er wel es erreg ziek van werre... en ze was mit Driek toch goed aaf, gen zùrg um d'n ientrest te betale....

- Ooo... geei ok al... geei mot ok mer mit dè Jorissen-hooëp òver doen... zooë motte mer beginne... bèzeker... ik haai 't al lang gedocht... driftte hij dadelijk op.

En nog naschamperend, dat Nel daar niet ziek van zou worden, liep hij de deur uit. Zoo'n flauwe praatjes, het was hèm te belachelijk... met die kunsten...

* * *

Toen het nieuws het eerst, geruchtend nog, door het dorp trok, in vage bewoordingen, dat het 'zoo' zou zijn, troepten hier en daar de goede kennissen samen. Of ze 't ook al gehoord hadden? Met schimpend dubbelzinnig gelach werd er gesproken over Nel 'r 'roos'.

Haar moeder dacht, dat het 'roos' was, maar Nel zou die met kamillen- thee niet uitzweeten... nee, nog met geen heet bier...

En het gesprek liep spoedig over in grove toespelingen, de ruwe gemoederen opwindend door het platte van de bedekte uitingen.

* * *

Driek bleef er heel onverschillig onder, toen Nel het hem zei. Wat kon dat nou schelen? Hij zou immers met geen ander trouwen, dat meende hij eerlijk. Het lei maar alleen aan haar vader, of er gauw bruiloft zou zijn of niet, dat wist ze wel. Zijn ouders zouden hen wel op een flinke boerderij zetten, dat ze goed konden beginnen. Het gepraat van de mensen?... Als dat nou het ergste was!... Ze lieten de lui maar raak kletsen, die konden hun 'de mars lekken'... dat ging van-zelf weer over... als ze goeden-wel getrouwd waren, dacht er niemand meer aan...

Het zou ongepermitteerd zijn, als haar vader nu zijn toestemming niet gaf. Dat *moest* hij immers doen? 't Zou gemeen van hem zijn, als hij het *niet* deed... en onnoozel ook... Maar Driek was er ook niets bang voor!... Nee, Goemans zou wel wijzer zijn en zoo'n gekke streken niet uithalen... Want als-ie weigerde, wat dan?... Dan had-ie nog l'àng niks!... Nel hoefde d'r geen zorg over te hebben, dezen keer zouën ze vader Goemans wel eens klein krijgen... al deed-ie 't niet graag, nu zat er voor hem niks meer op dan zijn harden kop te buigen... Met dat proces had-ie moeten 'bij-

geven', en met groote 'schaai', en nu zou hij 't wéér moeten doen, maar in zijn eigen voordeel...

Dat Driek nu zóó praatte, pijnde Nel toch wel even. Zij hoorde door zijn woorden heen de trotschheid op de overmacht tegenover haar vader. Haar familie-gevoel en haar ook aangeboren aard leefden een oogenblik op, geprikkeld tot verzet en tegenspreken. Maar de andere gedachten drongen die plotseling wakker geroepen neiging dadelijk weer terug. De zekerheid in zijn aanmoedigend praten weldadigde geruststellend tot haar aan en ging in haar over. In al de donkerte, die zij voor zich had gezien, lichtte glørend nieuwe høop haar toe.

Driek zou ook wel eens zelf met haar vader spreken, of Jorissen, en hij dacht, dat dan alles in orde moest komen....

* *
*

Volle bevrediging van de zucht naar herrie-genot scheen eindelijk de gemoederen van de dorpelingen weer te zullen effenen.

De opstand van gepraat en zich-verheugen in het geruzie tusschen de beide families verslapte

geheel, nadat het groote nieuws bekend en druk bebabbeld was.

Ze hadden ook al lang vooruitgezien, wat er van zoo'n vrijerij komen zou. Iedereen gaf voor, het immers wel gezegd te hebben. Het liep toch altijd zoo af... als de ouden maar bleven tegenwerken, dan draaide het uit op 'moeten'... de ondervinding leerde dat duidelijk genoeg...

Ook zij, die eerst met geniepiggen wellust het burenen-getwist altijd door sluw gestook van voorgewende deelneming hadden aangehitst, deden nu heel hard mee, dat zij het van het begin af voorspeld hadden. Dàt waren altijd de gevolgen. En eigenlijk was het toch krek goed ook. Zoo moesten die Goemansen het precies hebben... zoo'n stijfkoppen... net het verdiende loon... wat hadden ze dan ook zoo tegen te werken, dat Nel en Driek samen 'gaan' wouen!... Nel zou nog lang moeten wachten, eer er iemand met zoo'n schoon fortuin om haar kwam... *zij* had toch niks... ze bleven er bij, dat ze nooit begrepen hadden, waarom die Driek zoo gek op Nel was, want er waren toch ook nog wel 'megjes' met geld en van zijn stand, en Goemans was maar een klein boerke met veel schuld... maar Goemans had net, wat hij hebben moest,

al gunden ze niemand iets kwaads, want iets kwaads zou men zijn hond nog niet gunnen.. Maar zoals de Goemansen gedaan hadden, neen dat was schand, en dat was nou de stráf... men zou het altijd zien, dat het zoo ging.. bij die en die was het precies hetzelfde geweest; als men aan het optellen raakte, dan kwam men niet aan het eind... daar was immers de Horkenboer... die wou niet, dat zijn dochter ging trouwen, omdat hij te gierig was... ze moest eerst maar eens een jaar of wat voor hèm werken, zei hij... zoo'n 'gier varken' en geld zàt.. hij wist zelf niet, hoe rijk hij wel was.. Maar de dochter zei ronduit, dan zouën *zij* wel raad weten... en toen duurde het niet lang meer, of hij was blij, dat hij zijn toestemming kòn geven... ja, zoo ging het... de vrijer zou haar later nog haast hebben laten zitten... en bij den Jannenboer vrijde de eenige dochter met den knecht, daar waren de ouders schrikkelijk tegen, en wat deed ze? Ze zei, dat het 'moest' en het mooist van alles was nog wel, dat ze nooit kinderen had gekregen... die had het slim geprakkezeerd... ja, nu zou er dan toch wel gauw bruiloft zijn bij Goemansen... ze waren eens benieuwd... maar ze

hadden d'r tòch plezier in, ze zouën liegen, als ze 't anders zeiën... 't was nou dan toch ook... nie, dat ze iemand iets kwaads gunden, nee, dàt wist men wel, dat deed men z'n grootsten vijand nog niet... maar ze hadden 't al lang zien aankomen... 't zou erg zijn, en niet schoon van Driek, maar nou moest *hij* ook eens niet meer willen... ze wenschten het Nel niet toe, Nel had toch al genoeg uit te staan gehad en iets slechts zou men een dier nog niet toewenschen... maar Goemans had toch wel wat verdiend... eigenlijk zou men met hèm geen medelijden hoeven te hebben... hij was altijd 'ne strekel geweest... zoo'n hardkop... niemand kon met hem overweg... men hoefde hem maar aan te kijken, dan wist men al genoeg... 't Zou erg jammer zijn voor Nel, zoo'n jong 'megje' zou er voor altijd om bedorven zijn... anders, voor die Goemansen... men gunde niemand een ongeluk, dat sprak van zelf, men zou altijd bang zijn voor z'n eigen.. en 't was ook maar heel goed, dat er nou bruiloft kwam, wat was er nou in het leven plezieriger dan vrede, het was tòch al altijd wat, dàn dit, dàn dat, het één was nog niet weg of het ander wàs er al weer... daarom moest men

elkander het leven maar niet zuur maken... als ieder zich met z'n eigen dingen bemoeide, dan zou er veel minder ruzie en leed zijn in de wereld... en ieder had toch ook wel genoeg aan z'n eigen, d'r was al eens overal wàt... maar ze waren dan toch erg benieuwd, hoe dat bij Goemans wel zou aflopen... of niemand er iets van had hooren zeggen, hoe het gegaan was, toen de Goemansen het te weten waren gekomen?... ja, toen moest het verschrikkelijk geweest zijn in huis... dat kon men denken... ja, dàt was te verwachten.... van zoo'n kwajen kop als Goemans...

En men moest toch ook alles zeggen, het een zoowel als 't ander, het wàs erg... allemaal maar niks gepraat, een schand wàs het... het zou wel weer gauw vergeten zijn... en Nel was goed-af, werd een dikke boerin, want Jorissen hād ze... zoo rijk als het water diep is... 't zou wel een weidsche bruiloft worden, zeventig, tachtig man 'op den eet'... Ja, het sprak van-zelf, dat Jorissen alles betaalde, want de Goemansen hadden niks, d'r zat geen steen aan z'n huis, die van hem zelf was... En zoo'n kaal Nel kreeg nou zo'nen Driek met een groot fortuin, men kende de wereld nie meer, wie zou

zoo iets gedacht hebben!... Op zoo'n manier, ja, dan was het geen wonder, dat wilde men wel gelooven!... Als men nou nergens meer wat om gaf... Maar eigenlijk moest men toch nog maar niet te hard roepen... Men kènde het nog niet met de Jorissen en met Goemans. Goemans wàs 'ne rare, en 'bijgeven', dat deed-ie nie grààg... nog eer met den kop tegen den muur... as-ie wat nie wou, dan wou-ie nie, dan verdomde'n-ie het, en dan praat maar, men kon net zoo goed op een heeten steen spuwen... neen, men kon 't nog niet weten, 't was nog nie gezegd, dat 't zoo glad zou gaan... wie met zoo'n stijfnek te doen had... 't was toch maar' ne bok, die Goemans... och, het was eigenlijk, als het er-op aankwam, met de heele familie niet veel bijzonders... maar stànd was Jorissen ook niet, nou was hij wel rijk, maar dat nieuwerwetsch gedoe zou wel wat gedaan zijn!... over een jaar of tien zouën ze elkaar nog wel eens spreken!... dat kon immers op den duur niet, jaar op jaar meer vruchten... het was hun te onnoozel, dat mòest op den duur toch uitdraaien op niks, een bedorven grond en een drekhoop, wat zou het.... zij lachten met al dat 'geprazel'... d'r waren er

ook al, die praatten van ieder jaar fruit op de boomen te hebben, maar dāt was ook ‘sauwel’... een appelboom van 'n goeie soort draagt op het anderste jaar... ja, àls-ie dat doet, is het al heel vlot, vlot... ieder jaar!... dat kan de boorn immers niet bijbrengen!... op het ànderste jaar, zoo was het met ‘goei’ appel nog altijd geweest... zij wouën wel eens een ‘goeien’ appel zien, die *ieder* jaar droeg, maar dan 'ne *goei*, geen minder soort... Jorissen kon het nou nog dwingen met geld... ja, met zijn erven moest hij wel ‘beestig riek’ geworden zijn, maar vroeger was hij ook blij, dat hij een nagel had om zich te krabben... Of Driek zou introuwen bij zijn huis?... Of een ‘schoon gedoe’ voor zich zelf koopen?... Tenminste, men hād het nog nie gezien...

* *
* *

Met de voldaanheid-glanzende blikken na door lang inspannend werken eindelijk bereikt doel, rafelden de dorpelingen het heele geval uit.

Al gauw echter klonk door het verstandigdoend gepraat, dat het gevecht ook al veel te lang geduurd had, de teleurstelling heen, dat het

nu met de herrie wel gedaan zou zijn. Dat gevoel van spijt was te sterk om verborgen gehouden te kunnen worden. Het leefde spoedig weer op in de sluwstokende kansen-berekening, of Goemans nu zijn toestemming zou geven of niet. Het kòn wel eens zijn van niet Goemans en toegeven, dàt waren er twee.... men dàcht wel van niet tenminste men had al zoo wat hooren zeggen....

De een vond, dat het leelijk van Goemans zou zijn, als hij nù nog niet 'bijgaf'. 't Was nu eenmaal zoo, en waar d'r twee kijven, hebben d'r twee schuld. Allemaal niks, Nel en Driek moesten trouwen, en dan zou alles weer gauw vergeten en vergeven zijn.

Wat moest er anders van komen? En die ruzie kon toch ook maar niet blijven voortduren van eeuwigheid tot zaligheid? 't Was voor Jorissen niet plezierig, maar voor Goemans was het zéker geen voordeel.....

Tegen dat goed-meenende praten van enkelen kwam echter het listige doen van anderen. Ja, dat was wel allemaal zoo, dat sprak immers van zelf, iedereen zou het moeten zeggen, die wat verstand had en een christelijk mensch was, maar.... of Goemans het ook *doen* zou.....

Goemans?..... men kende Goemans toch wel?..... en niet, dal men Goemans wilde voorspreken, want men gaf om Goemans niks en om Jorissen niks, nog niet zóóveel, maar als men eerst zoolang volgehouden had, en zich dan op den duur zóó te laten dwingen!..... 't kon hun niet schelen, 't wàs niet plezierig, nee, 't was 'nen toer voor Goemans, ieder zijn meening..... als hij nu maar dadelijk 'ja' zei, dan had hij eerst ook niet zoo lang hoeven tegen te houden.... dat was toch ook belachelijk.... niet, dat men veel met Goemans op had, neen, als Goemans en Jorissen samen onder een hooikorf zaten, zou men niet weten, wien er het eerst uit te laten, maar 'ne 'zaodzak' was Goemans niet, die vandaag zóó praatte en morgen weer anders, dat moest men hem toch nageven.....

* *
* *

De eene dag zeurde den anderen na, zonder dat vrouw Goemans er toe kon komen met haar man over Nel te spreken. 't Was een triestig leven.

Met een zucht keken Nel en haar moeder 's morgens tegen den nieuwen dag op. Zij gevoelden geen lust om op te staan. De dag scheen

haar eindeloos lang toe van bang verwachten. 's Avonds kwam alles haar lichter voor. Als Nel nog wat lei te prakkezeeren, voordat zij in slaap viel, zag zij veelbelovend den volgenden dag met de redding-brengende toestemming van haar vader. Dan was alle leed geleden...

Haar moeder maakte 's avonds in haar gedenk het voornemen den anderen morgen toch maar eens met vader over Nel te beginnen. Eens goed en verstandig met hem praten, het had toch niets te beteekenen. Ze moest hem maar eens alleen thuis houden, dat ze hem op haar gemak aan 't verstand kon brengen, hoe 't was. Het zou er toch ééns van moeten komen, dat hij het hoorde....

Maar zoodra het ontwaken haar stelde voor de uitvoering van haar plan, duwde de vrees al haar kracht en durf terug. 't Was, alsof het daglicht ineens weer den berg van moeilijkheden vòòr haar plaatste, dien zij 's avonds niet gezien had.

Angstige zorg, die haar levenslust neerdrukte, sloop over Nel en haar moeder aan bij het wakker worden. De gewone, sterkte-gevende lust om weer het werk aan te pakken na de nachtrust, was geknakt door de bange werkelijkheid. Wat zou déze dag brengen? Hoe zouden zij toch uit

dit verdriet raken?.....

Een loome moeheid hield haar na den slaap nog vast op het bed. Wat baatte het, of ze nu ook al weer aan het werk gingen? 't Was tòch allemaal niets. Niets anders dan leed. Den nieuwen langen dag weer door te leven als den vorigen leek haar een ondragelijk zware last. Was het maar weer avond!...

In plaats van de kracht-gevende blijmoedigheid moest de toch niet te ontkomen noodzakelijkheid haar telkens in het gewone dagelijksche leven plaatsnemen. Met het moeizaam-slap beweeg van lusteloosheid gingen ze dan aan den arbeid in huis, op den stal of op den akker. Er zat tòch niets anders op...

Maar wat vrouw Goemans van dag op dag verschoof, hopen en vreezend, dat gebeurde toch. Het gepraat in het dorp drong tot Goemans door en nu was het nog veel erger.

Hij hield zich in tot hij thuis kwam, en daar was de uitbarsting van zijn opgekropte woede vreeselijk.

Met angstige smeeking in stem en oogen, sidderend voor zijn paars-verwongen gezicht, bad de vrouw hem, toch verstand te gebruiken en toe te geven, nu 't zoover was gekomen.

Maar hij hoorde haar niet eeps. Zijn hoogloeiende stem heeschte de raaswoorden uit zijn hijgende borst neer op de weeklagende moeder. In de opbruisende toornziedingen verweet hij haar, dat *zij* de schuld van alles was. *Zij* zou wel een moeder zijn!.....

Zij had er voor moeten zorgen, dat Nel van dien kerel was weggebleven...

Nu zijn toestemming geven? Nooit, zolang als hij leefde!.....

Eerst niet en nu niet, dan kon er gebeuren wat er wilde.

Hij zou baas blijven over zijn 'jongen' ...

- Ik zie 'r nog eeër nao 't kerkhof drage!...

* *

In een paar dagen wist het heele dorp, wat er bij Goemans was voorgevallen, en dat hij over toegeven niet te spreken was.

Hij zou verschrikkelijk leelijk gedaan hebben thuis. Ja, zijn vrouw en Nel allebei geslagen en 'gestampt' hebben, dat ze rølden..... 't Was daar weer wat geweest....

Na de verslapping, die op de eerste bevrediging gevolgd was, wekte dit nieuws den lust

naar herrie-genot weer op tot een hartstochtelijke begeerte. De een na den ander dikte het gehoorde nog aan met bijzonderheden om toch maar het meest te weten.

Had men 't niet gezegd, dat het zoo gaan zou? Er waren er wel geweest, die anders gepraat hadden, maar die kenden Goemans niet. En hij had toch wel gelijk ook. Goemans werkte zich kapot, van den vroegen morgen tot den laten avond. Dat hem dan de kwint sprong, als hij thuis zooveel had met zijn vrouwvolk, het was goed te begrijpen. Er zouën er genoeg zijn, die zooveel geduld niet hadden en den heelen boel de deur uitschopten.... Ja, dat was waar, werken deed Goemans als een paard, dat moest men eerlijk zeggen. Met de zeis en de 'zicht' stond-ie nog iederen jongen kerel... Als hij vóórmaide, dan moesten het goeie zijn, die het niet te kwaad aan hem hadden.... Dat hij tòch op zoo'n zwaren last zat, kwam zeker alleen door het vrouwvolk. Als dat zoo goed oppaste als hij, dan moest hij kunnen doen, wat hij wilde. Maar zijn vrouw was niks waard en Nel nog minder.... die hadden het allebei groot in den kop net als de Jorissen... er was niks aan... alles maar voor den 'hoovaard'...

En Goemans wàs daar niet voor, die bleef bij den ouden ‘stiel,’ zooals hij hoorde... daardoor kwam de ruzie in huis... Zijn vrouw hielp Nel en Driek nou, alleen om de ‘grootsigheid’...

De meeste dorpelingen, allemaal boeren en boerenarbeiders, begonnen meer dan ooit in het geval te spelen. In hun gezamenlijke zuippartijen op Zondagavonden hitsten zij Goemans tegen de Jorissen op door hun gezeur.

- Ge bint 'ne kel van niks, as ge Driek ien de femilie wilt hebbe... 'n kel van niks... dat zeg 'k en dat hald ik vòl... 'ne kel van niks... as 't meei te doen stoond, nooët... nooët... kiek... daor blief ik beei... en nou motte geei 't mer weeëte....

- Ik ok nie, stoof Goemans op en bonkerde zijn vuist op de tafel.

- Nou of nooët zal 't gebeure, daor blief ik burg vur... van me lèves daag nie...

- Zooë wil 'k het heure!... Zoep uut, verdomme!...

Hun gelawaai juichte hem toe en verhardde nog zijn koppigheid.

Maar dan schamperden zij hem hun ruwe spotwoorden tegen, dat hij nù wel een groot

leven had, maar thuis toch niets had te zeggen, als 't erop aankwam. Dan zou zijn vrouw wel de baas zijn. Hij had zich fijn laten 'verneuken'. Driek wist wel, dat hij Nel anders niet krijgen zou, en nu hadden ze hem zóó willen dwingen... Ze waren 'den duvel te slim afgewist'... Wanneer zou de bruiloft zijn?...

Rumoerend door elkander hielpen zij hem en spraken hem weer tegen, waardoor Goemans al langer hoe meer opgewonden werd.

- Dàt liet ik me toch nie zegge, dat mien vrouw de boks an hit...

Kwaad viel hij uit, dat Driek nóóit met Nel zou trouwen... Niemand zou dat aien... Dan wou-ie nog eer doodvallen... Daar achtte hij *zijn* dochter toch nog te goed voor... trouwen met zoo'n vent,... zoo'n prul... Nóóit, dat zei hij nog-ééns!... En *hij* was de baas in zijn huis, en niemand anders, en met die praatjes over zijn vrouw had-ie niets noodig.... niets, geen bliksem... Hoe zijn vrouw was, dat raakte niemand, hèn ook niet, en verders geen boodschap.... Wie wat over zijn vrouw te zeggen had, die kon hèm vinden, die moest maar opkomen, hij lustte hem nog, groen en gaar... al waren 't er twee...

Dan volgden gelach en instemmend geschreeuw.

Dat was schoon gesproken! Zóó wilden ze het hooren!...

- Vivat Goemans!... Lang zal-ie lève!...

Gloria, victoria,
Sierewierewiet van bomsa,
Lang zal-ie leve..
Zalig zal-ie sterve,
Den hemel zal-ie erven
In gelo.. o.. ria...

Met de glazen in de hoog opgeheven hand, de lichamen achterover hangend tegen de rugleuning van den stoel, bralden zij de klanken over Goemans uit.

- We zu'n nog es klinke...

En het dronkemans-gezanik begon opnieuw.

* *
*

Na zulke avonden van tergend en opzweepend gesol kwam Goemans dan laat bedronken thuis en furiede zijn kwaadheid over zijn vrouw en Nel uit.

Huiverend zaten ze in de sombere stilte van

de lange Zondagavonden bij elkaar te wachten op zijn strompelende stappen. Nog erger dan vroeger bedronk hij zich. Om zijn verdriet te verzetten, zeiden de meeste dorpelingen en de herbergiers. Een mensch moet toch wàt hebben...

In plaats dat men eens rust heeft, zooals andere menschen, is de Zondag nog de ongelukkigste dag van de heele week, klaagde vrouw Goemans. Ze had op een middag een anderen boer met zijn vrouw door de velden zien wandelen, en toen had ze gedacht: kon men dat geluk tach ook eens hebben!....

En het gemoed was 'r zoo vol geworden, dat ze haar kop dik had geschreid. Werd het toch maar nooit Zondag!....

- Dèn drank, dèn drank... dè brengt wat leeëd op de wèrld....

Ze wou nog liever altijd hard werken, als het maar geen Zondag werd....

Een schrik schokte Nel en haar moeder door 't lijf, als zij Goemans eindelijk hoorden aanwaggelen.

Soms vluchtten zij jammerend naar buiten en dwaalden in den nacht om het huis heen, terwijl hij nog alleen zijn bedronkenheidswoede bleef uitrazen. Op een stoel neergevallen, zonder

te wéten, dat beiden de deur uitgelopen waren, krijschte zijn hooge stem allerlei gepraat zonder samenhang uit. Zijn oogen lagen dicht of starden wezenloos voor zich heen.

- Koom mer op!... Hierrr... allemaol niks an... mer vader zal baas blieve... bocht, bocht, bocht... gef mer es antwoord... hè... verrrdomme.... hierrr kun-de meei viende... mer Driek Jorissen, hè... dât is-ie, dè mot 't zien... nooët... nog eeër de kop d'r aaf...

Huilend hoorden Nel en haar moeder het aan. Dan sukkelden zij een eind den weg op, dicht tegen elkaar aangekropen langzaam voortschuivend in de duisternis. Als zij meenden stappen te hooren naderen, drukten zij zich in een heg om zich te verbergen, angstig afwachtend.

Nergens was meer licht in de huizen.

- Allemaol ien de rust... en weei kunnen hier nog gaon dwale... erm halze, die we zien,.. God, God... snikten zij haar verdriet uit.

Binnengaan durfden zij pas, als hij machteloos weggezonden was in een vasten roes-slaap. Dan gingen zij naar bed en lieten hem zitten of liggen, neergezakt van zijn stoel op den vloer. Te-

gen den morgen werd hij gewoonlijk half-wakker en zocht dan ook het bed op. Zij kenden dat. Zorg hoefden ze daarover niet te hebben.

Als er geen heiligdag was, en geen publieke verkooping, kermis of markt in de buurt, dan bedronk hij zich in de week niet. Kreeg dan zelfs geen druppel sterken drank over de lippen, of hij moest ziek zijn. Tegen pijn in 't lijf gebruikte hij een aftreksel van els, op een mengsel van boonekamp met jenever gezet. Dat had hij altijd in huis, omdat het ook zoo goed hielp tegen hardlijvigheid bij paarden. En als hij erg verkouden was, dronk hij vóór het naar bed gaan een glas heet-gemaakt bier. Dan was-ie er daags daarna 's morgens zeker vanaf.

Maar ook op werkdagen gemelijkte voortdurend de kwaadheid in hem om. Mokkend sloop hij rond door zijn huis en over zijn akkers, loerend naar wat er niet naar zijn zin was.

't Hing over zijn heele houding, wat er omwoelde door zijn gedenk. Bij iedere nietigheid stoof hij op. Angstig keken Nel en haar moeder hem naar de oogen. Of er weer iets was....

Klokslag twaalf ging hij aan tafel zitten, of het eten klaar was of niet. Terwijl hij al begon te draaien op zijn stoel, liepen zij met gehaast

beweeg om op te dekken.

- 't Ete wer nie verrig... me zeui zegge, wat ge toch den heeëlen veurmiddag doet... al vief minuten ovver twelf... ge wet toch, dat 'k gèr op tied m'n èten heb... zeker wer staon te babbele... vader kan mer werke...

Als zijn vrouw dan eindelijk ongeduldigde:

- Neeë, we hebben nie gebabbeld... we hebben ons hand vol gehad... mit ow gejaag ok altied... ge kunt ien huus niks mer as gromme tiggewoorrig...

Dan lokten de elkander toegebeten verwijten heftig geruzie uit. In de herbergen kon hij wel lachen en goei zin hebben, als hij maar bij vreemden was... Maar in huis was-ie als een duivel... 'n Schand voor zoo'n ouwen kerel, zoo in de herbergen te doen, men zou zeggen, dat hij wijzer was... Geen oogenblik plezier was er meer in huis...

En *hij* drifte de opbruisingen van kwaadheid uit, zijn gistende wrokstemming weer neer op Nel en Driek.

Soms gooide Nel onder het eten haar lepel of vork op de tafel en liep huilend de deur uit, om zich op den stal of de schuur te gaan uitschreien.

Nadat de ergste woede gelucht was, bleef hij

nog nazaniken. Vader werd nergens in gekend. Vader had niks meer te zeggen, dat wist-ie wel. Vader was maar 'n grommerd... kon niks as in de herberg zitten... luisteren naar vader, dåt hoefde niet meer, de jongen wouën voort zelf baas zijn... die wisten immers alles véél beter... en moeder deed al hard mee over... en als vader een glas bier dronk, dan was-ie 'n zatlap... maar als ze gedaan hadden, zooals vader zei, dan zou 't wel ànders geweest zijn... als de jongen wijzer wilden zijn dan de ouden, hoe zou, 't dan goed kunnen gaan... *hij* had moeten luisteren, zoolang als *zijn* vader leefde, en zóó hoorde het ook, daar was *hij* in ‘opgebracht’... 't zou een rare boel worden, als er geen baas meer in huis was... maar hij zou zich niet op den kop laten zitten... *hij* moest weten, wat-ie deed, dat ging niemand aan, zijn vrouw niet en Nel niet en niemand, als ze dåt maar goed verstonden...

* *
*

Nel voelde het met een bange zekerheid, dat zij geen hoop op toestemming van haar vader kòn hebben. Kwam er al eens een oogenblik

verlichting door aanmoedigend gepraat, dadelijk drukte de werkelijkheid van iederen dag weer zwaar op haar neer, zoodat al haar levenslust en haar jeugd-kracht er onder verstikt werden.

't Bleef immers altijd hetzelfde met vader. 't Werd erger nog zelfs met hem, iederen Zondag, door het hitsen van anderen.

Driek was eens naar hem toegegaan, terwijl hij op een stuk land, dat langs een akker van Jorissen lei, aan het werk was.

- Goed wèèr vandaag, begon ie.
- Jao... kortafte Goemans.
- An den errebeid?...
- 'k Heb gennen tied um leeg te looëpe...
- 'k Wooi es komme praote... over Nel...
- Vur mien part...

Stuggend duwde Goemans hem de woorden toe.

- D'r zal toch wel's 'n end an motte komme... laot Nel mit meei trouwe...
- Dat zien mien zake...
- Jaomer, mot dat nou zooë blieve...
- Verander 't, as ge kunt...
- Ik vraag toch al um Nel...
- Ge het mit Nel niks te make...
- Dàt heb 'k wèl...

- Jao, daor binde smerlap genoeg vur gewist...

- Da's ow eige schuld...

- Lop nao de bliksem...

- As 'k wil toch, waor...

De oplaaiende kwaadheid dreigde spoedig te zullen uitslaan in een vechtpartij. Trillingen trokken Goemans door de armen, terwijl hij gejaagd voortwerkte, en zijn handen omkrampten den steel van zijn riek. Toch hield Driek nog aan:

- 'k Vraag 't nog ens, laot Nel mit meeï trouwe.... dan is alles uut... die ruzie is toch ok niks, vur allemaol nie...

- Wat uut... niks is 'ter uut... 'k heb niks mit ow te make, mit ow heeël familie nie... die hit al zo lang ruzie gemakt, dat kan ze nõg doen... wat mende wel, snotjong... trouw vur mien part mit wie ge wilt, al zien 't er zes geliek, mer mit Nel nie, nooët, hedde dat verstaon.... en anders kunde nog mit den riek op ow bliksem hebbe...

Getergd viel Driek ook uit:

- Lop dan mit ow dochter, waor ge wilt... denkte, da'k ter um verlège bin... zooë zien d'r toch nog zat... mende, dat ze mit gold behangen is?...

Terwijl hij wegging, snauwden ze elkander de scheldwoorden nog toe.

Zoo kwam er al langer hoe meer verwijdering in plaats van toenadering.

Nel had 'geen moed' meer. Het sterk willen, dat vroeger in haar veerkrachtte tegen het dwingen van haar ouders, was weg, was geheel verslapt tot zich laten gaan in angstig uittreuren, sinds zij wist, wat er gebeuren zou.

Zij zag het dagelijks en vaak in den nacht vóór zich, met door haar verbeelding nog erger gemaakte verschrikking. Wat zou erover geroepen worden. Ze moest zich dood schamen, als ze niet kon trouwen...

Die angstaanjaging huiverde dikwijls over haar aan en dan gaf zij zich in stilte over aan hartstochtelijk snikken.

Haar moeder zag het wel aan haar oogen, dat ze weer geschreid had. En de tranen schoten ook haar in de keel, terwijl zenuwbevingen om haar mond trokken. Maar zij zweeg; zuchtte, dat het toch een ellende was. Zij kon er ook niets aan doen...

Haar pogen om Goemans te bewegen tot toestemming, had nog niets anders uitgewerkt dan groote ruzie met verwijten, dat *zij* zelf de schuld

was. Had ze dan maar beter op Nel gelet...

En zij had toch alles gedaan, wat zij kòn om Nel van Driek weg te houden. Maar het had haar niets geholpen. Moest zij nou de schuld nog krijgen? Had ze Nel dan moeten vastbinden?...

Gedurende hun heele huwelijksleven had Goemans haar nooit over iets geraadpleegd. Over de zaken van de boerderij sprak hij met zijn vrouw geen woord. In alles deed hij zijn wil, zonder haar zelfs ooit iets te vertellen.

Toen ze pas getrouwd waren, had ze nog wel eens gevraagd. Hij was naar de markt geweest en had jonge varkens gekocht.

- Waorre ze duur?...
- Jao duur...
- Hedde d'r veul vur motte geve?...
- Jao veul...
- Wat moste wel betale?...
- Veul geld...

Toen was zij kwaad geworden. Dat kon hij haar toch wel zeggen?

Maar kort antwoordde hij, dat ze daarmee niets nodig had. Waar ze niets van wist, daar had ze ook geen last van. En dan hoefde ze ook niet bang te zijn zich te verpraten...

Van lieverlede durfde zij niets meer te vragen en uit zich zelf niets meer te doen. Kwam er iemand om wat te leenen, of om een stuk vee te koopen, dan moest ze 'den baas' eerst roepen. Als 'de baas' iets gekocht had, dan wist zij er in den regel niets van, voordat het in huis kwam.

Langzamerhand was haar denken en willen daarnaar vervormd. Wat Goemans zei, werd voor haar ook de wet.

Maar door het leed van Nel en zijn halsstarrigend volhouden, het geruzie in huis en zijn verwijten, leefde haar eigen aard weer wat op. Genoeg om haar heel naar den kant van Nel te doen overgaan. Haar vroeger dwingen en kijven met haar man trok zich terug in een verleden, dat zelfs niet meer opkwam in haar herinnering. Het was spoedig voor-goed vergeten. Zij had nu met Nel tegen hem te vechten, tegen zijn kwaaien kop, en klaagde, dat hij altijd zoo was geweest, en dat ze daar zooveel verdriet van had gehad. Driek vond ze nu ook een heel goeien jongen, en de Jorissen waren beste menschen. In het geheim kwam ze bij hen aan huis en schreide haar verdriet uit tegen Driek en zijn ouders.

* *
* *

Driek had thuis nog niet dadelijk gezegd, dat hij met Nel 'moest trouwen.' Maar de praatjes, die door het dorp vlogen, hielpen hem.

Toen zij ervan gehoord had, vroeg zijn moeder:

- Driek... is 't waor, jong, wat ze zegge?...

- Wàt waor?...

- Doet nou mer nie of ge nergens niks van wet... is 't waor van ow en Nel?...

Toen hij het bekende, klaagde vrouw Jorissen, dat hij moeder daarmee toch een groot verdriet aandeed. Zij had veel liever gezien, dat hij Nel maar had laten lopen. Dat had ze ook altijd gehoopt. Hij wist immers zoo goed, dat Goemans hem en hen allemáál haatte. Waarom was hij ook niet wijzer geweest? De ruziemetGoemans had hun tòch al zooveel verdriet gebracht, en nu die wat bedaard was, moest *dit* er weer tusschen komen. Dat was weer iets voor hun vijanden! God wist, wat ze d'r nog van beleven zouden. Hij was ook nog jong genoeg, had zoo'n haast niet hoeven te hebben om getrouwd te raken. Hij meende zeker, dat hij den vogel af had, als hij getrouwd was. Hoe kon hij het nou schooner en plezieriger hebben dan bij hem thuis? En op Nel hōefde hij in ieder geval ook nog niet staan te wachten, als hij

dacht, dat zijn tijd gekomen was. Dan had er een bruiloft kunnen zijn zònder ruzie, in plaats van dit nou. 't Was net, alsof er altijd wàt moest zijn. Kwam het niet van anderen, dan kreeg men het van zijn eigen kinderen. Goemans had hun al wat last aangedaan, jaren aan één stuk. En nou dit met Nel weer...

Maar van alles, wat er bij Jorissen in huis over gezegd werd, kwam niets op straat. Den vraaglust van de dorpelingen hielden zij in bédwang door hun korte, terughoudende antwoorden.

Ook dat zat velen verkeerd. Van die Jorissen kon men nóóit wat te hooren krijgen... Die vertellen niks... Waren dat nou raar menschen... Nee, daar was nou *niks* aan... Te veel praten was niet goed, dat kon wel zijn, maar zoo'n zwijgers en strak-kijkers konden *zij* ook niet uitstaan... men wilde toch ook al eens een woord praten... tè veel niet, maar dat deed men toch ook van zelf niet... ja, als men eerst over ieder woordje zou moeten prakkezeeren... en die Jorissen lieten nou precies *niks* los, dan wat ze graag kwijt wilden zijn, en dát was niet veel soeps... of dat nou grootsigheid was, of wàt het was, maar *zij* waren zoo niet en konden het ook niet lijdén van an-

deren, dal zeiden ze ronduit...

Jorissen zelf had er weinig over gezegd. Als zijn vrouw ervan begon, dat het nu wel weer herrie zou geven met Goemans, omdat ze dit of dat gehoord had, ongeduldigde hij:

- Och jao... schei d'r nou mer 's van uut...

Goemans zou toch ook wel ééns verstand krijgen, dacht hij. Hoe eer getrouwd, hoe beter. Dan was alles uit de voeten.

Of hij dan ook eens met Goemans spreken zou?

Ja, hij zou wel eens kijken...

Maar na de ruzie tusschen Driek en Goemans verzekerde hij, dat hij er zich nù niet meer mee bemoeide. Goemans moest het dan maar zelf weten. Als het Goemans niet méér kon schelen, hèm ook niet. Goemans had er toch zelf het meeste belang bij...

* *
*

Dikwijls stond Goemans te kijken op de grensvoor tusschen de akkers van de beide boerderijen. Zijn sombere nijdblikken vergeleken telkens weer den stand van de vruchten. Hij zou

het gewas van zijn velden, die schraal afstaken tegen die van Jorissen, wel omhoog hebben willen trekken met zijn oogen. Een brandende begeerte lag in zijn hart om even vlotte akkers te hebben als ‘die kerel’. En toch moest hij keer op keer de machteloosheid van zijn hard werken voelen tegenover de manier van boeren van Jorissen. De teleurstelling zweepte zijn woede nog aan tot harder zwoegen.

Een bos onkruid rukte hij uit en slingerde dien met een vloek tusschen de vruchten van Jorissen. Dan slofte hij door de voor, zijn eigendom sparend, terwijl hij van den anderen akker met een gevoel van spijtig genot vertrapte, wat in den weg stond.

Hij verknaarste zijn rust, vasthoudend aan het oude, zooals zijn vader en grootvader het ook gedaan hadden. De hartstocht, om door werken alleen, zonder ‘die nieuwerwetsche kunsten’, even goede opbrengsten van zijn landerijen te halen als Jorissen, matte hem af. Hij *moest* dat kunnen dwingen, hij wilde dat, al zou hij erbij neervallen...

Terwijl hij zelf werkte van den morgen tot den avond, zich daarbij nog afsloofde door het wantrouwen, dat zijn ‘volk’ misschien den tijd

verluisde, zag hij Jorissen vaak over zijn akkers wandelen en hier en daar met een knecht of een arbeider een enkel woord praten. Het was hem dan niet mogelijk iets anders te denken, dan dat Jorissen 'niets deed', omdat hij geld had.

In zulke oogenblikken groeide de haat tegen zijn buurman nog aan. Als er iemand in de nabijheid was, trachtte hij zich zelf lucht te geven door een schamperend geroep, dat de 'baron' ook weer op de wandeling was. Wat hij precies had gedacht? Datmen zoo'n groothans een riek tusschen zijn ribben moest steken, of hem de beenen kapot moest slaan, dan kon-ie niet meer over de akkers gaan luieren om te zien, hoe andere menschen moesten werken...

Het werd hem ook al langer hoe moeilijker arbeiders te krijgen, als hij hen juist het hardst nodig had. In zulke tijden was er overal volop werk, en de een na den ander scheepte hem af met het voorwendsel al besproken te zijn. Ook zij, die meehielpen om hem tegen Jorissen nog op te hitsen, deden niet anders. Ze dankten ervoor bij hem te gaan werken, als ze bij andere boeren konden komen. Naar *zijn* zin konden ze nooit genoeg doen. In de keuken was het schraal en op het werk altijd maar jagen. Hij liet hen

nog niet met rust aan tafel zitten. Dan was het, al vóórdát ze begonnen:

- We zu'n mer gaauw ète, dan kunne we wer aanpakke...

Alsof ze niet begrepen, waar het hem om te doen was. Ze waren ook geen ezels!...
Wel werken, maar alles op zijn tijd, 'boekes koek' in den herfst...

* *
* *

Hannes Knik was de ergste drijver van de dorpsheerrie.

In alle ruzies speelde hij de rol van opstoker en wist door listige vindzels het zaakje aan den gang te houden en een voortwrokkenden twist tot een uitbarsting te brengen.

Den bijnaam 'Knik' had hij gekregen gedurende de eerste dagen van zijn schoolgaan. Op geen enkele vraag van den onderwijzer was een antwoord over zijn lippen gekomen. Hij knikte of bleef onbeweeglijk zitten.

Star-blikkend, brutaal en toch wel wat bevreesd, als een kat, die geen uitweg meer weet, loerden zijn oogen den meester aan.

Thuis was hij 'ne vlegel', had zijn vader

gezegd. De meester moest hem maar eens duchtig op den rug spelen. De laatste dagen vóór zijn naar school gaan was het hem ook van den morgen tot den avond als een schrikbeeld voorgehouden, dat ‘de meester hem wel eens leeren zou’.

Hoe hij heette?

Hij zelf zei niets. De andere kinderen wisten, dat hij Hannes heette. Er zaten drie kluwen bij elkander opgepropt in één lokaal.

- Heet je Hannes?

Hij knikte van ‘ja’.

En de eerste dagen bleef het knikken en zwijgen.

De grootere jongens lachten daarmee. Op de speelplaats plaagden ze hem en noemden hem Hannes Knik.

Dien naam had hij sedert gehouden bij groot en klein. Menigeen zou zijn familie-naam zelfs niet hebben kunnen noemen zonder eerst te prakkezeeren.

Dat voortdurend geplaag maakte hem kwaad, en dikwijls kwam hij thuis met gescheurde, van het lijf gerukte kleeven en bekratst gezicht van de vechtpartijen met andere schooljongens.

Als het heel erg was, kreeg hij voor die gescheurde kleeven ransel. Anders liep-ie er nog

maar mee. Maken baatte toch niks, zei z'n moeder. Het was maar voor 'n uur..,

Maar zijn vader, die kinkelig zwetste, dat hij nooit bang was geweest; op praatavonden breed ophaalde, hoe hij er in zijn jonge jaren ooit tussen had gezeten, dezen en dien geslagen had, dat-ie voor dood bleef liggen, en met trots de litteekens van verwondingen liet zien, waarschuwde Hannes, dat-ie niet het hart moest hebben *schreiend* thuis te komen. Dan zou het hem niet goed aflopen. Hij moest maar van zich afslaan, dat het 'rammelde', als iemand hem te na kwam, en zijn haren maar weer terughalen, als hij niet baas had kunnen blijven.

Met flikkerende oogen zat Hannes die verhalen van zijn vader af te luisteren. Zoo groeide hij op tot een vechtersbaas. Van leeren kwam niet veel, maar hij werd uiterst geraffineerd in het uithalen van vlegelstreken. Zijn listig stoken bezorgde hem den noodigen aanhang onder de schooljongens.

Zijn ouders waren nog tamelijk gezeten boeren. Door huwelijken en erfenissen was het de familie gelukt in 'den stand' te blijven, maar, even wars van 'die nieuwerwetsche fratsen' als Goemans, zonder vakkennis en ontwikkeling, kon-

den zij hun boerderij niet tot vooruitgang brengen en hun leven niet opvoeren tot mensch-zijn.

De Jorissen mochten ze niet lijden, omdat die 'boven hun stand' leefden. Dat zou voor zulke mensen, van zoo'n geringen kom-af, wel een pas geven zoo groot te doen! Ieder moest bij 'den stand' blijven, waar hij 'van heen' kwam. Het was Jorissen 'z'n dingen' niet over zijn akkers te gaan kuieren en het werkvolk 'na te gaan.' Dat 'staalde' nergens op. Zoo iets hoorde maar alleen aan boeren 'van stand', net als 'de eerste klas' bij begrafeningen en huwelijken. Er moest toch 'verschil' zijn, dat was er nog altijd geweest...

Zulke 'voorrechten' waren de glorie van een familie, en moesten dat ook blijven. De boeren 'van stand' hielden daar des te hardnekkiger aan vast, naarmate zij door den nieuwen tijd in andere opzichten overvleugeld werden.

Hannes had van klein kind gehoord in huis, dat *hij* van een veel deftiger stand was dan de meeste andere boerenkinderen. In het bijzonder werd dan met minachting en afgunst gesproken over de Jorissen, omdat hun bezit de standengrootheid van de oude boerenfamilies bedreigde. Zoo leefde de haat tegen de Jorissen ook als

kind reeds in hem op.

Bij de vechtpartijen onder de schooljongens keerde zijn kwaadheid zich heel vaak opeens alleen tegen Driek, omdat hij dan wist hulp van anderen te krijgen. Driek was 'mer 'ne grots- kop'...

Maar Driek was wat ouder en sterker dan hij. En eens hadden de andere jongens hen laten uitvechten, zonder er zich tusschen te mengen. Hannes wilde toen ervan doorgaan. Dat was hem niet gelukt en Driek had hem 'eens goed afgerammeld.' Nadat hij overeind gekrabbeld was en huilend zich het zand van gezicht en kleeren wat afveegde, terwijl het spotgelach van de anderen hem tergde, barstte hij plotseling tegen Driek uit:

- Waacht mer 's... as 'k grooët bin, maak 'k ow kepot, menneke...

Na de schooljaren bleef Hannes Knik ook sarren en hitsen tegen Driek, waar hij er de kans maar voor zag.

Voor hij twintig jaren werd, was hij al enkele malen betrokken geweest in ernstige mishandelingen en had daarvoor eenige maanden gevangenisstraf ondergaan.

* * *

Toen Hannes Knik gehoord had van de ruzie tusschen Driek en Goemans op den akker, trok hij geniepig-opstokend het dorp rond.

Die Jorissen ‘stonken van de grootsigheid.’ Wat die Driek zich zelf inbeeldde, daar hield nou àlles bij op. Die durfde te zeggen: zooals Nel Goemans, zoo waren er toch nog genoeg... hij was niks verlegen om Nel... maar eerst was hij er dan toch wel om verlegen geweest, dat hadden de werken uitgewezen, zoo'n smeerlap... wat was Driek méér dan Nel?... de Goemansen waren toch van evenveel kom-af als die Jorissen-bocht... nou, wat hoefde die Driek dan zoo'n zwets veil te hebben!... Nel Goemans was toch zeker goed genoeg voor hèm... Maar *hij* begreep wel, waar het om te doen was... Nù wilde Driek niet met Nel trouwen... Kijk, daarom ging hij met haar vader ruzie maken... Als hij het goed met haar meende, dan moest hij toch naar haar huis gegaan zijn, zooals het pas gaf, en zijn vader ook...

Het was toch aan de Jorissen om naar Goemans te gaan, dat sprak vanzelf... Zij moesten de minsten zijn... Maar daarvoor waren zij te trotsch op hun geld, en zóó wilden ze van Nel afkomen... En hun geld? Wie had bij

hen in de kist gekeken? En als zij het hadden, hoe hadden zij dat dan gekregen?

Eerlijk? Dat maakte hem niemand wijs. Daar moest men de menschen maar eens over hooren, die van Jorissen geld opgenomen hadden. Die wisten, wat voor een 'beest' hij was... En dat boeren met 'vreemd mest'... Wat het was met die Jorissen? Die wilden nog slimmer zijn dan Onze Lieve Heer! zóó was het krek.... Neen, *hij* noemde dat duivelskunsten, en niks anders... Dacht men niet meer aan den hagelslag van het jaar tevoren? Alle boeren hadden groote schade geleden, een veld van Goemans was heel plat geslagen, en een akker van Jorissen vast daarneven had maar weinig te lijden gehad, en dáárvoor kreeg hij nog uitbetaald... Als dát allemaal pluis was, dan liet *hij* zich toch ophangen...

- Ho, zu'de dát denke?...

Nou, dat liet hij zich door geen mensch uit den kop praten. Hoe zou anders een van de twee akkers, die vast aan elkaar liggen, vrij kunnen blijven, terwijl er van den ander geen spier overbleef? Als hij den hemel zoo zeker had als dát...

Half twijfelend nog gaven de dorpingen toch

toe: 't wàs vreemd geweest met diep hagelslag, dåt moest men zeggen... vreemd... en de wereld werd hoe langer hoe slechter, daar hoorde men genoeg van, er gebeurden overal verschrikkelijke dingen... Dat zou wel een straf zijn... en de 'kwade hand' was in de laatste jaren op zóóveel plaatsen in het dorp geweest... Hier waren het ziekten onder het vee en daar onder de mensen... in één huis was een kerel van veeren uit het bedkussen gehaald, en daarna hadden de ongelukken pas wat afgelaten... En dan dat bouwen van een muur op het heuveltje bij het huis van Trienekes...

Iederen nacht werd die toch maar afgebroken, totdat Trienekes een paar meters terug bleef. Zijn buurlui, die tegen dat bouwen waren, hadden het wel voorspeld.... Met dat heuveltje moest vroeger eens iets gebeurd zijn.... Ja, tegenwoordig kan men van alles verwachten, dåt was waar.... Als één zoo'n familie dan toch al die ongelukken over het dorp bracht! Men zou het haast niet durven denken en ook niet mògen denken, maar als men het zeker wist.... En als men alles naging, ja.... men zou er wel 'ongedacht' van mòeten krijgen....

* *

Jaren op een rij had het dorp van geen hagelslag iets te lijden gehad. De oudsten onder de inwoners vertelden nog wel eens van tijden, dat een wolk van steenen, zoo groot als duiveneieren, neersloeg, van verscheidene huizen de ruiten doorrinkelde en heele akkers in één oogenblik kaal schoor. Daarop waren dan winters gevolgd van nijpende duurte en vreeselijke armoede voor het vee en voor de menschen.

Die verhalen verliepen gewoonlijk in wakker geroepen herinneringen van natte zomers, toen het koren in de hoopen ging 'schieten', plotseling invallende strenge winters, dat 'alles bevroor', of jaren, waarin de aardappelziekte het leven teisterde. Voor de meeste menschen was het bitter slecht geweest, maar enkele boeren 'hadden ze toen verdiend', waren er rijk door geworden.... grof....

Stem en blikken toonden, dat het voordeel van die weinigen in hun geest meer plaats was gaan innemen dan de tegenspoed van de velen.

De jongeren hoorden het aan en hoopten van zulke plagen dan toch maar bevrijd te blijven. Doordat zij dergelijke rampen niet meegemaakt hadden, drong de beteekenis ervan in den samenhang van het geheel echter niet tot hun begrijpen

door. Alleen een vaag gevoel van vrees kwam over hen aansluipen, maar dat leefde slechts op uit de gedachten aan mogelijke schade voor ieder van hen persoonlijk.

Gelukkig was het lang goed gegaan....

Ja, d'r waren de laatste jaren aardappelen genoeg gegroeid, maar alle boeren hadden er veel getrokken. Daardoor kostten ze niks.... men bleef er dikwijls nog lang mee zitten ook, en dat was allemaal nadeel, want ze lichten zoo erg uit, dat het maar geen kilo's meer wil worden op den duur.... nee, d'r zat niet veel aan, maar wat moest men anders verbouwen!....

Al was het vereenigingsleven hun niet heel vreemd meer, toch had het hun nog geen schijn van gemeenschapszin gebracht. Zonder dat de meesten hunner eenig idee hadden gekregen van het wezen der organisatie, waren zij toegetreden tot een bond, zooals die was uitgevonden door op baantjes azende of politiek-drijvende boeren vrienden zonder het noodige doorzicht om hun eigen produkt dadelijk te kunnen overzien en het de juiste richting van ontwikkeling te kunnen geven.

De groote meerderheid van de leden was niet in staat anders te rekenen dan met bij de hand

liggende sommetjes van enkele guldens. En zulk voordeeltje per jaar kwam hun meer-beteekenend en begeerlijker voor dan 't tiendubbele, dat nog verderaf lag, en waarvoor gedacht en iets ondernomen moest worden. Zoiets begluurden zij met het wantrouwen van onwetendheid, dat nog gevoed was door de gestaêge afwisseling van bedriegen en bedrogen-worden.

Kleinhandelaars konden ze voortaan missen.

Die hadden hen al lang genoeg afgezet. Wat die aan hen verdienden, dat konden ze toch maar zelf in den zak steken. Dat was 'n schoon ding'....

Zoo werd de onderlinge jaloezie tusschen de dorpelingen nog aangewakkerd.

De tegenstrijdigheden hinderden niemand.

* *

Een agent van een hagelverzekeringmaatschappij was een paar malen alle boeren afgeweest.

De een hoorde zijn uiteenzetting met strakgesloten gezicht aan, alsof hij te doen had met een gevaarlijken oplichter, tegen wien hij zijn bezitting met angstige zorg moest beschermen, vooral door zich niet te verpraten. En antwoordde

op de vraag, wat hij ervan dacht, kortaffend, dat hij zulke dingen niet begon... hij ging geen nieuwe 'teksten' invoeren...

De ander stemde telkens toe:

- Jao, jao... jao, dat is ok... neeë, neeë... jao, jao...

Maar eindigde tot teleurstellende verbazing van den agent, die reeds meende hem overtuigd te hebben:

- Jao, neeë...

Of hij zijn vruchten wilde verzekeren?

- Jao, neeë...

Voor een beetje geld kan hij dan toch zonder zorg alles afwachten. Hij wilde immers niet vergeefs werken? Voor zijn eigen belang moest hij in de verzekering gaan...

- Jao, neeë... ik mot nog 's aanzien...

Nog eens aanzien vermeerderde het gevaar voor schade.

- Jao, jao...

Dus nu maar dadelijk verzekeren?

- Jao, neeë... toch noch nie...

Vermoeid van het telkens herhalen, terwijl het draaien om een bepaald antwoord zijn ongeduld al sterker opjoeg door den eenen keer kans van slagen te beloven en die dan weer te vernietigen,

gaf de agent het eindelijk op.

Ook was er een boer, die zoover kwam, dat hij eerst inging op een voorstel om zijn veldvruchten te verzekeren, maar wantrouwig terugtrok, toen hem de aanvraag ter onderteekening werd voorgelegd. De letterteekens op het papier beeldden voor zijn oogen op als dreigende spoken.

Nee, téékenen, dāt deed-ie nie...

De meesten zeiden: het was al zoo lang goed gegaan, ze wildenhet maar liever riskeer en.. Als het ongeluk hen trof, dan kon niemand er iets aan doen, dan zou het wel zoo moeten zijn...

Goemans vond het zeker 'n schoon ding', dat de maatschappij de schade vergoedde. Dat was altijd beter dan niets.

- Mer as 't er nou's niks verhogelt?...

- Dan hoeft de maatschappij natuurlijk ook niet uit te keeren... zooveel te beter voor u en voor ons...

- Jao, mer, bin ik dan kwiet, wat 'k betald heb?...

- Ja, dat spreekt...

- Da's toch raar!

- Maar, hoe zou de maatschappij anders kunnen bestaan?...

Nee, dan deed hij het niet! Dan zou de maat-

schappij aan zijn geld niet komen om er mooi weer van te gaan spelen. Zóó geloofde hij het wel. Allemaal afzetterij, de boeren moesten het maar weer kunnen...

De agent had geen verzekering kunnen sluiten dan bij Jorissen.

De andere boeren schimpten:

- Jao, Jorissen.. dè wet 't wer 't best.. bè zeker.. ok al ien de hagelastransie.. ziene kop mos-ie d'r ok mer ien doen, dè kos ok wel 's verhagele.. mer ze zu'n d'r niks vur wille betale...

Toen er een paar jaren voorbijgingen zonder hagelslag, lachten ze hem uit. Hij moest zijn geld zeker nog al moe zijn, om het zoo voor niks weg te geven.. Men wilde wel eens zien, hoe lang hij dat volhield.. Dat was zeker óók slimheid...

Het jaar tevoren was echter een zwaar onweer met flitsende bliksems en kort afgeknapte donders over het dorp getrokken en had een regen van hagelsteen over de volle akkersgezweept. Over een lengte van enkele honderden meters was ongeveer alles vernield. Ook de velden van Jorissen waren niet vrij gebleven, maar de krachtiger planten schenen beter bestand geweest te

zijn tegen de felle slagen.

* *
*

Hannes Knik dreef de dorpsheerrie over Nel en Driek tot vollen gang tegen de Jorissen. Zijn heele denken trok zich samen op het listig uitprakkezeeren van middelen, waardoor hij den twistlust van het volk zou kunnen brengen tot een uitbarsting. Zijn ingevreten haat maakte dat voor hem tot een genot. De prikkeling van zijn drijvend hitsen wond hem op, overmeesterde hem en stuwde hem voort naar de hartstochtelijk begeerde volle bevrediging. Voor niets deinsde hij meer terug. Hij zou en moest hebben, wat zijn opgezweept gevoel hem beloofde van het einde.

Op een Zondagmorgen vóór de Hoogmis trakteerde hij in een paar café's bij de kerk zijn gewone helpers. Fluisterpratend en lachend drongen zij zich daarna de kerk binnen naar hun vaste plaats onder den toren tegen den muur. Anderen zagen, dat er weer iets aan de hand was, en groepten zich verwachtend om hen heen.

Met hoed of pet voor den mond bleven zij voortpraten op een gonzend-brommerigen toon, terwijl nu en dan een onderdrukt gelach uit hun

keel opschorde. De meesten van het manvolk onder den toren draaiden zich om, nieuwsgierig naar die drukte, keken elkander aan en raakten ook aan het praten en lachen.

Hannes Knik was er weer, dat was toch 'e man'...

Menigeen had bij dat troepje willen staan.

Weemoedig en blij, smeekend en jubelend om beurten klonken de tonen van het orgel. Dan schoot een stroom van koorgezang aan, en de samenvloeiing van klanken deinde door het hoge gebouw langs het gewelf, waartegen de lijnen als uitgroeisels van de zuilen opschoten.

Boven in de kerk kringelden de wierookwolkjes langzaam omhoog en hulden altaar met priester en dienaren in een sluier van wazig blauw, doorsprenkeld met lichtschilderingen van brandende kaarsen en glanzend geschuurd koperwerk. Tegen het gewelf dreef het nevelig gewolk uiteen en verdween in de ruimte, het heele gebouw vullend met een geur van plechtigheid.

In de bankenrij aan den linkerkant zaten de vrouwen en meisjes, die een plaats hadden gepacht, en in het breede middenpad lagen de andere met de knieën op den vloer. In de banken rechts zaten de meer bejaarde mannen.

Sommigen snoerden den rozenkrans in eentonig ritselend schuiven van de koralen, terwijl hun lippen bewogen in korte, snelle trekjes op en neer, van geluidloos uitgesproken woorden of aanhoudend gelispel, alleen nu en dan even onderbroken door een ademzucht. De een staarde daarbij naar het altaar, onbewust, weggemijmerd. De ander liet zijn blikken rondgaan over de kerkbezoekers.

Velen lazen in hun gebedenboek, klein of groot, nieuw en verguld op sneê, of oud en beduimeld van langjarig gebruik met slecht gereinigde handen. Hun monden kauwden de letters met langzame, trage bewegingen.

Onder den toren zoemde het gepraat voort. Hannes Knik had zich op den vloer gezet, met de beenen uitgestrekt van zich af en den rug tegen den muur. Een uit het troepje wees nu en dan met zijn blikken en een wenk van zijn hoofd naar Driek, die een eindje van hen af stond. Dan klonken de gesmoord-lacherige stemmen weer harder op.

Driek had gauw gemerkt, dat het over hèm ging. Hij stond strak voor zich te kijken en kon zich niet altijd een onverschillige houding geven. De kwaadheid trok over zijn gezicht.

Met een elleboogstoot en een toegefluiserd woord richtte de een de oogen van den ander naar hem toe. Zoo ging het volk onder den toren naar Driek staan kijken. De meesten wisten niet, 'wat er eigenlijk los was', maar zij lachten elkander gewillig na en knipoogden, dat ze 't wel begrepen, of zeiden maar iets: 'dè kaelen hoond'... 'Nel van Goemans, hè'..

Een enkele donkerde zijn afkeurende blikken de praters tegen. Dat waren vrienden van Jorissen en werden daarom ook dadelijk uitgelachen: kiek, dè zoerproem...'

Ongeveer alle mannen kauwden ook in de kerk tabak. Ze konden dat 'niet missen'...

Nu en dan kletste het uitgespuwde speeksel op den vloer.

Als het volk knielde of boog om zich onder 'het schellen' of bij het 'Agnus' driemaal op de borst te slaan, was het een oogenblikje stil. Maar daarna begon ook weer het gepraat.

Onmiddellijk na de Benedictie drong de heele troep duwend en stootend, met knarsend voetenschuiven over de steenen, hardop pratend en lachend nu, naar de deur, en de saamgeperste massa wrong door de opening naar buiten.

Toen eindelijk het jonge vrouwvolk voorbij

was gegiecheld opder hup nageroep, trokken de meesten zooals gewoonlijk de kortst bijliggende herbergen binnen om 'dröpkes' en bier. Waar geen 'vergunning' was, schoven enkelen door de half-opengemaakte deur in een achterkamer of de keuken. Daar stonden glaasjes bitter en klare reeds ingeschonken. Die moesten dan gauw omgewipt en weer weggezet worden. Men kon nooit weten, of er geen marechaussee of vreemde politiemannen rondliepen. De veldwachter zou niets zeggen, dronk zelf heel graag een borreltje, of er 'vergunning' was of niet. Die zei ook: 'zoo'n wetten maken was maar de menschen plägen...

Hannes Knik voegde zich met zijn gezelschap bij Goemans. Hij gaf 'rondjes' en noemde het flink, dat Goemans op den akker Driek 'den mond zoo vol gegeven' had.

- Zooë mottet zien.. en niks anders.. dè kaaljekker.. mit z'n gezwets, of-ie meeër is as Nel.. daor traktier 'k op..

De anderen stemden schreeuwend daarmee in en bleven nog nazeuren: Goemans had zich goed gehouden.. Dat Driek zoo deed, was alleen gemeenheid van hem.. Hij en de Jorissen allemaal legden het er op aan, zich van Nel af te

maken.. Nu het zoover was, had Driek zijn zin.. Het was hem nooit te doen geweest om met Nel te trouwen, dat was bewezen, want anders hadden de Jorissen het eerst bij Goemans moeten komen, de vrijer moest toch naar de ouders van de bruid gaan.. Goemans had gróót gelijk, dat-ie niet toegaf, gróót gelijk...

Zoo, drinkend en hitsend, ging het van de eene café naar de andere. Goemans gaf ook een 'rondje.' De meesten dachten er niet meer aan, dat het middaguur reeds voorbij was. Het gezelschap van Hannes Knik werd al langer hoe grooter, en in den roes van jenever en bier 'zochten' zij Driek en zijn kameraden. Die wisten, dat er iets 'broeide'. Driek had het onder de Hoogmis al begrepen, 'bliksems goed'... Maar als ze meenden, dat hij bang was voor Hannes Knik en Goemans, dan vergisten ze zich toch.. Hij ging ook niet naar huis, zou niet gaan lopen en zich voor den gek laten houden.

Toen allen bijelkander waren, scheutten de schimpen aanhoudend Driek tegen onder toejuichend gelach en gelawaai.

Enkele, reeds erger bedronkenen, kwebbelden tusschen het rumoer in, dat ze zoo'n lummel 'op z'n smoel moesten houwen', maar werden

nog overstemd.

Driek probeerde met zijn gezelschap te praten, onverschillig doend door stem en houding. Hij kon zich echter bijna niet meer bedwingen, werd rood en bleek van opgistende kwaadheid. Zijn sidderende hand bracht het glas met al korter tussenpoozen naar den mond, in enkele teugen was het leeg, en dan hief hij het weer omhoog ten teeken tot volschenken.

Zijn kameraden durfden eerst niet ronduit zijn partij te kiezen. Zij lachten nu eens met den een, dan met den ander over. De schaamte dwong hen te blijven, waar zij waren, terwijl zij wel gewild hadden vandaag maar dadelijk naar huis te zijn gegaan. Onder den invloed van de drankopwinding voelden zij echter het geschamper van Hannes Knik en zijn gezelschap als vlijmende steken, ook voor hen bestemd. Dat zweepte wel hun woede aan, maar zij waren slechts met een paar tegen zoovelen...

Hannes Knik gaf nog een 'rondje.' Driek stak ook zijn glas op en wees daarbij eveneens op zijn kameraden. Aangewakkerd tot durf door het bij-zijn van zoo'n groot getal helpers, schreeuwde Hannes tot den herbergier:

- Dat heurt er nie beei.. dat betaal 'k nie,

sakkerlooët neeë, heur, niks van dat...

En met een daverenden lach schokte hij zijn rug achterover tegen de leuning van den stoel.

Maar Driek sprong op, door die tarting gestriemd tot een uitbarsting, en dreunde zijn vuist neer op de tafel:

- Ik heb van ow niks neudig.. nog van genne Knik.. as geei bankroet bint, dan kan *ik* het heeële durp nog traktiere.. koom op, as ge durft, tigger iedere gros van ow leggen de Jorisse nog 'ne mark..

Een oogenblik rumoerden allen door elkander, schreeuwend en vloekend. De een bonsde zijn vuist op de tafel, de ander pangde zijn bierglas of een luciferspot neer. Hannes Knik zat als overbluft, maar een razende woede borrelde in hem op. De uitdaging van Driek was juist diep geschoten in de teere plek, waar de onverzoenlijke nijd tegen de Jorissen zijn voedsel vond. Hij knarste zijn tanden over elkaar en siste zijn haatwoorden uit, terwijl zijn gele blikken uitzijn vaal-overschoten gezicht loerden naar Driek. Hij blééf echter zitten, alsof hij machteloos geworden was door een raak treffen. Daardoor verliep de plotseling fel aangedreigde vechtpartij in een woorden-ruzie, waarna verscheidenen, nog

nazanikend, naar huis waggelden om den morgenroes te gaan uitslapen. Ook Goemans ging, kwaad, in-zich-zelf brommend. Het was al een paar uren na middag. Zijn vrouw en Nel hadden zuchtend van angst met het eten zitten wachten. Het was weer ‘nen echte pruufdag’, in de herbergen lol en thuis de kwade dronk..

Hannes Knik wou nog niet naar huis. Hij ‘verdomde'n 't’. Met een paar anderen zwadderde hij Driek en zijn kameraden na. De twee troepjes zetten zich in de herbergen om verschillende tafels. De dreiging van ruzie bleef aanhoudend tusschen hen hangen en pakte zich al langer hoe meer samen door alles, wat er gesproken werd. Het pogen van de kasteleins om door gepraat over alledaagsche dingen afleiding te brengen, kreeg geen vat op hun roes en de gistende kwaadheid. De herbergiers waren blij als zij hun café verlieten, zonder dat het bij hen tot een ontladende uitbarsting was gekomen. Het was niet plezierig, een ruzie in zijn huis te hebben. Dat gaf maar last en voordeel bracht het voor niemand. Glazen kapot, stoelen en tafels vernield, en misschien nog de politie over den dorpel ook. Men moest er niets van hebben..

Hannes Knik zeurde zijn haat uit tegen zijn

eigen gezelschap. *Hij* kwam er voor op, een meid te laten zitten was gemeen, waar of niet? Als iemand meende te deftig en te rijk te zijn om een ‘megje’ te trouwen, dan moest hij eerst ook niet met haar ‘lopen’ om haar ongelukkig te maken, zóó dacht *hij* erover. En dan later ruzie gaan maken en zwetsen over zijn geld, waren dat manieren? Ja, smachtloopers zouden dat wel goedkeuren.. om voor niks te zuipen.. maar anders ook niemand.. ‘soort zoektsoort, hé’.. 't was nog al schoon, maar wie het met zoo'n kerel hielden, moesten toch ook van 't zelfde sop overgoten zijn..

- Jao, jao, da's beweze..

Driek viel opdriftend uit:

- As ge 't tigge meei het, dan zeg 't mer rond uut..

- Wie de schoen pest, kan 'm aentrekke..

- Jao, mer *ik* heb toch nog nooët ien de kast^{*)} gezète..

- Wàt!..

- Jao, wàt!.. dat hedde bliksems goed verstaon..

- Dat rakt ow niks..

*) Gevangenis.

- Daor rakt ow veul nie, waar geei ow mit moeit..
- *Ik* koom vur Goemans op, ziede, den help ik, umdat-ie geliek hit..
- Dat mot-ie zelf mer weëte..
- Jao, nou moet-ie 't zelf mer weëte, nou Nel d'r mit zit te halde... nou kan ze nao de bliksem looëpe, hè...
- Nie, mit miene wil...
- Neeë motte zegge... nie mit owe wil!... kunde begriep... wie nie nao Goemans gut...
- Ik bin beei Goemans gewist...
- Jao, op het veld, vur schandentwege... mer aen zien huus te koome, dat doede toch nie... en dat durfde zeker nie...
- Nie durve?...
- Neeë, dat durfde nie... da's beweze...
- Vandaag nog, as ge 't wilt zien...
- 'k Zet honderd glaas bier tigge tien, dagge 't liegt, ziede... dat doi *ik*... al bin 'k dan Hannes Knik, dat kan 'k nog betale... weei boere nie mit drek van de straot, mer we hebbe tòch geld, en we kunne mit oos familie vur den dag kome...
- Angenome, 'k gaoi nao Goemans, nou dalek..

Lawaaiend en ruziënd sukkelden allen den weg op. Ieder oogenblik stonden ze stil. De kameraden van Driek wilden Hannes Knik nu 'd'r aan'. Een van hen stootte hem onverboeds om, maar woedde beleedigd, dat het gelogen was, toen Hannes het hem verweet. Dat liet-ie zich niet zeggen..

Goemans had een paar uren te bed gelegen. Maar de roes was nog niet afgetrokken. Hij voelde zich 'niks goed gemoed,' gemelijkte wat rond en sloeg hier en daar een snauw neer. Als hij góed weg had kunnen komen, met een schijn van reden, zou hij 't liefst maar weer naar de herbergen gegaan zijn. Hij had 'vlak zin in 'ne goeie pot bier,' dat zou hem het best bekomen op het branderig gevoel in z'n lijf. Zijn vrouw, bevreesd voor den avond na den morgen van te veel drinken, vroeg hem, vriendelijk doend, of hij 'een bak koffie lustte'. Maar daar schudde hij zich van. Zich uittrekkend aarzelde hij, dat hij er nog wel uit moest, als het goed was,.. hij moest nog bij dezen en dien zijn..

Vrouw Goemans wist al genoeg. Zoo begon 't altijd. Ze zou weer niet tegen kunnen houden, wat haar zoo beangstte. Een zucht welde haar naar de keel.

- Blief nou ok mer 's hier.. me dunkt, 't kan vandaag wel lukke..

Met de koppige kwaadheid van ongelijk raakte hij aan het zaniken. Ja, thuis blijven, of er wat te verdienen was of niet.. vrouwlui praatten net als ze wijs waren.. als hij 'n gros verteerde, dan wist-ie wel waarvoor.. thuis hoorde hij niks..

Toen kwam Driek binnen. Hij probeerde zich goed te houden en liep met stijf beweeg. De anderen rumoerden hem achterna. Vooral Hannes Knik had het hoge woord.

De schrik over dat ongedachte gebeuren sloeg een verlamming over Nel en haar moeder. Versuft, niets-begrijpend staroogden zij naar Driek, die zelf een stoel nam en hikkend enkele woorden uitstootte:

- 'ne Goeie.. ik wooi 's kome praote..

- Oover drie wèke brulft, schreeuwde Hannes Knik.

Maar als een getergd dier sprong Goemans op en heeschte met een huilstem Driek tegen:

- D'r uut hier.. d'r uut..

Nel en haar moeder liepen tusschenbeide en drongen Driek naar buiten, waardoor zij voorkwamen, dat hij en Goemans zich in zelf

vergeten van hun woede op elkander wierpen.

Hannes en zijn kameraden schreeuwden, dat Goemans gelijk had. De anderen keven er tegenin, dat Driek het had gewonnen..

Goemans raasde nog na, zijn vuist telkens op de tafel bonkerend:

- Mot dèn hier ien huus koomme.. ik stamp 'm de kop ien, potverdomme.. *ik* bin de baos hier..

Vrouw Jorissen stond buiten al met Driek te trekken om hem mee naar huis te nemen. Maar hij wilde niet, rukte zijn arm los uit de handen van zijn moeder, die schreiend hem trachtte te sussen. Door het gekijf van de anderen gleden haar woorden af op zijn woede, hij hoorde haar niet eens. Toen, uiting gevend aan haar verdrietige kwaadheid, klaagde zij:

- 't Is toch wat.. zo'n schaend.. um die Nel..

* *

Dien avond zwetste Hannes Knik de herbergen af, dat hij het nu zèlf gehoord had: de Jorissen gaven nu alle schuld aan Nel. Om van haar af te komen, dat sprak vanzelf. *Hij* zou de honderd glazen bier wel geven, wat gaf-ie dáárom?

Geld had-ie nog genoeg, meer dan die kameraden van Driek samen..

Een paar weken later werd in een naburige plaats jaarmarkt gehouden. Op de aanplakbiljetten stond nog altijd - ouder gewoonte - 'van rundvee, varkens, schapen en paarden.' Sedert jaren was echter de markt veranderd in een veiling van goedkoope winterjassen, 'lappen', zeisen, harken en keukengereedschap, en een soort kermisdag voor de inwoners en de bevolking van de omliggende dorpjes.

Hannis Knik was er met zijn gewoon gezelschap. Half dronken zwadderden zij in den namiddag naar hun dorp terug, maar gingen nog niet naar huis. Zij hadden een liedje samengeflanst op een bekende wijs, en lallend trokken zij de café's rond:

Komt vrienden, luistert naar mijn lied,
Wat in ons dorpjen is geschied.
Men hoort er al van rare zaken,
Waarmee men zich wel kan vermaken.
Komt luistert dan wat ik vertel,
De vrijerij van Driek en Nel.
Driek wou zoo graag met Nel gaan vrijen,
Maar alleen om haar te verleien.

Nadat hij was geweest soldaat,
Gipg hij naar Nel met mooie praat.
Hij had gezien van stadsche heeren,
Hoe hij moest gaan in fijne kleeren.
Te grootsch werd hij voor eenen boer,
Kwam hij voorbij, hij zei besjoer.
Maar mooie Nel kon hem behagen,
Hij dacht, ik zal het maar eens wagen.
Met mooie praat van zijnen bek,
De jonge meid werd razend gek.
Hij meende haar ook wel te krijgen,
Waarvoor, dat zal ik maar verzwijgen.
Haar vader zei, laat gij het niet,
Dan komt gij nog in groot verdriet.
En nu zit Nel ermee te houwen,
Want zij kan met dien vent niet trouwen.
Laat hem maar loopen, laat hem gaan,
Want aan dien vent is ja niks aan.

* *
* *

De terugkeerende marktgangers troepten zich bij hen en schreeuwden dadelijk mee.
Voetgestap en trommelen op de tafel begeleidden het zingen. Op eens schoot de
gedachte Hannes Knik door den kop, dat een oude gieter of een

emmer 'echt' zou zijn. Hij vond gauw genoeg een stuk blik, een overblijfsel van een keukengereedschap, en werd met joelend lawaai begroet, toen hij, slaand op zijn 'trom', de kamer binnentrad. Dat werkte aanstekelijk. De een wist een paar potdeksels te krijgen en kletterde die tegen elkaar, de ander zette zijn mond voor een oude klomp en toeterde..

- Kom, nao Driek!..

Tegen den avond trok de heele troep den weg op naar Jorissen, Hannes Knik voorop met zijn 'trom'. Zij zouden Driek eens gaan 'leeren', hem aan het verstand brengen, wat hij gedaan had..

Het balderend rumoer lokte het volk uit de huizen. De een praatte den ander mee, in een oogenblik was het halve dorp op de been en volgde het geschreeuw en de herrie. Men wilde toch eens kijken.. 't was 'kemie'..

De troep hield zich op den weg, ver genoeg van 't huis van Jorissen af, nog wat in bedwang gehouden door vrees. Maar het spektakel drong toch gemakkelijk tot beide woningen door en bracht een avond van leed en ruzie bij Jorissen en bij Goemans.

Driek driftte kwaad op, dat 't hèm nou niks

meer kon schelen. Hij verzette geen voet meer om Nel, Goemans moest het dan maar weten..

* *

De meeste dorpingen vonden dat liedje ‘toch scharmantig schoon’. Dat had Hannes Knik niet alleen gemaakt, nooit! Hij wàs wel 'n rare, maar dàt kon-ie toch nie. Nee, daar moest iemand aan meegeholpen hebben, die ‘letters gegeten’ had, dat was zeker. Zoowat bijeen te prakkezeeren, waar haalde men het toch vandaan! Nou, wie 't dan ‘opgedicht’ had, dat kwam er ook niet op aan, maar schóón was het, ja, grof..

't Duurde niet lang, of zelfs de schooljongens galmden de slotregels van het lied in deunend gezang op. De voerlieden floten het op hun karren, of als zij neven hun paarden sjokten.

Den tergenden uitval van Driek, dat de Jorissen zooveel merken konden neerleggen als de ouders van Hannes Knik grossen, kon deze vooral niet verkroppen. Die lag als een brand op zijn ziel en gloeide den haat voortdurend aan.

Sedert schamperde hij ook drukker over de kameraden van Driek, alsof hem dat lucht kon geven! Dat waren maar ‘erm duvels’, ‘onneuzel

boerkes', die de Jorissen naar de oogen keken om hun geld, en ook al eens graag een goed glas bier dronken uit andermans zak.

Maar dit bracht een omkeer in 't dorp. Als schooljongen reeds had hij gestoft, dat hij van een deftiger kom-af was dan de meeste anderen, en later veel meer geld hebben zou.

En toen hij grooter werd, was dat niet veranderd. Om zijn geschimp, dat hij tegen iedereen uitvlotte, zonder iemand of iets te ontzien, wrokten velen al sinds lang in stilte tegen hem. De vechtpartijen gedurende de schooljaren waren meestal reeds voortgekomen uit zijn zwetsen en steken, en de ruzies, waarin hij later betrokken was geweest, waren er eveneens het gevolg van. Nog dikwijler hadden bloedige twisten bedreigd, en dat het eens heel slecht zou aflopen, werd er vaak voorspeld. Hannes Knik zelf zag heel goed, hoe de wraakzucht hem aangrijpsde, begreep wel, dat ze hem 'zochten', als enkele voor den gek gehouden jongens zich bij elkander groepten in fluistergesprek en hun flitsende woede-blikken op hem wierpen. Hij hoorde het sissen van hun stemmen en voelde, dat het over hem ging. Maar als hij slechts genoeg gezelschap had, werd hij toch niet voorzichtiger.

Dan haalde hij geld uit zijn zak en pronkte daarmee: hij zei maar, 't was gemakkelijk, zoo lang als men 'van die' nog maar had; dan hoefde men niemand naar de oogen te zien.. maar hij was er 'geen beest' op om een armen bliksem ook eens een dag plezier te gunnen.. dat niet iedereen zoo rijk kon zijn, dat sprak vanzelf... daar moest men van 'heen komen'.. anders was het toch nog niks..

Het zwetsend gespot over de kameraden van Driek had tot gevolg, dat verscheidene jongens 't nu openlijk met hem gingep houden. Er kwam een aanhoudend tarten en sarren tusschen de twee partijen, en als zij elkander ontmoetten in de herbergen, vloegen schimpscheuten over en weer.

Zoo werd de spanning iederen Zondag dreigender. En menigeen ging niet meer uit, de café's af, zonder zich vooruit te wapenen met een mes of zelfs met een revolver. Men kon nooit weten, hoe men er 'eens tusschen raakte..'

* *
* *

Onder de hand werd het winter.

Toen de dagen zoo kort waren, dat tegen een

uur of vijf al de duisternis zwart-wadend aankroop over de akkers, was er buiten niet veel werk meer. En plotseling kwam het vriesweer ook een stremming brengen in de uitvoering van wat de boeren gedacht hadden nog te kunnen doen.

De lange avonden loomden voor het manvolk vervelend weg tot slaperig doorgeweende uren. Een enkele deed boonen en erwten uit de schil, maar de meesten hadden geen bezigheid, vooral niet de jongeren. Er waren vorige winters wel eens pogingen gedaan tot het oprichten van een ‘avondschool’. De eerste twee, drie avonden was het mogelijk bezoekers te krijgen. Dan bleven ze weg. Ze hadden niks geen zin in dat ‘somkes maken’, en wat er in die schoolboekskes stond, was toch ook maar allemaal ‘sauwel’.

Het buurten trok allen uit de ‘avondschool’ terug, dat was veel plezieriger..

Omstreeks Sinterklaas begon dat weer, en nu was het met de verveling gedaan.

Dezen keer vergaten de meiden en vrouwen om de gesprekken over Nel en Driek zelfs de heksen- en spokengeschiedenissen, waarnaar zij anders met adem-ingehouden stilte konden zitten luisterden, terwijl bange hijgingen lagen

in haar borst en koude griezelingen van angst haar over den rug kropen.

Dan moesten de jongens ook zingen.

Eerst wilde niemand beginnen. Zoo lang zij geen drank in hun lijf hadden, zongen ze niet, of zij moesten alleen zijn.

De een spoorde den ander aan met: 'Allee, stem op'. De eerste regel neuriede half uit, en verdween dan in gelach.

- Hè, da's flauw, Zondags 's aoves, dan zinge ze wel.. keurden de meiden af.

Eindelijk, opeens, schoten de schreeuwstemmen uit, allemaal gelijk.

De jongens zongen het lied van Nel en Driek, met wijdgapende monden de woorden in hooge galmingen lang uitslepend. Met gesloten oogen hingen zij achterover op hun tegen den muur geleunde stoelen, en hun lichamen deinden mee, terwijl hun zware klompen langs de sporten omlaag bengelden. De meiden zaten giechelend te luisteren, en fluisterden elkaar toe, bewonderend, wie 'schoon' kon zingen.

En later, onder het naar huis gaan, galmde het lied weer door winteravondstille, terwijl de voetstappen klepperden over den harden grond.

De verbittering tusschen de twee partijen in het dorp groeide voortdurend aan. Als een dreiging van langzaam naderend onweer, dat alle opdrijvende wolken samenperst op één punt.

Het hitsen en stoken drong echter meer en meer de vraag op den achtergrond, of Driek en Nel ook zouden trouwen. Daar werd nauwelijks meer over gesproken. Het was een algemeen geruzie geworden. Zelfs verstandiger, de gevolgen meer overziende menschen, die bedarend en sussend trachtten te verzoenen, werden er met geweld in betrokken door verkeerd overbrengen van hun woorden.

Sinds den Zondag, dat Driek en Hannes Knik bij Goemans geweest waren, had de kortaffende, terugwijzende manier van doen van vrouw Jorissen een verwijdering gebracht tusschen vrouw Goemans en haar. En na het zingen van het lied op den marktdag zette die nog uit tot vijandschap. Vrouw Jorissen hield zich aan haar opvatting, dat zij al dat leed en dat schandalen niet zouden gehad hebben, als Goemans wat verstand gebruikt had. Hij moest maar blij geweest zijn, dat zijn Nel zooveel kans gehad had om met Driek te trouwen. Zij zou er geld voor kwijt willen zijn, als Driek die Nel nooit had gezien..

Haar spijtige kwaadheid kon zij niet verbergen; dat gevoel trilde in haar woorden, lag in haar oogen en in de samenknijping van haar lippen. Haar heele gezicht bitste het uit onder het praten.

Zij konden het nu zoo goed hebben, ze waren heel uit de zorg. En wat hadden ze d'r nou aan?..

Dat dreef Nel en haar moeder terug. Dat zij blij zouden moeten zijn, als Nel Driek kon krijgen, kwetste haar. Zij hadden nooit om Jorissen z'n geld gevraagd. Ze waren even goed als hij, en Driek was zelf gekomen om met Nel te vrijen. Ze hadden niet gedacht, dat die vrouw Jorissen zoo 'grootsch' was. Wat meende die wel!..

Nu kwamen zij er niet meer aan huis. Op trouwen met Driek hoopte Nel niet langer..

* *
*

Op Driekoningendag was er winterkermis.

Een pasgetrouwd paar opende dien dag ook een café. 's Avonds van te voren waren de jongens en de meisjes uit de buurt getraceerd voor den meiboom. Tot in den nacht was er gedanst en veel gedronken, en eindelijk werd het een wilde, losbandige boel.

Op den kermisdag konden allen, die er kwamen, zooveel drinken als ze wilden zonder iets te betalen. Dat was voor de klandizie. De dorpelingen hechten zoozeer aan dat gebruik, dat niemand er zich aan onttrekken durfde, uit vrees voor plagerijen aan zijn huis en voor een slappe herberg.

Alles ging naar de nieuwe café. Jongens van vijftien, zestien jaren, en mannen, die anders nooit een café bezochten. Men moest er maar van 'profetiere'.. Oude lui zaten er te kwebbelen op hun pijp, dronken gulzig hun glas leeg en staken het op, met begeerige blikken afwachtend, dat het vol teruggebracht werd. Alsof zij bang waren, dat een ander meer zou krijgen dan zij..

Jongens van een jaar of vijftien, die van een paar glazen bier dronken waren, lalden tusschen het volk door. Hun machteloos-hangerige lichamen werden links en rechts gestooten, hun koppen slingerden op de slappe halzen. De een liet zich vallerig op een stoel neerzakken en roeste dadelijk weg in een diepen slaap of raakte aan het overgeven; de ander sukkelde naar buiten, even ziek; sommigen huilden.

De volwassenen lachten er om en solden

met hen. Ze prezen, dat die het wel leeren zouden, en spoorden door hun uitroepen nog aan tot méér drinken.

- Koom hier, laote weei 's saeme klinke.. verdomme, dat zien nog kels, hè!..

Een paar vonden het bijzonder plezierig asch van hun sigaar in 't bier te doen en 't dan aan de jongens voor te zetten. Daar konden ze toch zoo ‘ongenadig zat’ van worden..

De voeten plasten door de zwadderige laag drank en vuil, die al langer hoe dikker op den vloer kleefde. Den heelen dag bleef de kamer stampvol.

Dagen van te voren al had Hannes Knik gezwetst, dat hij op Driekoningendag niet in de nieuwe café zou komen. Hij had niet noodig voor niks te gaan drinken, kon het nog betalen, zoo goed als iemand. Maar de kameraden van Driek zou men er wel zien, daar moest men maar eens op letten. Die hadden altijd grooten dorst, als het niks kostte. Driek ging niet meer uit, omdat-ie niet meer durfde..

Zijn vijanden spotten, dat *hij* niet durfde. Hij was bang voor zijn rug. Anders bleef-ie ook nooit wijd-af, als er getracteerd werd..

Den heelen avond groepten zij samen. Hun

dreigwoorden klonken àl woedender op. Als Knik nou 't hart had om te komen, dan zouën ze hem 'op z'n schimpsmoel' houwen..

De kwaadheid borrelde feller op door het elkander aanhitsen en het onafgebroken bier-zwelgen. Het eene glas na het andere goten zij in hun brandende lijven. De vloeken wrongen uit hun kelen omhoog..

Het liep al tegen tien uur.

Sommigen zaten met uitpuilende oogen aan een tafel, de slaap-zware koppen vooroverloomend. Hun tanden kauwden op een uitgebeten stuk sigaar, dat niet meer brandde en een scherp geur verspreidde. Het uitgezabbelde vocht maakte een zwarten korstrand om hun lippen. Met een zanikerige hikstem zeurden zij nog over Knik. Anderen herrieden door de kamer..

Toen lawaaide plotseling een schreeuwerig gezang van buiten aan.

- Daor koomme ze..

Hun zakkerige lijven schoten op. De zoeven nog wezenloos-doffe blikken flitsten hun haat uit.

Een oogenblik later kwam Hannes met een grooten troep binnenkabalén. Ook Goemans was bij hen. Eenigen hunner droegen knuppels, onderweg uit een omheining gebroken.

Midden in de kamer bleven zij staan springen, hun houten bonzend op den vloer met het neergestamp van hun met ijzer beslagen hakken. De telkens herhaalde regels:

Laat hem maar loopen, laat hem gaan,
Want aan dien vent is ja niks aan,

schorden op uit hun heesch gelawaaide kelen.

Zij letten er niet op, hoe de anderen samentroepen en hun oogen loenschten naar de zware knuppels. Evenmin hoorden zij het tartend spotten:

- Die kome mit zo'n paternosters.. zo'n karvracht holt.. anders durve ze nie.. waar zu'n die knuppels mitdie kels nao toew motte?..

Na eenige oogenblikken verlieten de vijanden van Hannes Knik de herberg. Buiten waggelden zij naar een omheining van een wei. En even later krakkrakte het hout, gebroken met geweldkracht, door de nacht-stilte. De uitbuigende spijkers knarsten schrill-piepend uit de gaten, waarin ze vastgeroest zaten als een vergroeiing.

Daarna ging het weer terug. Zacht siste hun gepraat..

Aan de deur van de café bleven ze staan, en

hoorden daar, hoe Hannes schreeuwde, dat *zij* er maar stil van door gegaan waren. *Hij* had laten zien, dat-ie niet bang was, voor niemand, hij lustte hen nog..

Toen, in opbruisende woede, schoot een van hen binnen.

- Koom mer buute,.. ze zien d'r nog..

Razende kwaadheid borrelde het schuim om zijn lippen. Hannes vloog op hem aan, de beide mannen omklauwden elkaar in hun sterken greep. Zoo zwoegden hun lijven onder de wringende worsteling naar den uitgang. Plotseling zwaaide een zware knuppel Hannes tegen den kop, en met een doffen val kwam het machteloze lichaam op den grond neer. Die binnen waren, drongen op en in de duisternis werd de woeste vechtpartij voortgezet. Kreunen en heesch gevloek smolten samen tot een bange klacht..

* *
*

De volgende morgen bracht een opschuddende drukte verschrikkend door het heele dorp. Daar had men 't nou al! Dat geruzie ook.. God, God.. men had het al lang zien aankomen.. 't was toch iets voor de familie van Hannes..

ze kònden dat vechten ook maar niet laten..

De politie was al vroeg op de been. Het verminkte lichaam van Hannes Knik werd in de nieuwe café binnengedragen voor het sectie-onderzoek.

De brigadier van de maréchaussee nam den herbergier het eerste verhoor af. Maar die kon niets, heelemaal niets verklaren. Bezwerend verzekerde hij het, met een bange smeking in zijn blikken.

- Ik mot van alle minse lève, edelachtbare..

Blij, meenend hem nu in zijn eigen woorden te kunnen vangen, dwong de brigadier zijn stem tot gewoon-klinken:

- Ja, 'k begrijn het wel, je wilt maar liever niet zegge, wie de dader is, omdat hij of zijn familie het je dan later betaald zal zétte?

- Jao, jao, edelachtbare, ik kan d'r meei nie mit bemoeie..

Draaiend de pet in zijn handen, stond de herbergier, terwijl de angst over zijn lichaam hing.

- 't Is toch wat te zegge, m'nheer den brigadier, dat 't precies hier gebeure mos, dèr, dat kan 'k zo hate, 'k bin van heeël fesoendelijke familie, en van vechten of zooë is d'r nooët wat gebeurd.. wat zu'n de minse wel praote van

mien herberg, zo'n ongeluk op den uursten dag al..

- Ja, en staat die familie van den dader nog al slecht bekend, dat ge er u voor in acht moet nemen?..

- De familie van..

Op eens schoot de gedachte den herbergier door den kop, hem verschrikkend, dat hij zich misschien aan het verpraten was.

- Jao mer, ik weeët ummers van niks, hoe wil ik wat kunne zegge..

De brigadier, spijtig over 't mislukken:

- Kerel, je weet alles, je zult wel praten, als straks de heeren van het gerecht kome..

- 't Is zo waar as ik zeg, m'nheer den brigadier, Hannes was aan 't zinge, op èns was 'r grooëte herrie, mer wie of wat dat meug 'k nie zegge, anders wil ik hier nie gezond staon..

- Maak dat de kat wijs, als er iemand vermoord wordt voor je deur, zou jij er niks van wete..

- en op 't mement was de kamer leeg en ik deei 't licht uut en de deur op slot, m'nheer den brigadier, went ik zeg 's middags an taofel nog tigde mien vrouw, ik zeg, ik maak d'r gen gebruik van nao peliessie-uur nog te vertappe..

ik zeg, pollesij, dan gennen drop drank mer, en alleman de deur uut.. ik zeg, 't kos van aovend nog wel 's ne wilden boel werre.. en daor hit me niks an, meer schaaï as vordeel..

Hij, die binnen was gekomen en Hannes had uitgedaagd, werd dadelijk gehaald, terwijl nog een heele rij bezoekers ondervraagd werden. Sommigen hadden builen en schrammen in het gezicht en gewonde handen. Maar ze wisten allemaal nergens iets van. Ja, zij waren wel in die herberg geweest, maar hoe laat ze weggegaan waren, dat konden ze zich niet herinneren. Ze waren stomdronken. 't Kon tien uur geweest zijn, maar 't kon ook later geweest zijn. Van vechten konden zij ook niets zeggen. Messen of knuppels hadden *zij* zeker niet gehad. Ruzie was er wel geweest, vloeken en kermen hadden zij ook wel gehoord, en er lagen er een paar op den grond, maar wie geslagen of gestoken had, dat zouën ze niet mogen zeggen, het was ook helsch donker..

Waar ze die builen en wonden dan opgedaan hadden? Ja, zeker gevallen..

's Middags werden er een drietal gearresteerd, maar twee van hen kwamen na een paar dagen weer terug.

Het was hoogst waarschijnlijk, dat de herbergier niets gezien had.

* *
*

Het gerechtelijk onderzoek vorderde maar heel langzaam. De opgeroepen getuigen wisten niets. Daar wilden ze ieder uur van den dag een eed op doen..

- Dan zou het misschien ook ieder uur een valsche eed zijn! Weet je wel, wat het is, een valschen eed af te leggen?..

Noch de dreiging met de beteekenis en de gevolgen van een meineed, noch het beroep op plichtsgevoel maakte indruk op hen. Zij bleven maar volhouden op iedere vraag: ze wisten van niets..

Ze hadden tijd genoeg gehad om met elkander af te spreken. En waren al zoo vaak in vechtpartijen betrokken geweest, dat zij geleerd hadden zich te verschuilen achter het ééne en zelfde antwoord: ik heb niets gezien..

Als ze zeiden, dat ze wat gezien hadden, dan zouën ze liegen. En ze waren toch niet gekomen om te liegen, maar om de waarheid te zeggen..

Werden zij gewezen op tegenstrijdigheden met

hetgeen ze den brigadier verklaard hadden, dan klonk het brutaal-vaardig: aan de politie hoefden ze de waarheid niet te zeggen, nù spraken zij de waarheid..

* *

Eindelijk gelukte het den gearresteerde, tegen wien de sterkste vermoedens gerezen waren, tot een halve bekentenis te dwingen. Maar hij had zich zelf verdedigd..

Een straf van twee en een half jaar werd aangevraagd.

De advokaat van den beklaagde achtte het wettig bewijs niet geleverd. Alle gegevens waren er om aan te nemen, dat zijn cliënt werkelijk uit zelfverdediging had gehandeld. Immers, de verslagene stond heel ongunstig bekend, ook bij de rechtbank. Hij was altijd een vechtersbaas geweest..

Er was een heele geschiedenis aan dit treurspel voorafgegaan, een geschiedenis van een dorpsvrijerij, waardoor de bevolking in twee partijen was verdeeld en maanden lang de gemoederen verhit waren.

En wie droeg daarvan voornamelijk die schuld?

De verslagene. Hij hitste de ruzie aan, prikkelde zijn tegenstanders door sarren en schimpen. Onder den invloed van dronkenschap komt het dan tot handtastelijkheden, die heel dikwijls afloopen met een niet zoo heel veel beteekenende verwonding. Hier was helaas een menschenleven te betreuren, al gedroeg de verslagene zich dan ook zoo slecht, maar dat had zeker in niemands bedoeling gelegen. Dan was er nog iets, een misbruik, in sommige dorpen ingeroest, dat trakteeren bij de opening van een nieuw café. Daardoor werd er veel meer gedronken dan gewoonlijk. Men moest het *blijven* bestaan van zulke misbruiken niet uit het oog verliezen, als men treurige gevolgen had te beoordeelen..

Pleiter deed een beroep op de rechtbank, om dit alles in welwillende overweging te nemen..

* * *

De uitspraak luidde: twee jaren hechtenis met aftrek van het voorarrest.

* * *

Omstreeks een jaar later trouwde Driek met ‘een megje van stand en fortuin.’

Niemand ‘keek er hem over aan’, dat het kind van Nel Goemans ook het zijne was.

Als er nog ooit over gesproken werd, dan waren de dorpingen het eens: Goemans was ‘ne stommerik’ geweest..

SOMBER LEVEN.

Somber leven.^{*)}

't Werk had den heelen dag al niet zoo goed willen vlotten als anders. Als zij gezond was, kon zij meedoen, hoor. Werkte dan tegen den sterksten manskerel op. Nou, wie d'r zóó voorzat als zij, leerde dat wel! Als men maar moest..

Maar 'smorgens bij het opstaan al, had ze stekende pijnen gevoeld in de lendenen. Haar ingewanden krampten zich samen, dat een korte kreet zich scherp prangde door haar keel. Een oogenblik moest zij zich vasthouden aan de bedplank, totdat de spannende en wringende pijn langzaam wegtrok..

Die snijdende pijscheuten kendeze. Uitrekenend dacht ze erover na, of 't er dan om te doen zou zijn? Ze wist wel, dat het niet meer lãng kon duren. Maar was 't dan nù al zoo ver? Dat

*) Deze schets is zoo goed als ongewijzigd overgedrukt uit de 'Nieuwe Gids', afl. V, Februari 1906.

zou slecht uitkomen, er was nog zooveel werk.. net in een drukken tijd.. 't gekte d'r niet mee..

Een nieuwe krampscheut vlijmde door haar onderlijf. Zóó hevig, dat zij het klagend uitkreunde door haar op elkander gebeten tanden heen. Ze was ziek. Een zware duizeling steeg op naar haar hoofd. Alles in het slaapkamertje wielde warrelend dooreen. Haar wijd-open oogen verdoften.. staarden glansloos.. zagen niets meer..

Zware kreungeluiden woelden uit haar borst omhoog, terwijl ze neerzonk tegen het ledekant.

Haar man wentelde zich om, onverstaanbare klanken uitbrommend, en roeste zich dan verder uit van den vorigen avond, in lange ademsnorningen..

Goddank.. 't ging weer voorbij.. Ze moest toch een oogenblik gaan zitten, eer ze zich kon aankleeden om haar dagelijksch werk te beginnen. En voorovergebukt, beide handen in de lendenen, sleepte zij zich met zwaar-stijve bewegingen naar een stoel, Duwde haar lijf daarop neer, den rug vastdrukkend tegen de leuning. Om zoo de felle steken wat te bedwingen.

Kon ze zich maar eens een dag uitvieren, dat zou haar goed doen. Ze voelde zich ook zoo

loom en zoo mat nu. In al haar leden. Nu zàt ze toch, maar wat waren haar beenen zwaar. Wacht, als ze nog een stoel erbij kreeg.. En haar armen ook al, net of er geen leven meer in was. Dan weer, of duizend speldeprikjes door de huid drongen.,

Het ledekant kraakte, doordat haar man zich in den slaap omdraaide. En een zucht welde zwaar in haar borst op. Want tijd tot rusten had zij immers niet? Haar man moest naar het werk. En als hij te laat kwam, omdat zij het morgeneten niet op tijd klaar had, en een standje kreeg van den opzichter, dan wist zij, wat er voor haar opzat.

Een angstsiddering doorhuiverde haar lichaam, als zij eraan dacht, hoe kwaad hij zich dan kon maken. Dat hij stond te beven en de woorden haast niet uit zijn keel kon krijgen. 't Was net of-ie huilde, zoo deed-ie dan soms. Leelijke vloeken schreeuwde hij dan tegen haar uit, dat zij 'r hart moest vasthouden. Zij was altijd zoo bang, dat God hem straffen zou op het moment, want hij verdomde dan zich-zelf en allemaal. Ze had wel eens hooren vertellen, dat iemand, die zoo erg stond te vloeken, opeens dood was neergevallen. En ook, dat er een voor straf zijn

heele leven lang den mond wijd-open had moeten houden. Dat was ook wel eens gepreekt in de kerk. En met haar man was het gròf, als hij kwaad was. Vooral, als hij wat gedronken had, en dat gebeurde bij zulke gelegenheden altijd. Dan was het verschrikkelijk. De woede vertrok dan zijn heele gezicht, terwijl zijn oogen haar tegenflitsten. Eens had zij wat gezegd, zich willen verontschuldigen. Maar toen was hij op haar aangevlogen, haar slaand en trappend, en tusschen zijn snelle, zware woede-bijgingen zijn scheldwoorden uitheeschend. Ja, 't was wat, dat hij zoo'n kwajen dronk over zich had.

Nu was het al hoog tijd voor hem. Ze moest dus maar weer aan den slag. In Gods naam. D'r zat toch niks anders op.

Ze frommelde haar nachtjak wat bijeen. En schoot een rok aan. Slofte toen naar de keuken, de bloote voeten in de klompen.

Een weeë flauwheid knaagde in haar lijf. Zoo, dat zij neiging voelde tot overgeven. Ze was dan toch niks in orde vandaag. Eerst maar wat eten, misschien beterde het dan.

Ze nam uit de kast een dikke snee zwart brood, at die gauw op met groote beten en dronk daarbij een slok kouwe koffie, zoo maar met

den mond aan de kan. Want ze moest zich haasten.

Ziezoo, dat knapte haar wat op. Nu zou het wel gaan..

* *

Haar man kwam geeuwerig aan de tafel zitten in een zure mopper-stemming van den drankroes, die nog naziekte door zijn kop. Hij slobberde zijn kop koffie leeg, maar at niets. Zij kende dat, hij moest eerst weer wat 'gedronken' hebben om op streek te komen. Ze had hem maar nergens over gesproken, want wat zou 't uitgehaald hebben? Een kwaad antwoord, dat ze niets anders kòn dan hem aan den kop zaniken, daarmee werd ze immers àltijd getroost..

Toen hij weg was, gelukkig maar, dan was er tenminste vrede, had zij voor het vee te zorgen, een geit en een varken. De geit schooide met langgerekt blaten om voer, en het varken krijschte hard-scherp, terwijl het met de voorpooten tegen de kooi opsprong, zoodra het gewone morgengestommel in huis weer doordrong tot den stal.

Zoo'n paar beesten kon ze niet missen. Daar had ze nog eens wat aanspraak aan. En een goed hart voor vee had ze ook. Zij kon het geen

honger laten lijden, net zoo min als haar moeder zaliger. Als het hard vroom in den winter, dan legde die het varken bij de kachel.

Toen zij de staldeur opende, goedigde zij de dieren tegen:

- Jao, jao, ik koom al, bin mer stil!..

De bekende stem bracht de geit tot rust, die nu, afwachtend, droomerig naar haar doen keek. Het varken knorde haar vriendelijk tegen, tevreden, dat zij weer gekomen was.

In een ouden ijzeren pot, waarvan een oor was afgebroken, zwadderde zij met beide handen het vettige voer dooreen tot een breiige massa. En deed dat met een houten lepel in den bak van het varken. Onderwijl al eens schreeuwend tot de kinderen, die onder de hand wakker geworden waren en nu drenzend en vechtend door het huis lawaaiden, dat ze zich stil moesten houden. En anders zou zij eens even komen, en dan zou het niet goed afloopen. Vlegels, die ze waren..

Dan werkte ze weer, druk doend, om maar gauw klaar te zijn. En de kinderen schreeuwden ook nog even hard, overlaadden elkaar met scheldwoorden. De kiffstemmen felden scherp tegen elkander in, in hooge geluiding.

- Ik zegge 't tigge vaeder, lummel..

Het geraas rumoerde om haar heen. Maar zij was daaraan gewoon, hoorde het nauwelijks. Nu sneed ze een paar mangelwortelen in kleine stukjes. Het mes staal-flikkerde vlug door de malsche, groeniggele vruchten, dat de wit-vleezige schijven er van afvlogen. Toen zij daarmee klaar was, deed ze er een scheut water bij, roerde er een handvol meel doorheen en gaf het aan de geit. Even streelde ze het dier over den scherpen rug.

- Brave mèt..

Daarna wreef zij haar handen wat af langs den rok. En ging voor de kinderen zorgen. De oudsten moesten naar school. Hadden een uur ver te loopen en namen daarom de boterhammen mee voor 's middags.

Eindelijk kon ze zelf ook eens wat gaan eten. Dan moest ze het huis nog opredderen. De boel kon toch zóó niet blijven liggen. Wat hadden de kinderen weer alles onderste boven gehaald! Net een varkenskooi. Gelukkig liet de pijn wat af, nu. Anders had zij ook geen kans gezien om het allemaal te doen. Van morgen voelde zij zich toch ellendig. Wat zou het geweest zijn? Zou het dan toch niet kunnen?..

Nu moest ze maar naar den akker. Een stuk grond moest noodig omgespit worden voor het winterkoren. Het werd tijd. Een dag of wat geleden had ze den mest er al heen gekruid. Ze was blij, dat ze dat gedaan had. Nu zou het haar toch moeilijk gevallen zijn, met dien zwaren kruiwagen zoo'n eind over den weken grond. Van tijd tot tijd scheutte de pijn toch nog door haar lijf. Maar ze was uit te houden, zoo..

* *

Haar man was kalkdrager bij een aannemer van gebouwen. Verdiende weinig en dronkveel. Thuis deed hij niets dan opspelen en nou en dan den boel kort en klein slaan.

Voor h  r was daarom al 't zware werk, spitten, zaaien en maaien. Daarbij nog wat huiswerk en het toebereiden van den schralen kost voor haar kinderen en voor zich-zelf. En voor haar man, wien het eten moest nagebracht worden, als hij niet al te ver van huis aan den arbeid was. En die tierde en vloekte, als het wat over tijd kwam.

Zoo was er voor haar altijd haast. Een gezwoeg zonder einde. Van het eene werk naar 't

andere, zonder rust, zonder opzien, sleurde zij zich berustend voort. En was nog maar blij, als haar man niet dronken of kwaad thuis kwam, zijn woede tegen haar en de kinderen uitrazend.

* * *

Den heelen morgen had zij al gespit. Maar het was haar erg zwaar gevallen. Onder het werk felden de krampscheuten weer harder en heviger aan. Scherpe steken vlijmden haar door de zij. Zeker van het aanhoudend vooroverbukken. Dikwijls moest ze even rusten, steunend op de schop, tot het wat over trok. Men moet toch maar nooit klagen, als men gezond was. Dat ondervond ze nu.

Na het eten had ze de kinderen, die nog niet naar school gingen, de straat-op gestuurd. En was toch maar weer naar den akker gegaan. Er was nog zoo'n groot stuk om te spitten. En anders bleef het misschien liggen. Want het zou er nu toch wel alle dagen om te doen kunnen zijn. Die krampen in d'r lijf..

Het jongste kind, dat nog pas dertien maanden oud was, had ze meegenomen, met een kussen in den rug op den kruitwagen. Daar zat het

nu wezenloos te suffen, stil zabbelend op een broodkorst. Bleek-blauw, met tranige oogjes en nat neusje, van de killige herfstlucht.

Terwijl zij werkte. Eerst schepte zij den mest in de voor. En spitte die dan dicht, spitte, spitte. Met zware bewegingen van vermoeidheid. Al maar door ging haar onderlijf in wat zijdelingscheeve houding omlaag en omhoog. Haar zwarte, knokerige handen klemden zich vast aan den houten steel, de linker boven, de rechter ongeveer in 't midden. Bij iedere vooroverhelling van het bovenlijf, waarmee ze de spade diep in de weeke aarde dreef, zwadderden de hoog opgeschorte rokken langs de grof-knokerige beenen. De rechterknie boog dan telkens even door en stootte den rokrand weg.

Een vochtige grond- en mestlucht hing zwaar om haar heen.

Langzaam reide zich de eene zwarte aardevoor aan de andere. Van tijd tot tijd staalblankte de spade scherend over de kluiten, om die stuk te slaan.

Een dikke laag aarde lastte aan haar groote klompen. Als deze te zwaar werden en de aangekleefde mest haar het gaan bemoeilijkte, streek zij ze over den rug van de schop. 't Verlichtte

haar, dat ze zich dan eens even kon uitrekken.

Die lendenen en dien rug! 't Werd erger met de pijn..

Hoe zou 't met de kinderen gaan? Anneke was op den kruiwagen in slaap gevallen. Wacht, ze zou haar doek even over het wicht gaan leggen..

Hè, het was toch koud. Een kille huivering kroop over haar rug, nu ze den doek afgedaan had. Maar weer gauw beginnen, dan bleef ze het best warm..

En de blanke spade sneed weer door de weeke aarde.

Het landschap lag in sombere rust. De boomen en de huizengroep van het dorpsgehucht hingen als zwarte massa's in den vochtigen, grijzen herfstnevel, zich vaag afteekenend, zonder lijnen, als donkere schaduwen.

Een eind van haar af stond, diep voorovergebukt, een andere vrouw in een knollenveld. Met snelle plukbewegingen grepen haar handen het gele, vlamroode en vale, uitgegroeide loof, en zwaaiden telkens een pluksel weg naar den hoop, die, terzij van haar, langzaam grooter werd.

Een boer sneed in de nabijheid met lange zeisenslierten de dorrende spurrie achter zich

neer in over den grond voortstreepende zwadden.

Overigens lagen de akkers doodsch, in vaalgrauwe somberte.

Zij spitte al maar door. Maar met nog zwaarder beweeg nu, terwijl kort-snelle hijgingen opwelden uit haar borst en piepten door haar keel.

Hoog-rood glom haar zweeterig gezicht..

* *
* *

Nu kon zij niet meer. De pijnscheuten vlijmden scherp door ingewanden en rug. Volgden elkander sneller op en hielden langer aan. Voorovergebogen, met de borst op den steel, hijgde zij zwaar-reutelend van pijn. Sissend braken de kreungeluiden door haar op elkaar gebeten lipranden heen.

Zij moest ophouden. Twijfelde ook niet langer meer. Voelde de geboorte van het kind nu snel naderen..

Door de pijn nog meer gebukt dan reeds het gevolg was van dagelijkschen zwaren arbeid, en met beide handen, tot vuisten gebald, de lendenen steunend, sukkeldraafde zij naar huis, het lichaam log schommelend. Haar oogen staarden wanhopig-angstig vooruit. Zochten naar hulp, borend door de nevelige lucht..

Goddank, haar buurvrouw was buiten, stond te wasschen aan de sloot langs den weg. En een wilde krijtschreet snerpte de wijduit-neersomberende velden over, bangelijk snijdend de suizende stilte.

- Koom gaauw.. God, wat vang 'k àn.. 't kiend keumt!..

Haar kinderen, die bij het huis speelden, hijgde zij toe, zonder het vragen om boterhammen te hooren;

- Anneke.. hale.. op 't veld..

En liep toen haar woning binnen en wierp zich op 't bed, haar lichaam wringend van de pijn. En aldoor maar kreunend: 'God, God!'

* *
*

Van elkaar alles wetend, nauwkeurig tot in de intiemste bijzonderheden, begreep de buurvrouw dadelijk den roep om hulp. En ging onmiddellijk nog een paar andere vrouwen halen. Gauw, het was hoog tijd..

De handen nog vuil van 't werk, waaraan ze juist bezig waren, ze slechts even instinctmatig vegend langs den glimmenden rok; en in de daagsche slonzige werkkleeren, kleverig van gore

viesheid en in vet-vuile franjes om de beenen en op de afgezakte kousen neerhangend, liepen zij, liepen, zoo vlug als ze konden. Onder het loopen nog elkander met hijgstemmen allerlei toeroepend over de ophanden zijnde gebeurtenis.

Kennend alle leedleven uit haar omgeving, was 't voor haar niets ongewoons, dat het zoo hoog tijd was.

De geboorte van een kind was, als er zooveel kwamen, immers niets anders dan een onvermijdelijk gevolg van het getrouwd-zijn. Werd dan niet meer met liefdeweelde, maar soms zelfs met woede over het vooruitzicht van nòg meer ellende, in den regel echter slechts met berusting verwacht. Veel tijd kon er dan ook niet voor af. En geneeskundige hulp konden zij niet betalen. De dichtstbijzijnde dokter en vroedvrouw woonden drie uur ver van het geïsoleerde plattelandsdorpje. Daarom moesten zij elkaar maar bijstaan, zoo goed en zoo kwaad als het ging. En daartoe waren zij ook altijd dadelijk bereid. Bij de eerste waarschuwing lieten zij 't werk liggen en snelden heen naar de 'zieke', alle dagelijksch burengeruzie vergetend.

Liep het eens een keer niet goed af, dan was het niet anders. Gods wil..

Nu repton zij zich, schokten haar lichamen voort; terwijl de ademhijgingen sneller giegden.

Het kleerengeruisch zoefde om haar heen. Een zoet-weeë lucht van onreinheid goorde op uit de vettige rokken en van de ongewassen werkljiven..

* *
* *

In de kraamkamer hadden ze alles best klaargespeeld.

Het pas-geboren, dor-vellige wezentje werd na het wasschen in een lap gewikkeld en in een oude teenen wieg gelegd.

Toen leefden de schel-kwakerige stemmen eensklaps hoog op, na de gedwongen stilte van het werk.

Als de kraamvrouw zich in het gesprek mengde, rieden de helpsters haar aan, zich rustig te houden. Gewichtig doend met stem en oogen en dadelijk klaar met voorbeelden van toen en van toen.

En wendden zich dan weer tot elkander om het onderbroken verhaal voort te zetten.

Eerst ging het over een heele reeks bevallingen. Ieder vertelde haar eigen lot, en allen praatten ze tegelijk, nu en dan met een langgerekt en..

ne.. of een diep-opgehaalden lippen-smak weer aanzettend, als erge bijzonderheden eerst in het geheugen teruggeroepen moesten worden.

De kinderen hadden Anneke gehaald en waren onder weg aan het vechten geraakt, wie den kruiwagen moest duwen. Trekkend en stootend met elkaar, hadden ze dien laten kantelen, en Anneke was er afgegleden, op den grond.

Het oudste zusje torste met moeizaam beweeg het luid-schreiende kind naar binnen, terwijl de andere, twistend en scheldend tegen elkander nog, achterna kwamen.

Het zou zeker wel honger hebben, dacht de moeder.

Een van de vrouwen nam Anneke op haar schoot. Een andere ging wat schommelen in het keukenkastje, waar ze niets kon vinden dan een stuk zwart brood.

Ja, de kinderen zouden brood en mik meebrengen, als ze van school terug kwamen..

Toen zij Anneke zagen knagen op een korst, begonnen de andere kleinen ook weer, drenzend:

- Ik mot ok 'nen bootram.. ik heb zò'nen hòngger..

Allee, ze moesten hier nou geen geraas komen maken... moeder was ziek... maar

de straat op, gaan spelen.. straks zouden ze wel boterhammen krijgen..

Nu kon het vertellen weer doorgaan.

Van toen Jan geboren was en Mia d'r was gekomen. Als het niet goed ging, dan was het verschrikkelijk, zoo'n pijn. Een van de vrouwen haalde nog eens op, wat zij had moeten uitstaan bij 'r laatste kind. Het had een dag en een nacht geduurd. Dan wisten ze d'r alles van. En geen minuutje verlichting, geen minuutje. Ze had de pijn uitgeschreeuwd, dat het over de straat klonk, en anders voelde ze het niet gauw. Want van stooten of in den vinger snijen, daar wist ze niks van. Een paar jaren geleden had ze zich eens met de bijl in het been gekapt, en ze had nog geen schreeuwkje gelaten. Maar toen..

Ofschoon de toehoorders het al allemaal wisten tot in de kleine bijzonderheden, blikten ze haar met belangstellende vraag-oogen aan, uitnoodigend tot verder vertellen.

Er waren toen vier manspersonen gehaald. Die hadden 'r op een tafel gelegd. Daar, ze begreep nòg niet, dat ze 'r het leven bij had gehouden. Manskerels zijn zoo ruw en zoo sterk. Twee moesten haar vast houden aan de schouders en aan de armen, want ze sloeg van de pijn om

zich heen. En anders zouden de andere twee haar ook van de tafel getrokken hebben.

Zoo was het kindje d'r gekomen. Maar 't was dadelijk dood. En één beentje was gebroken. Ze had het niet meer kunnen zien, klaagde ze, met even-weening in haar stem, dat was haar zoo hard gevallen. Maar ze was ook zoo ziek geweest, doodziek, een maand lang..

Toen haar stem bij het opleven van die herinnering zachter toonde, klagelijk uitzeurde, schoot onmiddellijk een andere op, blij ook nog eens wat te kunnen zeggen na lange zwijging.

Als het goed ging, had het niets te beteekenen. Daar had je vrouw Pieters, ze wisten wel, die altijd met de hondskar kwam van het dorp.. ja, precies, die magere vrouw, niks als vel en knoken.. nou, die zei altijd: zij maakte d'r niks uit, voor een goeie koffie wilde ze het doen.. ze had er nog meer schrik voor zich een tand te laten trekken..

Lachen klaterden even op. Even maar, omdat een van de buurvrouwen, die veel ondervinding had en heel wat wist, met gezag-tonende stem het woord nam en allen in luister-stilte zich naar haar toebogen. Want zij sprak niet zoo luid, wijl zij wist, dat iedereen haar graag aanhoorde.

Bij de magerste vrouwen liep het ordinair het best af. Zij wist nog een mevrouw, bij wie zij als meid gediend had. Een heel schrepel schepseltje, zoo mager als een lat. 't Was wel wonder voor menschen, die alles zàt hebben. Maar zoo gezond as 'ne visch, hoor. Toen ze in pesiessie was, ging ze haast tot op den laatsten dag toe fietsen. Anders mankeeren die mevrouwen altijd wàt in de laatste dagen. Maar die niet. Nou, op een goeie keer ging ze naar boven en op de trap begon ze hulp te roepen. De dokter moest dadelijk komen, maar eer die er was, was het kind er ook al, en alles goed, het had niet veel gescheeld, of het was op de trap gebeurd..

- Jao, 'k heb ok dik heure zegge..

Maar de andere was nog niet uitgepraat. Zonder op die poging tot onderbreking te letten, ging zij gewoon door, haar mededingster tot zwijgen dwingend.

Die mevrouwen hoeven niet zoo te werken, dat maakt ook een groot verschil. Dat had de dokter zelf gezegd tegen haar nicht in het dorp. Toen die van haar derde kind ging, was ze altijd erg zwak. En ze had 'n groot huishouwe, dan is er heel wat te doen. Maar de dokter had haar het zware werk verbojen. Gelukkig kòn ze

het hebben, dat zé zich wat vierde. Ze had haar meid, en op geld hoefde ze niet te kijken..

Even gloriëde de vertelster met haar ‘goeie familie,’ rondspeurend, of ze geen afgunstige blikken zag. Toen, gewichtig-doend, met wat gedaalde stem:

En hoe de man voor z'n vrouw is, dat doet er ook veel aan. Want de dokter hadtoentegen den man van haar nicht gezegd, dat hij voorzichtig moest zijn, en zijn vrouw in acht moest nemen in dien tijd. Dat was niks meer as fesoenlijk. Voor de moeder was het noodig en voor het kind was het ook goed. Wat voor de vrouw goed is, zei de dokter nog, dat is voor 't kind ook goed..

- Jao, jao, dit sprikt van zelf, gonsden de stemmen haar tegen.

Nou, 't was wat voor een vrouw, als ze ieder jaar een kind kreeg en altijd hard erbij moest werken, 't ging 'r in de kleeren niet zitten. En als de vrouwen het voor 't zeggen hadden.. maar ze moesten onderdanig zijn. Daarvoor waren ze getrouwd..

't Was dan toch maar zeker waar, als de mannen zelf 's één kind ter wereld moesten brengen, dan zouwen ze voor het tweede wel

bedanken. Ze moesten meer verstand gebruiken, maar zij voelen den last en de pijn niet..

Lachen trilden op in het kleine kamertje, waarbij de bovenlijven achterover hielden op de stoelen.

Nu kwam het gesprek op de mannen, en de stemmen klaterden door elkaar als slagregens bij een onweer.

Nee, ze mochten anders niet klagen, dan zouwen ze ‘zund doen’. De trouw bracht dat mee.

Daar was niks aan te veranderen, zoo was de wereld geschapen..

Tusschen de opschokkende lachen door, plaagden de vrouwen elkander met ruwe zinspelingen. Een, die al eenige jaren gehuwd was en nog geen kinderen had, moest haar man zeggen, dat hij beter oppassen zou in het vervolg. Een paar, die binnenkort een kind verwachtten, konden d'r beter mee vooruit. Die kochten d'r maar op aan..

Uitroepen over het huwelijks-samenleven kruisten elkaar.

Dan zakten de lawaaierige stemmen een toon en gonsden door het gedempt-zijn zwaar door het kleine vertrek. Dat was intiem meedeelen van het heel, heel erge, tè erg om het in den gewonen kwakerig-harden toon te vertellen.

En tot bevestiging van dat intiem-gewichtige volgde een hoekgie schok van het schonkge bovenlijf.

Als uit jaloerschheid zoemde het stemmengegons van alle vrouwen daarna weer op en zij zochten elkaar te overtreffen in het intiem-vertellen van de vreeselijkste dingen uit haar leven van toen en van toen.

En dan schoten de praatgeluiden weer eensklaps schel omhoog en kwam het andere gezinsleven aan de beurt met het dagelijks getob en gezwoeg. De holle, diepe oogen, zwart onderkringd van ellende en afmatting, schoten woeste flitsen van woede bij de openbaring van het leed der armelijkheid. Het rood van opwinding schemerde licht door de dor-gerimpelde gelaatshuid heen.

't Was vreeselijk, hoe de mannen en zoons zich 's Zondags en vaak ook in de week bedronken. En dan thuis kwamen, dikwijls bebloed en met van 't lijf gerukte kleeren, van de woeste vechtpartijen. En zich dan thuis nog uitwoedden als razende beesten.

Zij toonden elkaar de litteekens van slagen en stompen op armen en beenen. En klaagden met zware zuchten over het getob in de wereld

Was dap toch eep miserie in het leven, als men getrouwd is. Het eene kind over het andere, één eindeloos gezwoeg, honger en ellende, dag-aandag. Als ze dat allemaal vooruit geweten hadden!!

Men meende toch ook maar getrouwd te moeten zijn. Voor 'n vrouw-persoon alléén was 't ook niks dan tot zijn dooien dag toe bij vreemden als meid te ploeteren, den godslieven, langen dag. En dan nog behandeld te worden als een hond. Als men zich 's morgens nog eens uitrekte, men was toch ook niet van hout of steen, dan dadelijk een groote mond van de madam, die met 'r lui lijf tot tien uur in bed bleef liggen. En als je per ongeluk eens wat brak, wat toch iedereen overkomen kan, is het waar of nie? - dan werd dat nog van de paar arme centen, die je verdiende, afgehouden. Aan de meiden wordt niks gegund. En toen ze vrijden, toen was 't ook wat geweest. Als je dan eens 'n enkelen onnoozelen uitgaansdag kreeg, en je kwam wat laat thuis, dan was het gedonder al weer los. En zoo'n half uurtje over tijd komen, kon toch al heel licht gebeuren, hè?

Zèlf had de deftigheid alles..

Dat was dan toch ook niet om uit te houden. Daar, om zich zelf te versjagrineren van verdriet..

Daarom waren ze dan ook maar jong getrouwd. Men hoorde en zag wel van alles bij anderen, maar men dacht altijd, het zelf beter te hebben. De vrijers konden ook zò mooi praten, maar na den trouw was dat gauw gedaan.. En later was het toch al weer als overal. Armöede, ruzie en leed in huis, dag op dag. Als ze dät allemaal moesten vertellen, wat zij in den trouw al meegemaakt hadden!..

En Mieke van Dinges was ook al in den ondertrouw, hè? Nou, die zou het ook nog opbreken! Want *hij* deugde geen spier! Een valscherik en een zuiper. Hij had 'r nou al geslagen, zeien ze, en dan hoefde je d'r niks meer van te vertellen. En drie jaren had-ie al moeten zitten voor het steken met een mes. Het zou voor Mieke nog wel hoog tijd zijn ook..

De blikken glansden op. De zakkerige lijven kregen leven, nu de zenuwen gespannen werden door grove gesprekken over meisjes, die 'trouwen moesten', en bij wie het 'al heel goed te zien was'. Die zouden zich moeten haasten, anders zouden ze misschien in de bruiloftsdagen ook nog tegelijk doopvisite moeten houden. Ja, zóó ging het: eerst er maar met een dollen kop op los gevrijd, tot het potje gebroken is en de meid

met de stukken zit te kijken. En als de vrijers 'r dan in den steek laten met 'r worm van 'n kind, dan kunnen ze maar zien, dat ze door het leven spartelen. En wie trouwde er in dezen slechten tijd nog, vóór het moetens werd? Wat was er toch een gemeenheid in de wereld gekomen!..

* *
* *

De joelgeluiden op straat van de terugkeerende schoolkinderen verstornden het lawaai. Alle vrouwen hadden op eens grooten haast. Moesten nog zóóveel doen, eer het avond was. En het begon al te grauwen. Ze sprongen op om te gaan. Bogen nog eens allemaal over den kleine in de wieg. 't Was dan toch een frisch kind. Alles was toch weer eens 'n keer goed gegaan..

Toen overlaadden ze de moeder met raadgevingen. En boden haar alle hulp aan voor de volgende dagen. Een kraamvrouw moest zeker een dag of twee, drie in 't bed blijven. Langer was nog beter, maar dåt ging voor haar soort van menschen niet, daar behoefde men niet over te praten..

Hoe het nu gaan zou met de kinderen, die

uit school kwamen? Ja, daaraan had niemand gedacht. Jonges ja, dat was ook wat schoons.. Wie had den tijd?..

De kinderlooze buurvrouw zou dan nog blijven om boterhammen te smeren, en nog eens komen kijken, als ze thuis wat 'bij' was met het werk voor het avondeten.

Ze werden vriendelijk bedankt en moesten maar allemaal 'op de koffie' komen, na den doop.

Toen traden ze, de zieke nog toeschreeuwend, de deur uit, den weg op naar huis.

De praatgeluiding zoefde langzaam af in de aanschemerende avond-donkerte, terwijl de vrouwengestalten in de verte als zwarte schaduwingen vervaagden in den dikken, grijzen nevel..

MACHTELOOS.

Machteloos.

Half twee.

't Gewone teeken is gegeven, en de kinderen komen binnen. 't Klompgeklos kleppert aan over de speelplaats en door de gang.

Onderwijzer staat voor de klas, dicht bij de deur. Kalm-oogend over de binnenkomenden, dat alles ordelijk toegaat.

Hoogopschetterende joelstemmen klinken op uit 't naderend stoeibeweeg buiten. Kinderlijkwilde uitroepen en krachtig opwellende scherpe lachkreten lawaaïen aan, in forsche dragingen.

't Stemmen-geroezemoes, een verwarde klankengolving, neemt af, naarmate de kinderen dicht bij de gangdeur komen. Daar verdoft het tot een murmelende geluiding. Waarin alleen maar een enkel stoei-gilletje en een onderdrukt, uitgeprangd giechel-lachje even natrillen.

Hoe korter bij de lokaaldeur, hoe meer 't af-

deinst. Tot het zich verliest in 't stapgeraas in 't schoolvertrek. Klompen klepperen wat zachter nu, eentonig klikklinkend tegen den planken vloer, bij 't naar de plaats gaan.

Rustig blikte de onderwijzer over den troep heen, die zich, zwijgend, geleidelijk in de banken rijt. Zonder dat het innige speel- en lachverband van buiten, van de speelplaats, echter verbroken wordt. De gloeiende oogen in de verhitte gezichten spelen, lachen, plagen nog na en beloven in duidelijke taal alvast voor straks.. Ook zijn er bij, die klagen van pijn, en onrechtvaardigheid verwijten. Lach-oogen van genot en schreiende blikken van leed.

Één jongen blijft voor de klas staan, Willem Verschoor, brutaal doend met houding en blikken. Zijn oogen zwerven van de klas naar den onderwijzer en van hem weer naar de klas.

Spreken inlichtend tot de vraag-oogend afwachende mede-leerlingen van: ik durf, dadelijk zul je wel 's wat hooren.. Die dan, begrijpend, elkander aankijken en naar Willem wijzen.

Een vaag spotlachje zweeft lichtelijk om diens lippen, terwijl zijn beenen hengelen, heen en weer.

Voor zijn jaren is hij niet eens middelmatig groot, maar nogal breed in de schouders. De romp wordt gedragen door stokkerig dunne beenen, die scherp omlaag lijven door de nauwe broekpijpen met naar voren uitbuling van de knie. De voeten schieten weg in groote, zware klompen van een vinger dik hout.

Uit zijn opgekruld smal jaskraagje spichtigt een dunne hals omhoog, dor-grijsig, met een rand, die afteekent, hoever gewoonlijk de hand met waschwater komt. De driehoekige kop rust op de scherpe stakerige halslijnen, zooals een vogelnest zit tusschen een paar boomtakken.

Spitse kin en laag breed voorhoofd.

Groote mondspleet, gevormd door dunne lipranden, gewoonlijk vast op elkander geklemd tot een harden trek.

Kleine grijze oogen kunnen soms onbeweeglijk fel staarkijken, vol staalglans.

De lange dunne oorschelpen zijn ver van den kop gegroeid.

Smiezelige vlashaartjes komen door 't grijsig roode hoofdzeer heen, op den platten schedel, als dorre gelige grassprietjes door de straatkeien, die liggen te blakeren in den laaienden zonnebrand.

Vraag-oogend richt de onderwijzer zich tot hem.

En 't stroomt vlug van zijn lippen, op halven overtuigingstoon, waardoor heen onzekerheid toch bang oprilt:

- Mag 'k om drie uur naar huis gaan, meester?...
- Waarom, jongen?
- Ik moet naar S... aardappels gaan brengen met de hondenkar..

Even denkt de onderwijzer na. Een lichte peinsuitdrukking glijdt vluchtig over zijn gelaat, terwijl hij een besluit zoekt en Willem hoopen vreesblikkend afwacht.

Dan:

- Ga nu maar naar je plaats en pas maar goed op, dan zullen we om drie uur wel 's zien..

Wilem klikkert met vlug beweeg het pad tusschen de achter elkander rijende banken door. En laat zich met een schok op zijn plaats neervallen, de ellebogen doffend op het tafelblad. Een uitdrukking van wel zijn zin te zullen krijgen in zijn oogen licht blij de andere jongens tegen, maar de teleurstelling, dat de toestemming niet dadelijk gevolgd is, begint al te dwingen..

* * *

Nog niet lang heeft de onderwijzer deze klas.

Zijn collega's hebben Willem Verschoor bij 't overgaan en vroeger ook al geteekend als heel erg koppig. Alle middelen wendden zij aan om hem dat gebrek af te leeren. Zachtheid, strenge welwillendheid, harde straf ten slotte. Maar al hun gepoog bleef vergeefs.

Een paar keeren hadden zij ook met zijn vader gesproken. Den eersten keer deed hij lief, vriendelijkte hen tegen met beleefdheidswoordjes en complimentjes, dat zij zich voor zijn jongen zooveel moeite gaven. Deed heel onderdanig met oogen en lachjes en houding, en klaagde, 't was dan toch wat-te-zeggen met die koppigheid van Willem. Anders zoo'n goeie jongen. Zeker zou hij meewerken met de meesters en Willem eens goed onder handen nemen. Hij was er hun dankbaar voor, dat zij hem erover aangesproken hadden, want dat was dankenswaard..

Maar door zijn vriendelijkheid heen flits-flikkerden zijn oogen hun valsch toe, zoodat zij niet wisten, hoe ze 't met hem hadden.

En met Willem bleef 't hetzelfde.

Toen zich nog maar eens weer tot hem gewend, weloverdacht pogend hem in 't belang van zijn kind te overtuigen, dat gezamenlijke

strijd noodig was om de aangroeiende koppigheid in Willem te doden, eer ze zijn beter zieleleven heel verstikte.

Nu gaf hij zich echter geen moeite meer om vriendelijk te doen. Hij antwoordde met een groven uitval.

- Dat nondejus duvelskiend.. Wette, wat *ik* doei, as 'k er gen richt mit kan schiete?.. Dan ransel 'k 'm, dat-ie triezelt.. Ge mot 'm ok mer straffen, as-ie 't verdient.. en as-ie thuis kumt, zal-ie d'r ok nog van luste, daor sprèk 'k 'm goed veur..

Toen die opdriftende woorden uit zijn keel prangden en hun ruw tegenvlaagden, terwijl zijn dreigende haat-oogen venijnige steekjes en scheutjes op hen afspietsten, voelden zij duidelijk, dat hèn die woede-opstuiving gold.

Ze trachtten hem nog wel te bedaren. Thuis nog eens straffen was niet goed, eer verkeerd. 't Was genoeg, als hij zijn jongen maar liet voelen, dat de straf in de school verdiend en noodzakelijk was, zoolang als Willem zijn zoo vaak opwellende neigingen tot koppigheid niet tegenging.. Maar geen dubbele, want daardoor werd licht weer een gevoel van kwaadheid opgewekt..

Klaar zagen zij echter in zijn dom-wilde uitingen, dat er met hem niets te beginnen was.

Hij luisterde niet. Woedde maar door van 'd'r opslaan' en 'aframmelen', zich opwindend tot het uitfellen van zijn heftiger aanlaaiende drift.

Later hoorden zij nog, dat hij hier en daar in 't dorp zijn haat tegen de meesters uitgewoed had in opgroffende scheldwoorden. En dat hij had gedreigd: ze moesten ook eens 't hart hebben een hand aan Willem uit te steken.. wat dachten ze wel.. met hun school en hun kunsten.. zich wat laten zeggen van zoo'n schoolmeesters.. kinderen van die-en-die kregen nòòit straf, maar op *zijn* jongen zaten ze altijd te hakken.. *hij* was baas over zijn kinderen en geen mensch anders had er wat over te zeggen, zoo verstond *hij* het..

Er was ook eens overlegd om Willem voor straf een tijdje de school te verbieden. Maar dat middel leek niet doelmatig, omdat Verschoor misschien niets liever zou willen. En 't was niet onmogelijk, dat anderen er een kunstje van zouden maken..

In deze klas had de onderwijzer ook al eenige malen last gehad van Willems koppigheid. 't Werd erger in plaats van beter. De jongen stugde

tegen alles in, tegen welwillendheid en straf, àl harder. Gulle tegemoetkoming, het onverstandige van zijn doen met hem bespreken, niets had nog blijvende verbetering gebracht. Na een, twee dagen begon hij weer, alsof hij zich 'uitkuren' moest, met hinderend brutaal sargelach of luid gepraat..

Gedurende den morgenschooltijd was Willem ook weer uitgeschoten in een bui van onhandelbaarheid.

* *
*

Dan hier, dan daar krijgt er een uit de rijen kinderen een beurt om luid te lezen.

Willem Verschoor let gauw niet meer op. Vol van zijn na speeltijd te doene boodschap tracht hij daarover een gespek te beginnen met zijn buurman. Want dat hij gaan mag, staat toch bij hem vast. Vader had het immers gezegd. En de meester had 't niet geweigerd. Durfde zeker ook niet, voor vader..

Onderwijzer laat even ophouden.

Zijn bestrafende blik, zacht-verwijtend, rust vast op Willem. Die dan doet, of hij in zijn boek kijkt, maar geen letter ziet. Wrevel spot blijft even-merkbaar om zijn dunne lippen hangen,

terwijl hij zijdelings lachtoegt tegen zijn buurman en dien onder de bank aanstompt.

Onderwijzer doet, of hij niets merkt, maar zijn blikken verscherpen en drukken Willems hoofd naar omlaag. Totdat deze stijf voorovergebogen blijft zitten, echter zonder te lezen, alleen maar star-blikkend naar niets.

Geen woord is er gesproken. Alle kinderen voelen de kracht van die forsche wil-blikken, waardoor niet de minste twijfel schuw heen gluurt, maar waarin de zelfbewuste zekerheid glanst gehoorzaamd te zullen worden. Dat buigt alle willetjes. Alleen de hardheid van Willem niet. Die laat zich nog slechts breken.

Dan wordt er verder gelezen.

Willem ook, als hij de eerste tonen hoort opklanken, onmiddellijk weer, maar nu ter sluiks, aan 't praten. Onderwijl nu en dan even, met altijd voorovergebogen hoofd, vlug omhoog oogend naar den onderwijzer voor de klas. Als die nog zwijgt, hem laat begaan, begint hij tartend lachend wat luider te praten, dat zijn woorden door 't lokaal roezemoezen. Als zijn buurman antwoordt, suist een gegons door de fijne leesstem van jong meisje. Die praat-geluiding doet valsch aan, eentonig zegend in 't oor.

Kalm wendt de onderwijzer zich tot Willem, langzaam scherp de woorden uitzeggend:

- Verschoor, denk aan je straf, als je de les niet weet..

Die dan onwillig luistert naar het lezen. Maar in zijn denken weigert te gehoorzamen,

Stuggende gedachten woelen in hem. Zijn blikken staren strak, terwijl hij, al koppig doend, de hoeken, van de bladen uit zijn boek om de vingers krult, in een eentonig hinderend volharden, krult, laat losspringen, opnieuw krult, aldoor..

- Verschoor, lees jij verder..

Willem begint.

Maar dadelijk schiet een heele rij vingers omhoog.

- Hij weet niet, waar Klaassen gebleven is, klinkt het op uit eenige monden, terwijl iets zegevierends toont in de roepstemmen en glanslicht in de oogen.

Nee, zegt de onderwijzer, maar omdat 't nog geen heele regel scheelt, mag-ie doorgaan, en als-ie goed zijn best doet, scheld ik hem dezen keer de straf kwijt..

Onderwijzer doet zacht welwillend met stem en blikken, hopen, dat zoo de aanvlagende koppigheid nog zal overdrijven, en verlangend naar rustige schooluren.

Maar Willem blijft stijf zitten, zonder weer te beginnen. Zijn dunne lippen scherpen zich vast op elkaar tot een harden rand. Zijn koude oogen staarkijken voor zich heen, in fellen staalglans, als een paar blinkende schelpen in een versteening.

- Ga door, Willem..

Hij kijkt niet op, ziet niemand aan, verhardt in zijn zwijgen.

Onderwijzer wacht even, zegt dan nog eens, iets strenger nu:

- Begin dan toch, jongen..

Oogen fellen harder en donkerder, de lipranden klemmen vaster tegen elkaar.

Storra woelt in zijn borst. Een sidderende hijging van kwaadheid prangt door de keel heen. En de handen trillen zich samen.

Dan zit hij weer, roerloos.

- Maar wat is dat nu toch? Willem, waarom léés je niet?..

Zijn blikken verdoffen nog meer, kil-versomberend zijn gelaat, dat zwijgend uitschreeuwt, in woede-schokken uitstoot: 'k wil niet, 'k doe 't niet..

- Verschoor, ik heb 't goed met je gemeend. Maar nu jij niet wilt, krijg je de gewone straf:

de les onder speeltijd overschrijven..

De drie kwartier, volgend op het luid-lezen, worden aan schriftelijk werk besteed. Maar Willem zit aldoor somber te stuggen, doet niets. Perst nu en dan een zucht uit, terwijl zijn ellebogen van tijd tot tijd op de bank doffen en zijn kop hard neerploft op zijn armen. Dan gooit hij zijn rug weer toornend tegen de leuning, met harden schok, en schuift zijn klompen razend over den vloer, klotst ze wild tegen elkaar en gooit er een van zijn voet, dat hij rammelend boldert onder de banken door, tot hij rollend aanklikt tegen de voeten van de voor hem zittende kinderen.

De onderwijzer laat den jongen aan zijn lot over. Houdt zich, alsof hij niets ziet en hoort, maar zonder hem uit 't oog te verliezen, vreezend hem door een bemoeiing nog meer te prikkelen tot verzet. En in de hoop ook nog, dat zijn koppige woede misschien toch langzaam zal overbuien..

* *

Speeltijd.

De kinderen rijen bank voor bank paar buiten,

terwijl het te wachten speelgenot al flikkert uit de oogen, die in duidelijke taal de kameraden van straks tegenblikken, en kittelt de beenen, dat ze trappelen van ongeduld zoodat alle wilskracht noodig is om ze nog in te houden. Terwijl het lokaal zich langzaam leegt, leven de eerste joelgeluiden buiten al op. Roepstemmen vol jeugdkracht schetteren over de speelplaats, blij, te kunnen opwellen in vrijheid na anderhalf uur gedwongen stilte. De leerlingen van de laatste bank rijen door de deur, met stralende verlangoogen snellend naar buiten, na nog even een blik geworpen te hebben op Willem. Een blik, waarin met kinderwreedheid wat leedvermaak spotlacht.

Maar uit Willems oogen flitst het hun tegen, brutaal hard, terwijl hij zich moeite geeft om zich koel-onverschillig te houden.

Als de laatste jongen de deur uit is, zit hij even stil. Blijkt berekenend naar den onderwijzer. Steekt dan zijn vinger op en tracht diens aandacht te trekken door een herhaald psst, psst.. En vraagt, als deze zich omwendt, op gewoonnatuurlijken toon, alsof er niets gebeurd was:

- Mag ik nu naar huis gaan, meester?.. Verwondering leggepd in stem en oogen ant-

woordt de onderwijzer:

- Naar huisgaan? Maar je hebt immers strafwerk te maken?..

Bonzend doft Willen zijn ellebogen op het tafelblad en laat zijn kop smakkend neervallen op zijn armen. Wilde woede doorschokt zijn lichaam, dat het trilt en zich wringt langs den tafelrand. Een toornsnik welt op in zijn borst en dringt door zijn keel.

De onderwijzer neemt het leesboek en legt het open neer bij hem.

- Daar jongen, ga nu maar netjes de les overschrijven..

Willem stoot sissende kreungeluiden van woede-hartstocht uit, door zijn lippen heen. Terwijl zijn kop nog ligt op zijn linkerarm, zwerft zijn rechterhand in stijf beweeg over de bank, zoekend het leesboek. En als ze het vindt, slingert hij het van 't tafelblad, dat de bladen schuifritselen over den vloer.

Een rilling doorschokt het lichaam van den onderwijzer. Bruisenden toorn voelt hij in zijn borst opborrelen, en een fonkeling flikkert in zijn oogen.

Een strenge uitbarsting stuwt in hem op naar zijn keel, en hij staat op het punt daaraan toe

te geven. Maar als Willem na die woededaad plotseling zich tegen de rugleuning schokt en opeens ophoudt met snikken, terwijl zijn schuwblikkende oogen hem toch hard tegenstuggen: straf me nou nog maar harder, dan zakt zijn opbuiende drift eenigszins. Hij bedenkt zich, wendt zich om, loopt naar het bord en half onbewust laat hij zijn arm den veger over de witte krijtletters schuiven. Een siddering doorbeeft nog zijn lichaam, trilt na in de hand, die zich kramt om den veger. Zijn gelaat ziet lijkbleek van emotie..

Als zijn kalmte wat teruggekeerd is, raapt hij zelf het boek van den grond en legt het neer naast Willem. IJskoud-streng toont zijn stem.

- Maak 't niet erger voor je dan 't al is: Nou dadelijk beginnen..

Dan gaat hij voor 't raam staan, zonder verder naar den jongen te kijken.

Na een poosje hoort hij het piepend schuiven van harde griffel over lei. Een blijheid-verruiming ontspant zijn gedrukte borst. Hij voelt zich telkens zoo zwaar beklemd onder die voortdurend terugkeerende woedende koppigheid van dien jongen, omdat hij zoo machteloos staat.

Als de school weer begint, laat

rende blikken even over Willems werk gaan. Ofschoon de letters onwillig hoekig en slordig neergekrabbeld zijn, blinkt een glansje van tevredenheid in zijn oogen.

Dat moedigt Willem aan, die nu met nog beverige stem, waaraan 't te hooren is, dat het spreken hem inspanning kost, vraagt:

- Mag ik nu gaan?..

Zonder daarop te letten zegt de onderwijzer, welwillend-zacht, terwijl zijn stem en zijn oogen iets droevig-verwijtend tonen, tot antwoorden uitnoodigend:

- Waarom wou je straks niet verder lezen, jongen?..

Stug zwijgen. Geen zachtheid dringt door in 't steenharde gemoed.

Als dezelfde vraag, strenger, herhaald wordt, stoot Willem kwaad uit:

- Ze zeien allemaal, dat 'k 't niet wist..

- Was dat dan niet waar?..

Stomme ja-knik.

- Ik had je toch gezegd, je zoudt maar verder lezen. Maar dat dee je nièt. 't Is jou eigen schuld, dat je straf hebt, zie je dat nou zelf ook niet?..

Lipranden bijten zich vaster tegen elkaar en

laten geen woord door. Oogen fellen hard.

- Beloof mij nu eens, jongen, dat je probeeren zult in 't vervolg niet meer zoo te zijn.. Toe!..

Een sidderzucht wringt zich uit Willems borst omhoog.

- Ben nou eens een flinke jongen.. Zul je 't in het vervolg niet meer doen?.. 'k Wil antwoord hebben!..

- 'k Weet niet, sist het nauw hoorbaar door de lipranden heen.

- Wàt zei je?.. Onbeweeglijk-hard blijven de trekken.

Streng:

- Wàt zei je daar?..

Uitgestugd antwoord, kort-scherp;

- 'k Weet niet..

De strengheid trekt langzaam weg uit het gezicht van den onderwijzer. Zijn voorhoofd rimpelt zich in wrevelig-droeve plooiën, twee diepe lijnen, die neerschieten op zijn oogen.

Met een langen klaagzucht van vermoeidheid over al 't vergeefsch gepoog, berispt hij:

- Jongen, jongen, wat moet dat met je worden..

Dan, bestraffend, met vaste besluitstem:

- Als jij heelemaal niet wilt, kan ik er niets aan doen. Ik kan je niet laten gaan..

Plotseling barst het uit Willems keel, zich wringend en toorn-prangend tusschen de opzwellende woede-snikken door:

- Ik mot nao huus.. vader hit 't gezeet..

En hij loopt de bank uit, in schokdrafje klepperend naar de deur.

- Verschoor! donderstemt het door 't lokaal, dat 't nog nadeint over de hoofden.

De jongen staat stil, durft niet verder meer. Wendt zich om en schuwblijkt naar den onderwijzer, die trilt over zijn heele lichaam, terwijl zijn mond onder den strijd om zich in te houden zenuwtrekt en zijn oogen toornfonkelen.

- Dáár in den hoek.. en daar blijf je, tot je mij van-zelf komt zeggen, dat je 't in 't vervolg niet meer zult doen.. Eer spreek ik geen woord meer met je..

Zijn uitgestrekte arm wijst naar de bedoelde plaats, terwijl zijn blikken Willem dreigend dwingen. Die dan klompklost naar den hoek, onwillig, maar niet anders durvend. En daar wild dofschokt zijn borst tegen den muur. Met beide handen woelt door zijn haren, dat een zwartroode bloeddruppel uit het hoofdzeer barst en op zijn

vingers plekt. Terwijl zijn lichaam schuurwringt van ziedenden toorn-hartstocht, begint hij nu zijn woede wild uit te huilen in aldoor opborrelende snikken.

- Ik zal 't tigge vader zegge..

De onderwijzer loopt voor de klas, van den eenen maar tot den anderen.

Maar dat windt hem nog meer op. En hij wil kalm worden, zijn trillend gemoed tot rust brengen. Iets doen is hem totaal onmogelijk nu. Daarom geeft hij de kinderen schriftelijk werk op. En zet zich dan op het tafelblad van de voorste bank, de voeten op de zitting, zich zelf bedarend door rust.

De kinderen zitten in een suffe stilte. Kijken nu en dan even elkander aan, neergedrukt onder al dat gebeuren.

Dat pijnnt hem..

Als hij een poosje later op zijn horloge ziet, bemerkt hij, dat het al halfvier door is. Met de bedoeling, dat Willem het hooren zal, maar sprekend tot de kinderen zegt hij, hoe laat het is en dat ze de oefening nog juist af kunnen hebben om vier uur, als ze vlijtig doorwerken.

Dan buigen de kinderen zich weer over hun schriften, met ijver de pen krassend over het

papier. Alleen het doffer geworden snikken van den jongen in den hoek scheurt de somber soezende schoolstille.

Nu hij hoort, dat het al over half vier is, bedwingt Willem zijn koppige woede, en zijn snikken inslikkend, heescht hij met moeite uit:

- Ik zal.. 't nie.. meer.. doen..

Een blijde verrassing doortintelt even den onderwijzer. Dan roept hij den jongen bij zich. En zegt, vriendelijk prijzend:

- Dà's flink van je! Nu heb je toch spijt, dat je van middag zoo geweest bent, is 't niet?..

Maar de teleurstelling doorschokt hem, als Willem kortaf neen-schudt. Hij gelooft niet, dat hij goed gezien heeft, en vraagt nog eens na, met meer nadruk.

- Nee, doft het hem toe.

- Maar jongen, dat valt me nu verschrikkelijk tegen. Hoe kan ik dan je belofte gelooven, dat je 't niet meer doen zult?..

- Ik zal 't toch niet meer doen..

- Als je er niets geen spijt van hebt, neem ik dat niet aan. Heb je dan ook niet een heel, héél klein beetje maar berouw over je slecht gedrag?

- Neeëe, drift de jongen, met een uithaal

van 't woord.

- Dan maar weer naar je plaats in den hoek..

De woede welt opnieuw in Willems borst op, als hij weigerend naar den hoek teruggaat. Maar eer hij zoover is, draait hij zich plotseling om en stoot snel uit:

- Ik heb er spijt van en zal 't nie meer doen..

- Ga dan, zegt de onderwijzer, onverschillig, wetend, dat hij niets bereikt heeft.

De jongen heeft voor een oogenblik zijn koppigheid laten breken, alleen, omdat hij graag gaan wil. Later zal dat zich wreken. Willem klompklost vlug de deur uit, de speelplaats op, en geeft daar zijn opgekropte woede lucht door hard huilschreeuwen..

Een oogenblik later hoort de onderwijzer een raasgeluiding aandeinen. Iemand ondervraagt met scheldende kijfstem den huilenden jongen, waarom die zoo laat komt..

Dan klepperen voetstampen snel aan over de speelplaats en de gang door.

Rammelend vliegt de deur open, dat ze bonst tegen den muur. Woedend briescht de oude Verschoor op den onderwijzer toe, met kramperig gebalde vuist en flitsende haatoogen:

- Wat mot dat verdommen altied mit miene jong..

- Zwijg! En dáár is de deur!..

De onderwijzer siddert over zijn geheele lijf. De toorn gist krachtig op in zijn borst en fonkelt in zijn blikken, als hij Verschoor die woorden tegenslingert, en daar staat, hoogopgericht, met geweld zijn lichaam bedwingend.

Verschoor stuit in zijn vaart, voelt de bewuste sterkte van den aangevallene, die in zijn recht is.

Dan draait hij zich om en ijlt de deur uit. Raast weg, de straat op, woede-vloeken nog uitprangend.

- 'k Gaoi dalek nao de marresees.. dan zuwe 's zien.. de jong e gat ien de kop slaon..

Tusschen die kijfstem dóór Willems woorden heen, hijgsnikkend uitgestooten:

- Hoef ik.. hhk.. dan nie mer.. hhk.. nao de schòl.. hhk.. va-e-der.. hhk..

Langzaam lawaait de raasgeluiding af, vervagend in de verte.

Diep treurig staat de onderwijzer voor de klas, ineengedoken, zich zoo ellendig klein voelend tegenover die vreeselijke grofheid en domheid. Zijn bevende handen steunen zwaar op de voor-

ste bank. Vlijmend wee doorschrijnt zijn borst, zijn ziel kreunt van 't jammerende leed..

Misschien ook nog een valsche aanklacht met al de onaangename gevolgen daarvan, dat zal 't einde zijn..

Deed hij dan niet alles juist zoo, als de onderwijzer in opvoedkunde hem had geleerd op school? En zooals het in zijn handboeken stond, die hij bestudeerde voor zijn examens? Volgde hij dan niet trouw alle regels uit het hoofdstuk 'Tucht'? Was het dan toch waar, dat die handboeken maar 'klets' waren? Hoe kwam 't toch, dat al zijn moeiten vergeefsch bleven? Dat zulke teleurstellingen hem den last van 't onderwijzen ondraaglijk maakten?..

1906.

Ontluikend Liefdeleven.

Ontluikend liefdeleven door Antoon van Nynatten.

't Was reeds de derde maal, dat de oude Kaat dien morgen de trap opstropelde om naar de slaapkamer van jongenheer Karel te gaan, Toen ze deze in zich zelf morrende en grommende bereikt had, bleef ze voor de deur staan, boog het hoofd naar het sleutelgat en luisterde aandachtig, of er binnen ook eenige beweging waar te nemen was; maar 't bleef er stil.

‘k Begrijp er niks van,’ bromde ze hoofdschuddend, ‘anders is ie er met het eerste wekken al uit, en nou sta ik reeds voor den derden keer hier.’ En zij schuddebolde al maar door.

‘Zou ik de kamer ingaan?’ sprak ze in gedachten tot zich zelve, maar snel verwierp ze dien inval weer.

Neen, dat zou niet passen voor een vrouw. Hij was nu immers geen kind meer! Ja, als hij dat nog was, dan zou ze hier niet staan te

twijfelen, dan zou ze zich terstond gaan overtuigen, waarom het toch zoo stil, zoo doodstil in de kamer bleef. Maar nu durfde ze het niet. Waar bleef toch de tijd, toen ze dagen lang met hem gesold, hem geaaid en gepaaid had! Ze kon zich dezen nog zoo goed herinneren, zoo helder voorstellen! Toen zou ze niet geschroomd hebben de kamer in te gaan, maar nu, neen, nu hij bijna een man was, waagde ze het niet; haar vrouwelijk gevoel verzette zich er tegen.

Nogmaals klopte ze op de deur en riep met eene mistroostige stem:

‘Jongeheer, word dan toch wakker; 't is al acht uur!’

Doch haar geroep bleef onbeantwoord.

En weer schudde zij het oude hoofd, dat met een wit kanten mutsje bedekt was, waardoor de grijzende haren zichtbaar waren.

‘Als z'n schoenen hier niet stonden, zou ik gelooven, dat ie er niet meer was.’

Zij kon het nog niet van zich verkrijgen heen te gaan; zij hoopte nog altijd eenig teeken te zullen hooren uit de kamer, maar te vergeefs. Het bleef er stil.

Langzaam verwijderde zij zich, nog altijd haar hoofd bedenkelijk heen en weer bewegende, en

slofte de trap af, naar de huiskamer, waar op 't oogenblik mevrouw en mijnheer van Dalen aan het ontbijt zitten.

Zij tikt even tegen de deur en treedt binnen.

‘Goeie morgen, mevrouw en mijnheer’, zegt ze met een bedroefd gezicht.

‘Goeden morgen, Kaatje’, klinkt het haar vriendelijk tegemoet.

‘Kaatje, wat scheelt er aan?’ vraagt mevrouw terstond, want deze had dadelijk opgemerkt dat het voorhoofd van de oude dienstmaagd bewolkt was.

‘Mij niks, mevrouw; maar ik heb den jongenheer al driemaal geklopt, en hij geeft taal noch teeken’.

‘Is Karel nog niet uit z'n bed?’ vraagt mijnheer verwonderd, uit zijn krant opkijkend ‘Zoo'n onverbeterlijke luiaard! - Wacht, ik zal er hem wel eens eventjes gaan uithalen.’

‘Blijf maar, Adolf,’ zegt mevrouw, en, zich tot de dienstmaagd wendende, vervolgt ze: ‘ga maar aan je bezigheden, Kaatje, ik zal hem wel uit de veeren halen.’

Kaatje knikt als bewijs, dat zij het goedvindt en verwijdert zich. Mevrouw begeeft zich naar de slaapkamer van haar zoon, haar eenig kind.

Vroolijk straalt de morgenzon in de slaapkamer en hare stralen spelen door de mazen der kanten gordijnen, welk licht, gelijk een volleerde coquette, zich nu schuchter terugtrekkende, dan zich weder onbevreesd gevende, dartel huppelt en trippelt op het aangezicht van den slapenden jongeling.

Een blijde glimlach omkranst het gelaat van den slaper.

Telkens bewegen zich de lippen, alsof zij iets fluisteren, doch geen geluid komt er over. Alleen wordt dan de glimlach helderder, vroolijker.

De deur der kamer gaat open en mevrouw treedt binnen. 'Karel'! zegt ze, doch bij het aanschouwen van het kalme, lief glimlachende gelaat van haren zoon, blijft zij getroffen staan. Hare blikken klampen zich behagelijk vast op den rustig sluimerenden jongeling. Het is haar onmogelijk de oogen van hem af te wenden.

'Wat is hij mooi', fluistert ze zacht.

En in hare ziel herleven beelden van vroegere jaren. In hare verbeelding ziet zij den voor haar sluimerende als pas geboren knaapje; zij smaakt nogmaals geheel de zoetheid van den heerlijken klank van het eerst gestamelde 'Moeke'; het is haar of zij weer de heerlijke stem hoort van

haren lieveling, toen hij tehuis kwam van de school, die hij voor 't eerst had bezocht, en hij zijne armpjes om haren hals sloeg en haar o zóó zoet, zóó heerlijk, dat het tot in het diepste harer ziel doordrong, verzekerde, dat zij zijn goed, lief 'moeke' was, véél, oneindig véél beter dan de juffrouwen van de school en, als om deze woorden te bezegelen, hij haar kuste, tien, twintig, honderdmaal!

Al de fasen van haar moederlijk geluk doorleeft ze in enkele oogenblikken en zich geheel overgeevende aan een onweerstaanbaren aandrang van teeder gevoel en zalige verrukking, buigt zij zich in vervoering over den slapende heen en drukt een teederen kus op zijn voorhoofd.

'Marieke', komt zachtkens over de lippen van den jongeling; dan trilt zijn lichaam en plotseling spert hij verschríkt de oogen open. 'n Oogenblik blikht hij versuft het wezen dat voor hem staat aan, dan zegt hij met een zucht 'Moeder!'

'Kom, Karel, sta op' zegt deze, die zich weer heeft hersteld; 't is reeds acht uur; je vaderzit beneden al op je te kijven'.

'Ja, moeder, ik ben zóó beneden.'

Nauwelijks heeft zijn moeder zich verwijderd, of hij verbergt het hoofd nogmaals in de kussens

en monologeert zacht: 'Hoe heerlijk! hoe heerlijk!'

Met een ruk, als wilde hij zich aan iets ontwringen, springt hij uit zijn bed en begint zich te kleeden.

* * *

Op den hoek der Van Berkelstraat staat een aardig, zeventienjarig 'bakvischje'. Zenuwachtig wendt zij het lieve kopje heen en weer, en hare oogjes turen onophoudelijk deze straat in. Zij trippelt nu bijna een half uur op en neer, en nog ziet ze Karel niet verschijnen.

Haar knap gezichtje begint een verdrietiger trek aan te nemen en, na wel twintigmaal de straat ingekeken te hebben, ontglippen haar benauwd de woorden: 'Zou Karel niet komen?' Ze stond telkens in beraad of ze de straat, waarin Karel woonde, zou ingaan, doch dan schudde zij met haar kopje. Eindelijk kon ze zich niet langer bedwingen en ze ging de straat in.

Nauwelijks had ze een twintigtal voetstappen gedaan, of ze gevoelde reeds berouw over hare daad.

'Nee,' zei ze tot zich zelve, 'ik moest toch maar terug gaan.' Toch bleef ze voortloopen, maar haar zieltje was in tweestrijd.

Ze moest het toch niet doen, want Karel had

gezegd niet in de straat, waar hij woonde, op hem te wachten, daar ze moesten voorkomen, dat zijne moeder hen bij elkander zag. Niet, dat hij verlegen voor haar was, o neen, de menschen mochten hen gerust bij elkaar zien, daar was hij zelfs trotsch op, alleen zijn moeder mocht het niet merken.

Ze had hem gevraagd, waarom het zijne moeder niet mocht zien, en hij had geantwoord: ‘Wel, zoet Marieke, moeder zou dat op onzen leeftijd niet willen dulden; ze zou zeggen, dat ik mijne zinnen alleen op de studie moet zetten en dan zou ons geluk verstoord zijn, wat ik om alles ter wereld niet zou willen.’

Wat herinnerde ze zich nu deze woorden duidelijk! Ze wist ook nog, dat, toen hij deze woorden fluisterde, zij haar hoofdje naar beneden had gericht, juist alsof ze de straatsteenen wilde tellen, maar toen hij haar stilletjes in den arm kneep en hij haar vroeg: ‘of ze dat ook zou willen,’ toen had zij haar kopje opgericht, héél toevallig in zijne mooie oogen gekeken en zachtkens, doch luid genoeg om door hem verstaan te worden, gezegd: ‘Nee, Karel!’

En nu was ze *toch* de straat ingeloopt en kon ze - wat ze ook met geheel haar hartje

hoopte - hem tegenkomen; dan zou hij bepaald kwaad zijn. Neen, het was niet goed, dat moest ze zich zelf bekennen. Maar waarom kwam hij dan ook niet! Hij wist toch, dat ze stond te wachten. Om kwart over achten zou hij op den hoek der straat zijn en nu was hij er nog niet. Zou hij soms den spot met haar drijven? Mocht ze daarom soms niet in de straat komen, waar hij woonde? Maar neen, *dat* kon niet zijn, daar was Karel te eerlijk voor.

Wat was het dan?

Daar slaat een klok, één, twee, negenmaal, dat is half negen.

‘Och,’ zucht ze en ze dreigt in tranen uit te barsten, ‘nu zie ik hem niet meer, want nu moest hij in de school zijn, wat zou er toch aan mankeeren; zou hij ziek zijn? wie weet..

‘Marie,’ hoort ze roepen.

Met een schrik kijkt ze om. Het is haar vriendinnetje Betsie, die in denzelfden winkel in betrekking is, die haar roept.

‘Wat loop je hier te soezen?’, vraagt Betsie.

‘k Wacht op iemand,’ antwoordt Marie, maar hij zal toch niet meer komen,’ laat ze er zuchtend op volgen.

‘Weet je wel, dat het over half negen is, en

we dus te laat komen,' kout Betsie, waarop Marieke zich omkeert en zich met hare vriendin naar het huis van de modiste Van Wijlen begeeft.

Zij werd nu geheel in beslag genomen door Betsie, die heel wat zeventienjarig meisjesnieuws, den vorigen avond opgedaan, wist te vertellen. Haar geheele ziel was echter vervuld met de ondervonden teleurstelling. Gelukkig, dat Betsie zóoveel van zichzelf te vertellen had, dat ze de afgetrokkenheid van haar vriendinnetje niet opmerkte en het was voor Marieke eene verlichting, toen zij den winkel van 'madame Van Wijlen' betraden, hoewel ze door deze met een alles behalve aangenamen morgengroet verwelkomd werden.

De klok sloeg juist half negen, toen Karel de deur uitstormde, met de heimelijke hoop zijn 'lief Marieke' nog te zullen zien.

Ja, zie, daar ginder, aan het einde der straat, kuierde zij op en neer. Ze had dan toeb zoolang op hem gewacht? Zijn hart sprong op van blijdschap en hij begon nog sneller te loopen.

In eens hield hij zich in. 'Dat is jammer', bromde hij, want hij zag, dat Marieke door een ander meisje werd meegetroond.

Om naar haar toe te gaan, daarvoor miste hij

den moed, nu ze bij een ander was; doch dit onverwachtsch verijdelen van zijne hoop, nog een oogenblikje bij Marieke te kunnen zijn, maakte hem nijdig. Hij uitte allerlei verwenschingen, tegen zich zelf, tegen het noodlot, tegen de geheele wereld. En zag hij ginder, als om de maat van zijn tegenspòed te laten overloopen, Bram Scholten niet? Stiekem naar Marieke glurende? Dat zou hij hem betaald zetten, zoo'n gluisperd!

Hij wist wel, dat Bram een oogje had op Marieke, maar dat hij de brutaliteit had, nu *hij* er bijna vlak achter liep, haar zoo maar op de straat onbeschoft aan te kijken, neen, dat was te veel, dat eischte wraak.

Tot in het diepst zijner ziel verbolgen nam hij plaats in zijne klas, en zijn werk wilde niet vlotten.

* * *

Marieke zit met een bedrukt gezichtje over haar werk gebogen.

Neen, denkt ze, dat is nu toch wezenlijk niet mooi van Karel om mij zoolang te laten wachten, en was hij dan nog gekomen, dan was dat niets. - Waarom zou hij niet gekomen zijn?

'n Oogenblik liet ze haar werk rusten en tuurde

met oogjes vol tranen in de ruimte. Ze raadpleegde haar bedroefd zieltje, of er iets gebeurd kon zijn waarom hij kwaad kon wezen, maar zij bleef hiermede als in een doolhof zweven.

Dan slaakte ze weer een diepen zucht.

Verschrikt keek ze naar de andere meisjes, of die ook iets merkten van hare droefheid.

Ze wilde weer met haar werk voortgaan, maar zij was zóó verward, dat het lint, hetwelk ze bezig was op een hoedje te zetten, er geheel verkeerd op kwam liggen, de onderkant boven.

Dat was toch te erg; ze zou trachten zich niet meer door haar gevoel te laten medesleepen. - Neen, en ze zette een kwansuis zuur gezicht, gelijk koppige kinderen plegen te doen; ze wilde niet meer aan hem denken. Hij deed het aan haar ook niet, anders was hij wel gekomen.

Zoo viel zij, haar gepijnigde hersentjes afmartelend, van het eene uiterste in het andere.

Ze kon het in de kamer niet langer uithouden; haar gemoed was ook zoo vol.

Ze stond op en ging naar het open plaatsje, achter de kamer; ze merkte niet, dat de andere meisjes elkander geniepig aanstieten en begonnen te giegelen. Het zou haar trouwens op dit oogenblik weinig hebben kunnen schelen: zij

ging geheel op in hare droefheid.

Toen ze op het plaatsje was en dacht niet meer gezien te worden, nam zij haar brandend hoofdje in de handen, vlijde zich tegen het muurtje aan en het duurde niet lang, of zij snikte, zòò hevig, dat geheel haar lichaam schokte.

Lang kon zij haar gemoed niet luchten; elk oogenblik kon de juffrouw of een der meisjes komen, en als dezen het merkten, zou ze bepaald naar de oorzaak van haar verdriet gevraagd worden en dan zou ze zich zeker niet goed kunnen houden. - Wat zouden de meisjes dan plezier hebben! Dat moest ze voorkomen; haar leed zou er slechts door vergroot worden.

Zij ging naar de pomp en dopte hare rood geweende oogjes af. - Zoo, nu voelde zij zich verlicht; ze zou niet meer aan Karel denken en vlijtig aan haar werk gaan. Doch, waarom lachten de meisjes toen ze binnenkwam? Konden ze iets aan haar zien? Zij miste den moed de lachende, spottende blikken der anderen te doorstaan en sloeg de oogen verlegen neer.

Nu begonnen de meisjes haar te plagen. - Ze voelde, dat ze tot achter de ooren rood werd. Wat was het haar benauwd; 't was of een ijzeren hand hare keel dicht knelde. Toch zou ze zich

goed houden; krampachtig klemde zij de lippen op elkander.

‘Mietje!’ hoort ze de juffrouw roepen. Goddank, daar is redding.

Fluks springt ze van haren stoel en ijlt naar voren, naar den winkel.

‘Mietje’, zegt de juffrouw, ‘breng dit doosje eens naar de dames van Broekhoven; maar zorg dat je niet te lang wegblijft. Het is nu goed elf uur, dus kun je om half twaalf terug zijn.’

‘Goed juffrouw,’ antwoordt ze.

Vijf minuten later is ze reeds op weg. Wat gevoelt ze zich opgeruimder, nu ze de plaagzieke kameraadjes ontvlucht is. He, was Karel nu maar bij me, denkt ze, dan zou ze tegen hem zeggen, dat ze in 't geheel niet kwaad op hem was, als hij dan ook niet boos op haar wilde zijn.

Zij had haar boodschap afgegeven en nu moest ze weer naar den winkel. Bij de gedachte hieraan, maakte zich een wrevelig gevoel van haar meester; ze zou het er bepaald geen half uur uithouden. Maar wat moest ze beginnen? Besluiteloos blijft ze staan en hoort niet, dat het half twaalf slaat. Eindelijk heft ze driftig haar kopje op en loopt schijnbaar doelloos verder.

‘Neen’, prevelt ze, ‘ik ga niet meer naar den

winkel.'

Dit besluit, hoe vast ook toen het bij haar opkwam, begon spoedig te wankelen. Wat zou ze zeggen, als hare moeder vroeg, waarom zij er niet meer henen wilde gaan? Ja, wat zou ze zeggen! Was Karel dan ook maar gekomen! O, waaraan had ze zooveel verdriet verdiend!

Er kwamen weer tranen in hare oogen en verlegen keek ze rond, of de menschen haar aankeken.

Stil! hoort ze achter haar heur naam niet roepen? Zou ze omkijken? Neen, zij wilde liefst alleen blijven. Als het Karel was, ja dan..

Plotseling voelt ze een hand op haren schouder; verschrikt draait ze zich om. Wat is dat? Er komt een nevel voor hare oogen: ze ziet 'n oogenblik niets: alleen hoort ze haren naam uitspreken. O, wat is dat heerlijk, wat doet haar dat goed.

'Zoet Marieke', hoort ze nogmaals.

'Karel', brengt ze zuchtend, met trillende lippen, uit.

Zij kan hem nu zien en haar zieltje, zoeven nog ten prooi aan de bitterste smarten, gaat thans geheel op in blijdschap.

Samen kuieren zij op en weldra heerscht er

een zalige vrede in de harten der twee jonge menschenkindertjes.

Een kwartiertje later nemen zij in de opgewektste stemming afscheid, en Mariekes oogjes gelijken op glinsterende diamantjes als zij vol trots tot Karel opziet, terwijl deze zijn hoofd naar haar overbuigt en haar toefluistert:

‘Dus, zoet Marieke, van avond om zeven uur in de laan van het park, op de bank, die voor den rozenstruik staat.’

Lachend knikt ze hem toe en haastig trippelt ze, telkens naar Karel omkijkende, naar den winkel van ‘madame Van Wijlen’. De kleine onweersbui, die haar hier wacht, is niet in staat hare vroolijkheid te temperen.

Ook Karel is opgetogen: zingend en springend komt hij het huis ingestormd en loopt in zijne wildheid de oude Kaat bijna omver. Deze begint te knorren, doch daar stoort hij zich niet aan. Hij loopt naar boven, zijne slaapkamer in, haalt uit een verborgen plaatsje een meisjesportret te voorschijn, beschouwt het aandachtig en begint dan lachend er tegen te knikken.

* * *

Aan de westzijde der stad ligt het park. Langs heuveltjes en daaltjes, door kronkelende voetpaden, komt men in de laan, die naar de ongeveer tien minuten verwijderde uitspanning 'Het Groenhuis' leidt.

Op sommige tijden, vooral des Zondags, wordt deze laan druk door wandelaars bezocht. Thans is 't er stil.

Onrustig schuift Marieke op de bank heen en weer, terwijl ze met een zakdoek het voorhoofd afveegt, want ze heeft zich gehaast.

Ze had gehoopt er vóór Karel te zijn en nu dat zoo is, vindt ze het niet prettig. Zenuwachtig haalt ze een klein uurwerkje uit haar blousje, blijkbaar om zich te overtuigen of het afgesproken uur niet reeds is aangebroken.

'Nog tien minuten', zegt ze. - 'Als hij nu maar niet te lang meer wegbleeft.'

In weerwil van den korten tijd, dat ze hier wacht, hoogstens vijf minuten, begint zij reeds ongeduldig te worden. Het wachten valt haar zeer lang. Gedurig raadpleegt zij het horlogetje.

Hare verwachting was dan ook zoo hoog gespannen! Ze had met het grootste ongeduld het oogenblik verbeid, waarop ze haar werk kon ontvluchten om zich naar de afgesproken plaats te

begeven. En nu moest ze zoo lang wachten! Waarom had Karel ook niet wat vroeger kunnen komen? Het was toch eigenlijk maar dwaasheid om hierheen te gaan, er moesten eens menschen langs komen, wat zouden die wel denken? Maar hij had haar immers op z'n woord beloofd er precies om zeven uur te zijn. Hij zou haar vertellen waarom zij hem dezen morgen niet gezien had en dan nog 'wat anders.' - 'Wat anders?' had ze gevraagd, maar hij had geheimzinnig geantwoord: 'Van avond zal ik het je vertellen.' - 'Hé, kan hij nu niet begrijpen, dat ik nieuwsgierig ben?' zegt ze, terwijl ze met haar schoentje in het zand zit te wroeten.

Nogmaals komt het uurwerkje voor den dag: 'Nog twee minuten', mompelt zij.

Hare oogjes richt ze gestadig naar de laan. Ziet ze daar niets tusschen de boomen?

'Ja, daar is hij! juicht ze.

Fluks springt ze op; één, twee, drie, en voor Karel haar heeft kunnen zien, is ze achter een der dikke boomen verdwenen.

Karel nadert met rassche schreden.

'Ze schijnt er nog niet te zijn,' komt over zijne lippen; meteen laat hij zich op de 'afgesproken' bank neêrvallen.

Hij wendt het hoofd links en rechts; doch bespeurt niets van de aanwezigheid zijner geliefde.

Hij ziet niet, hoe twee gultige oogjes van achter een boom komen gluren; hoe een meisje zichtbaar wordt en heel zachtkens op de teenen loopend, de bank nadert. Het meisje doet alle moeite om zich door geen gedruisch te verraden, want terwijl hare oolijke kijkertjes zwemmen in een glans van blijdschap, houdt ze haren wijsvinger op de lippen gedrukt, om zich door geen uitroep te laten verschalken.

Karels oogen turen naar den kant, vanwaar hij met spanning zijn Marieke verwacht.

Plotseling voelt hij twee handen voor zijne oogen gehouden; eene rilling gaat door zijn lichaam. Een oogenblik verliest hij zijne bezinning, doch eene zachte, zilveren stem herstelde hem weer.

‘Ra, ra, wie is dat?’

‘Marieke,’ juicht hij, springt op en staat voor het beeld zijner droomen. Hoe jammer, dat die bank tusschen hen is; anders had hij haar om den hals gevlogen, nu ze daar zoo onverwachts voor hem staat, als kwam ze uit den grond.

‘Heb ik je doen schrikken, Karel?’ vraagt Marieke, want hij was bleek geworden.

‘Een beetje wel,’ zegt deze, ‘maar 't is al over.’

‘Je bent er toch niet boos om?’

‘Boos? Nu nog mooier, *ik* boos op je?’

‘Ik had het toch niet moeten doen,’ meent ze.

‘Och, kom, ik vind het nu zelfs aardig, om me zoo eens te verrassen.’

Ze zetten zich op de bank neer en staren dan eenige oogenblikken doelloos de verte in. Beider hart bonst hevig, met schokken, nu ze zoo bij elkander zitten. Zij gevoelen eene gewaarwording, die beklemmend op hun spraakvermogen werkt en de tong als verlamt; ook maakt een pijnlijk gevoel van verlegenheid zich van hen meester, waardoor het bloed hun naar het hoofd stijgt.

Karel is de eerste, die zich vermant.

‘Marieke,’ fluistert hij, ‘ik heb wat voor je meegebracht.’ Zij draait haar hoofdje naar hem toe. ‘Ja?’ vraagt ze, met van zoet geluk sprekende oogjes.

Hij krijgt een voorwerp uit zijn zak, dat met zilverpapier omwikkeld is.

‘Zie eens, dat is voor jou, en hij wil haar het pakje overhandigen, maar ze neemt het niet aan.

‘Och, Karel, dat moet je niet doen!’

‘Toe, toe, wees nu niet kinderachtig, neem

het maar aan.’ En daar zij nog bleef tegenstribbelen, vleide hij: ‘Toe, lief Marieke, neem het nou, als je wist welk een genoegen je mij er mee deedt.’

‘Zou het je wezenlijk plezier doen, als ik het aanneem?’

‘Onuitsprekelijk, Marieke!’

‘Geef het me dan maar.’

Nu is bij haar ook het ijs gebroken, en terwijl ze het pakje chocolade aanneemt, treffen hare oogen de zijne en haar gevoel niet langer kunnende bedwingen, slaat zij hartstochtelijk hare armpjes om zijnen hals en lispelt: ‘Dank je, goeie, beste Karel.’

Ze zien elkaar in de oogen, waarin hunne beelden zich weerspiegelen. Zoo blijven ze elkander aanstaren en lachend toeknikken, tot zij voor dit oogenblik verzadigd zijn.

Marieke vlijt zich tegen Karel aan en laat haar kopje op zijnen schouder rusten, terwijl ze met een zoeten glimlach tot hem opziet.

‘Wat heb je mooie oogen, Karel,’ spreekt ze.

‘Toch niet zoo mooi als jij,’ antwoordt hij.

‘Jawel, veel mooier.’

‘Och kom; hoe kom je er op?’

‘Omdat het waar is; je bent heelemaal mooi.’

‘Begin je te vleien, Marieke?’

‘Omdat ik zeg dat je mooi bent? Dat is toch waar!’

‘Ik vind jou toch, véél, véél, mooier.’

‘Ja?’

En als om het genot dier woorden in volle heerlijkheid te proeven, sluit zij eventjes hare kijkertjes.

‘Karel’, vraagt ze daarop, ‘houd je wezenlijk veel van me?’

‘O, Marieke! meer dan van mezelf, meer dan van mijne moeder, meer dan van de heele wereld, ja, meer dan ik zeggen kan.’

Hij sprak deze woorden met hartstocht en zij voelde den zachten nagalm dier woorden in haar zieltje ruischen.

Zij zocht weer zijne oogen en zei zacht, heel zacht:

‘Dus je houdt werkelijk veel van me, Karel?’

‘O, Marieke!’...

Als door een magnetische macht aangetrokken, slaan zij hunne armen om elkaars hals; hunne hoofden komen al dichter en dichter bijeen; hunne oogen gloeien en, zich geheel overgevend aan een machtig gevoel, drukken zij een liefdekus op elkanders lippen.

* *

Weer zitten ze naast elkaar, eerst schuchter, met loshangende armen en schaamrood gezicht, als kinderen, die betrapt zijn op eene misdaad; dan worden zij weer vertrouwelijker en knikken elkander weer lachend toe.

‘Dus omdat je te lang geslapen hebt, liet je mij van morgen vergeefs wachten?’

‘Ja, dat is zoo.’

‘Hoe kwam dat, Karel?’

‘Door dat “wat anders”, dat ik je vertellen wilde.’

‘Zoo, en wat is dat?’

Karel greep haar hand en zei: ‘Ik heb van je gedroomd.’

‘Wezenlijk?’

‘Wil ik je vertellen wat ik gedroomd heb?’

‘Ja.’

Karel sloeg zijn arm om Mariekes middel en zij vlijde zich weer zacht rustend tegen zijn schouder.

‘Ik droomde, dat wij samen wandelden in een grooten, mooien tuin, vol met bloemen van allerlei kleur en vorm, en waarvan de geur geheel de omgeving vervulde; men had er mooie paadjes, waarlangs prachtige boomen en dicht struikgewas stond, waarin allerlei vogeltjes zaten te zingen. De zon scheen zoo helder en vroolijk! Een

zacht windje bewoog ritselend het gebladerte. Ik was zoo gelukkig, dat ik dacht in het paradijs te zijn.

Wij kuierden hand in hand, elkaar zoete woordjes van liefde en trouw toefluisterend, tot wij aan een groot bloemperk kwamen. Wij bleven voor dit perk vol bewondering staan. Het had den vorm van een hart; in het midden stond een witte roos, die boven alle andere bloemen uitblonk en het was juist, of zij wilde zeggen: 'Pluk me.' Ik zag je in de oogen, wat ik doen zou. 'Pluk haar', lispelde je mij toe; ik boog tot haar over en wilde ze juist aanraken, toen in eens uit een boschje een man te voorschijn sprong. Hij was nog jong maar zijn gelaat was door den haat en den nijd in akelige trekken verwrongen; zijne oogen geleken in vuur te staan en in zijn hand had hij een groot mes. Ik herkende hem dadelijk, het was Bram Scholten. Hij bleef ons een oogenblik woest staan aankijken, toen stormde hij met een woesten schreeuw op mij toe en stak het in mijne borst. Toen werd ik wakker.'

'Hé, dat is akelig', zuchtte Marieke, die met ingehouden adem geluisterd had, en zij klemde zich nog vaster tegen Karel aan.

'Ja,' zeide hij diep ademhalend.

Karel vervolgde.

‘Toen ik wakker werd, was ik doodsbenauwd. Het was of er spoken om mij heen zweefden. Angstig deed ik mijne oogen weder dicht en verborg mijn gezicht in de kussens. Ik deed alles om weer in te slapen, maar dat gezicht van Bram Scholten vervolgde mij. Eindelijk sluimerde ik weer in en begon opnieuw te droomen. Het was heelemaal donker, alleen kon ik me zelf gewond en doodstil op den grond zien liggen. In eens zag ik in de verte enkele lichtjes, die hoe langer hoe dichter kwamen. Toen die lichtjes bij mijn lichaam waren gekomen, zag in allemaal kleine mannekes, met groote baarden; elk manneke had een lantaarn. Zij knielden bij mij neer en lichtten zich door hunne lantaarn bij. Zij betasten mij van alle kanten en kropen op en over mij heen. Dan begonnen ze plotseling te springen en te dansen als dolle gekken en luid giegelende stoven ze weg, doch ze kwamen terstond weer terug met takken en groote bladeren. Zij maakten hiervan een draagbaar en legden mij daarop, waarna zij mij nogeensman voor man kwamen bekijken, waarbij ze leelijke gezichten trokken.

Nu namen er een achttal de draagbaar op

hunne schouders; al de anderen gingen er met hun lichtje voor staan en de stoet zette zich in beweging. Langzaam trokken ze voort, tot dat ik niets meer kon zien. Toen was weer een oogenblik alles donker, tot het zoo zachtjes aan, heel langzaam, licht begon te worden. Alles begon weer kleur en leven aan te nemen; de omtrekken eerst vaag en in elkander loopend, teekenden zich scherp af, en er doemde, als uit eene oneindige diepte, een plekje op, zóó tooverachtig..

Ik lag, beschut door het loover van een boom, op een zacht bed. Voor mij stroomde een beekje, welks zilverwater klaterend langs mij heen spoelde; een weinig op den achtergrond verhief zich een bosch. Rondom mij was 't een klein paradijs. Overal stonden mooie bloemen en planten. Ik zag van het viooltje af tot de groote, roode lotusbloem naast rozenstruiken, ceder- en palmboomen. Vogeltjes van allerlei soort. Toen hoorde ik een lieve stem zingen; ik dacht dat het een engeltje was, doch zie, daar verscheen mijn zoet Marieke. Opgetogen vielen wij elkander om den hals en wij drukten vurige kussen op elkaars lippen, maar nauwelijks had ik uwen naam uitgesproken, of alles verdween.

Ik was wakker geworden en zag mijne moe-

der voor mijn bed staan.’ ‘Hoe vindt ge den droom, Marieke?’ vroeg Karel, toen hij geeindigd had.

‘Hè’, zei ze, ‘ik ril er van.’

‘Ik vind hem heerlijk.’

‘Heerlijk! hoe zoo?’

‘Wel, het is een bewijs dat ik veel van je houd, want waar men over dag aan denkt, droomt men 's nachts van.’

‘Dat is waar’, zeide Marieke, ‘want ik droom ook dikwijls van jou’..

Zij blijven nog een oogenblik keuvelen, dan neemt Karel den arm van zijn liefje en verrukt gaan zij stadwaarts.

Als zij aan den ingang van het park afscheid van elkaar nemen, daalt de zon in volle pracht en glorie ter westerkimme. Gelijk een groote vurige bol schijnt zij ettelijke handbreedten boven de lijn der aarde te zweven, en al dieper zinkt zij weg, tot zij eindelijk geheel verdwijnt en alleen een gouden weerschijn achterlaat, die, door de bovenste luchtlagen teruggekaatst, de lucht aan den horizont in een zee van paars- en goudgetinte kleuren zet..

In hun droomen zien zij elkander wéér..

EINDE.